

TAMPEREEN YLIOPISTO

Laura Mäkinieniemi

Pääseekö alueuutinen katsojaansa likelle?

Ylen Hämeen uutiset ja 20.30-uutiset vertailussa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Tammikuu 2008

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

MÄKINIEMI, LAURA: Pääseekö alueuutinen katsojaansa likelle?

Ylen Hämeen uutiset ja 20.30-uutiset vertailussa

Pro gradu -tutkielma, 102 s., 1 liites.

Tiedotusoppi

Tammikuu 2008

Tutkielman aiheena on Yleisradion TV2:n alueellisten Hämeen uutisten ja TV1:n valtakunnallisten 20.30-uutisten yhtäläisyydet ja eroavaisuudet. Tutkimusaihetta motivoi Yleisradion alueellisten televisiouutisten lyhyt historia tämän vuosituhannen alusta lukien. Alueelliset televisiouutiset peilautuvat tutkielmassa valtakunnallisia pääuutisia vasten olettaen, että valtakunnalliset pääuutiset ovat Ylen uutisten kivijalka ja alueelliset uutiset tuovat osaltaan jotakin uutta tähän jo kauemmin olemassa olleeseen uutisointiin.

Tutkimusaineistona on kahden viikon ajalta nauhoitetut arkipäivien Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten lähetykset lokakuulta 2003. Tutkimusaineistoa on analysoitu kvantitatiivisen sisällön erittelyn avulla. Lisäksi osaa tutkimusaineistosta on tarkasteltu laadullisen lähiluvun avulla.

Tutkimustulosten perusteella alueellinen Hämeen uutiset ei poikkea kovin merkittävästi valtakunnallisesta 20.30-uutislähetyksestä. Esimerkiksi uutisten suosituimmat aihealueet ovat pääosin samat. Eroja löytyy esimerkiksi lähetyksissä käytettävien juttujen kestoista ja siitä, millaisia juttutyyppisiä uutislähetykset käyttävät. Alueelliset Hämeen uutiset käyttää 20.30-uutisia hieman useammin haastateltavina tavallisia ihmisiä, mikä näyttää tuovan alueuutisia lähemmäs katsojaa.

Näyttääkin siltä, että hypoteesi alueuutisten tuomasta erityisestä lisäarvosta uutistarjonnalle toteutuu vain osin. Lopuksi tutkielman tuloksia verrataan Hämeen uutisten näkökulmasta uutisten itse itselleen asettamiin laadullisiin ja määrällisiin tavoitteisiin. Nämä toteutuvat melko hyvin.

Uusia tutkimuskysymyksiä avautuu esimerkiksi siitä, kuinka alueilla tehtävä journalismi selviää toimittajiin nykyisin kohdistuvan monimediaosaamisvaatimuksen paineessa.

1 JOHDANTO	1
2 TELEVISIOUUTINEN	4
2.1 UUTISGENRE	4
2.2 TELEVISIOUUTINEN LAJITYYPINÄ	8
2.3 ALUEELLINEN ELI VALTAKUNNALLISTA PAIKALLISEMPI UUTINEN	15
2.4 ALUEELLINEN TELEVISIO	17
3 ALUEELLINEN IDENTITEETTI	22
3.1 ALUEJAKO JA IDENTITEETTI	23
3.2 ALUEEN YLEISÖ SAMASTUU OMIIN UUTISIIN	29
3.3 KANSALAINEN JA UUTINEN	34
4 YLEN ALUEUUTINEN	37
4.1 YLEN ALUEUUTISET TELEVISIOSSA.....	37
4.2 ALUEELLISET LÄHTÖKOHDAT	38
5 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	41
5.1 AINEISTON TUTKIMISEN MENETELMÄT.....	41
6 HÄMEEN ALUEUUTINEN VS. VALTAKUNNALLINEN UUTINEN	44
6.1 LÄHETYKSET KOKONAISUUTENA	44
6.1.1 Uutislähetys erottuu ohjelmavirrasta	44
6.1.2 Lähetysten rakenne Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa	47
6.2 JUTTUTYYPI	48
6.3 UUTISTEN AIHEET.....	50
6.4 KÄRKIAIHEET JA VINKKAUS	54
6.5 UUTISJUTTUIEN KESTO.....	57
6.6 HAASTATELTAVAT	58
6.6.1 Haastateltavat aseman ja sukupuolen mukaan.....	60
6.6.2 Mihin taviksia tarvitaan?.....	63
6.7 UUTISTEN AJANKOHTAISUUS.....	65
6.8 AIHEIDEN PAIKALLISUUS.....	66
6.9 SAMA UUTISPÄIVÄ KAHDEN LÄHETYKSEN SILMIN.....	68
7 HÄMEEN UUTISTEN JA 20.30-UUTISTEN LÄHILUKUA	70
7.1 KUVITUKSEN TAPOJA HÄMEEN UUTISISSA JA 20.30-UUTISISSA.....	70
7.2 ALUEELLISEN JA VALTAKUNNALLISEN KUVAN JA TEKSTIN KERRONNAN EROJA.....	72
7.2.1 Kenttä- ja sotilaslääketieteen keskuksen sijoituspaikka.....	73
7.2.2 Elisa aloittaa yt-neuvottelut.....	78
7.2.3 Päijänteeltä löytyi kalliomaalauksia	82
8 MITEN HÄMEEN UUTISET TÄYTTÄÄ OMAN KRITERISTÖNSÄ?	86
8.1 LAADULLISET TAVOITTEET	86
8.2 MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	88
9 PÄÄTELMÄT	90
LÄHTEET	96
LIITE	1

1 JOHDANTO

”Tämä meidän tavis-linjamme puree!”, tokaisi Ylen Lahden Radion työtoverini kerran puidessaan edellisillan Ylen alueellisten Hämeen uutisten tv-lähetystä. Pohdin tuolloin pro gradu –tutkielmani aihetta. Halusin sen liittyvän jotenkin työhöni Ylen maakuntaradion uutistoimituksessa, jossa näitä alueellisia televisiouutisia myös tehtiin. Tavis-kommentti sai ajatukseni kiinnittymään siihen, mitä kollega tarkoitti alueellisten tv-uutisten omalla linjalla.

Kypsyi idea vertailla Ylen TV2:n alueellisten tv-uutisten eli tässä tapauksessa Hämeen uutisten uutisvalintoja ja –kriteerejä sekä uutisten esitys- ja käsittelytapoja valtakunnallisten Ylen TV1:n 20.30-lähetyksen kotimaan uutisten vastaaviin. Koska puoli yhdeksän uutiset ovat pääuutisina perinteisesti olleet kansallinen instituutio, oletan, että Hämeen uutiset toisaalta samastuu tähän, toisaalta pyrkii tuomaan jotakin uutta ja alueellista kertomaa uutistarjontaan. Esiin nouseekin tutkimuskysymys siitä, kuinka nämä lähetykset muistuttavat toisiaan ja missä ne eroavat toisistaan. Mitä uutta nuorehko Hämeen uutiset onnistuu tuomaan verrattuna vanhaan eli valtakunnalliseen ja samalla vuosien saatossa vakiintuneempaan uutisointiin?

Oma mielenkiintoni heräsi tutkielman aiheeseen myös siitä huomiostani, että aluetelevisiouutisten aiheet tuntuivat olevan lähempänä tavallisen katsojan arkea samalla, kun aiheet tulivat myös fyysisesti lähemmäs katsojan kotiseutua. Omaan ensihypoteesiini liittyi myös huomio siitä, että aiheiden arkisempi ote syntyisi myös siitä, että haastateltavina käytettäisiin aluetelevisiouutisissa ns. tavallisia ihmisiä enemmän kuin päättäjiä, johtajia tai virkamiehiä. Eli juuri tuo alussa mainittu tavis-linja toisi alueuutisia lähemmäs katsojaa.

Tällä hetkellä työskentelen itse Ylen Radio Suomen Kymenlaakson radion Kotkan toimituksessa ns. monimediatoimittajana. Teen siis paitsi maakunnallisia radiouutisia myös alueellisia televisiouutisia Kaakkois-Suomen uutisiin. Aikaisemmin olen ollut työssä Lahden maakuntaradiossa ja siellä vastaavasti tehnyt juttuja Hämeen uutisiin, jotka ovat tämän tutkielmani keskiössä. Tutkimusaineistossa ei kuitenkaan ole omia juttujani.

Alueellisen lähetyksen olemassaolon edellytys on, että se tarjoaa jotakin muuta, kuin mihin valtakunnalliset pystyvät (Hakkarainen 1998, 6). Tässä ajatuksessa kiteytyy omankin

tutkielmani johtoajatus. Hakkarainen (1998, 6) jatkaa, että ohjelmiston pitää olla ihmisläheistä ja vastata arjessa esille tuleviin kysymyksiin. Eli pääsevätkö tavalliset ihmiset todella alueellisissa uutisissa ääneen enemmän kuin valtakunnallisissa uutisissa? Ovatko aiheet ihmisläheisempiä vai pysyvätkö uutiskriteerit samoina niin alueellisella kuin valtakunnallisellakin tasolla?

Yhtä mielenkiintoisen ja lähes ylevän näkökulman alueelliseen lähetykseen tarjoaa myös Hakkaraisen (1998, 7) ajatus alueellisen lähetyksen mahdollisuuksista parantaa ihmisten osallistumismahdollisuuksia yhteisistä asioista päättämiseen. Tässä mielessä alueellista televisiota voidaan Hakkaraisen mielestä tarkastella pyrkimyksenä kansalaisdemokratian edistämiseen.

Ylen alueellisista tv-uutisista on ehditty tehdä tämän vuosituhannen alun aikana jo useita pro gradu -tutkielmia. Alueelliset televisiouutiset ja alueelliset tai maakunnalliset uutiset ylipäättään tuntuvat olevan kenties jo Yleisradiossa työskentelevien graduntekijöiden suosima aihe.

Pro graduja on valmistunut useita esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa. Hossi (2004) tutki haastattelututkimuksessaan Ylen Hämeen uutisten uutistyön alueellisuuden käytäntöjä ja toteutumista. Salmijärvi (2001) on tutkinut alueellisten tv-uutisten heijastamaa käsitystä Keski-Suomen alueellisesta identiteetistä. Ylen maakuntaradioiden alueellisuutta on tutkinut pro gradussaan Tampereen yliopistossa Matintupa (2003).

Ensin kokeiluna vuonna 2000 alkaneita aluetv-uutisia ei kuitenkaan kirjallisuudessa kovin taajaan käsitellä. Oma puheluni Ylen kirjaston informaatikolle oli paljonpuhuva: Ylen alueellisia tv-uutisia koskevia viitteitä ei löytynyt haussa monta. Pertti Näräsen (2006) digitaalista televisiota käsittelevässä väitöskirjassa Näränen sivuaa Ylen alueellisia televisiouutisia.

Televisiouutistutkimus käsittelee usein uutisaiheiden jakautumista tai määrää. Uutisaiheiden määrää on tutkittu esimerkiksi maantieteellisen jakautumisen mukaan, eli mistä maista uutisissa kerrotaan. Toisaalta maantieteellinen jakautuminen uutistutkimuksessa selvittää esimerkiksi alueellisen ja kansallisen tai valtakunnallisen median eroja. (Jönsson 2004, 44-45.)

Jönsson (2004, 59) pohtii, onko uutisaiheiden määrä ylipäätään merkittävä journalismin laadun mittari. Hänen mielestään uutisaiheiden runsaalla määrällä voi ainakin olla edistävä vaikutus yksilön maailmankuvan muotoutumiseen, julkiseen keskusteluun ja siten myös demokratian toteutumiseen. Toisaalta, jos aiheiden määrä painottuu tiettyihin uutisaiheisiin, voivat jotkut arvot korostua toisia enemmän. Tällöin uutisaiheiden määrä sinällään ei ole välttämättä itseisarvo. (Jönsson 2004, 60.) Uutisaiheiden runsas määrä voidaan nähdä sekä omana tavoitteenaan että välineenä saavuttaa muita tavoitteita kuten mielipiteen- ja sananvapaus (Jönsson 2004, 63).

Käytännössä uutistutkimusta tehdään usein niin, että yhdistetään kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia metodeja. Sopivin metodi valitaan esimerkiksi tutkimuskysymyksen ja näkökulman perusteella. Jönssonin mukaan eri metodien yhdistäminen on usein tutkimuksen kannalta hyödyllistä. (Jönsson 2004, 101.)

Työni alkupuolella luvussa 2 käyn läpi televisiouutista lajityyppinä. Luvussa 3 syvennyn alueellisen identiteetin käsitteeseen. Luvussa 4 käsittelen alueuutista Ylen perspektiivistä. Luvusta 5 alkaen käyn läpi tutkimusaineistoani. Kuljetan kautta tutkielman Hämeen uutisia ja valtakunnallisia 20.30-uutisia rinnakkain. Lopussa luvussa 8 palaan kuitenkin Hämeen uutisiin vielä erikseen, sillä alueuutisten luonteessa on kuitenkin edellä esittelemäni tutkimusongelmani lähtökohta. Viimeisessä luvussa 9 vedän yhteen matkan varrella tehtyjä havaintoja.

2 TELEVISIOUUTINEN

2.1 Uutisgenre

Uutisgenre pitää sisällään sellaista tunnusomaista muotoa, jonka avulla vastaanottaja tunnistaa tekstit uutisiksi ja lukee ne sellaisina (Pietilä 1995a, 96). Käytännössä Pietilän esimerkki tarkoittaa mielestäni sitä, että vakiintuneen muodon ansiosta uutistekstin tunnistaa uutiseksi, vaikka aihe olisi entuudestaan täysin tuntematon.

Tämän genrenkoodin tunnistamisen voisi ajatella toteutuvan myös esimerkiksi siinä, että vieraskielisessä maassa television uutislähetysten tunnistaa tuttujen konventioiden ansiosta uutislähetykseksi, vaikka ei kieltä ymmärtäisi lainkaan. Myös pelkkä uutisen puhenuotti esimerkiksi radiossa voi oman kokemukseni mukaan riittää uutistekstin tunnistamiseen myös täysin vieraassa kieliympäristössä.

Genrekehys myös määrää, mitä asioita voidaan esittää samassa asiayhteydessä. Hietala (2006, 103) nostaa esimerkiksi television Uutisvuoto-ohjelman. Esimerkiksi poliitikon puhe tällaisessa viihteellisessä asiayhteydessä tulkitaan eri tavalla kuin toisaalta uutisissa. Myös katsoja suhtautuu katsomaansa sen mukaan, mitä lajityyppiä hän olettaa katsovansa. Eli uutisissa esiin nousevaan asiasisältöön suhtaudutaan lähtökohtaisesti eri tavalla kuin fiktion. (Hietala 2006, 103.)

Sidoksen todellisuuteen määrää genreä koskeva kulttuurinen sopimus. Esimerkiksi uutisgenren sidos todellisuuteen on vahva. Toisaalta on syytä pitää mielessä, että genren sisällä uutisiakin määräävät genren sisäiset säännöt. Uutistodellisuutta määrittävät mm. valikointi, kansallinen näkökulma ja syy-seuraus-suhteet. (Hietala 2006, 104.)

Joukkoviestinnän tehtävänä on yhteiskunnan arvopohjan jatkuvuuden takaaminen. Esimerkiksi vakiintuneet uutiskriteerit ovat tällaisia yhteiskuntaa uusintavia kriteerejä. Uutiskriteerien omaksuminen tapahtuu nopeasti toimittajan työssä, jossa oppii arvioimaan asioiden merkityksen suhteessa vallitseviin uutiskriteereihin. Monimutkaisempaa on kuitenkin muotoilla sanoiksi ne perusteet, joilla nykyiset uutiskriteerit ovat syntyneet. (Kunelius 1998, 171.)

McQuail (2000, 337) huomauttaa, että joukkoviestinnän instituutioita tuskin voisi olla ilman uutisia eikä uutisia ilman joukkoviestinnän instituutioita. Uutisilla on erityinen asemansa yhteiskunnassa. Ja vaikka uutisen asema mediassa on keskeinen, on useiden toimittajien silti vaikea vastata kysymykseen: Mikä on uutinen? (McQuail 2000, 337.)

Uutista kuvaavat sellaiset termit kuin ajankohtainen, odottamaton, toistuva, uutistyyppin ennakoitavuus, jaksottaisuus, nopeasti vanhentuva, todellisuudesta juontuva, arvojen muokkaama, kiinnostava ja tosiasiallinen (McQuail 2000, 339). McQuailin mukaan länsimaiset uutisarvot määrittyvät tapahtumien laajuuden, läheisyyden, selvyiden, äkillisyyden, harmonian, henkilöinnin, olennaisuuden, negatiivisuuden, merkittävyyden ja tarinan ja toiminnallisuuden kautta. (McQuail 2000, 342.)

Päiväjärjestyksen eli agendan muotoutuminen tarkoittaa niitä aiheita, joista viestimissä puhutaan. Toisaalta päiväjärjestys ei välttämättä määrittele sitä, mitä mieltä asioista ihmiset ovat, vaan sen, mitkä aiheet nousevat julkisuuden puheenaiheiksi. (Rosenberg 1998, 110.) Myös viestinten päiväjärjestys sekä julkinen ja poliittinen päiväjärjestys toimivat toisistaan riippuvaisina (Rosenberg 1998, 114).

Ajankohtaisuus on uutiskriteereistä tärkeimpiä. Ajankohtaisuus määrittelee paitsi uutisen olennaisuutta myös uutuutta. Aikakäsitys myös määrittää uutisia koviin ja pehmeisiin uutisiin. Kovia uutisia ovat yleensä sellaiset, jotka tapahtuvat juuri nyt. Pehmeät uutiset taas ovat taustoittavia tai ajattomia uutisia. (McQuail 2000, 282.) Uutisen ja erityisesti alueellisen uutisen ajankohtaisuuteen ja ajankohtaisuuden merkitykseen uutiskriteerien kannalta palaan myöhemmin tutkielmassani.

Uutisen syntyminen ja se mikä milloinkin on uutinen, riippuu siis myös siitä, milloin uutinen on tarkoitus julkaista. Relevanssi eli uutisen merkitys kulloisessakin kontekstissa on siis riippuvainen siitä, onko käytettävissä soveltuva lähetysajankohta, jolloin uutinen voidaan julkaista niin, että se on vielä uutinen. Jos aikaa on käytettävissä paljon, voi sellainenkin uutinen olla relevantti, joka toisissa olosuhteissa sivuutettaisiin isommatta huomiotta. (Plake 2004, 108.)

Tapahtuma sinällään ei välttämättä ole lähetysajankohdankaan soveltuvuudesta huolimatta uutinen. Plake (2004, 108) muistuttaa, että uutiset ovat useimmiten huonoja uutisia:

vaaratilanteita tai vahinkoja aiheuttavia onnettomuuksia. Tapahtuman poikkeuksellisuuden aste riippuu pitkälti tulkitsejasta. Joku asia voi olla tänään uutinen, muttei olisi sitä huomenna, riippuen päivän muista uutisaiheista.

Uutisvalintaa määrittävät McQuailin (2000, 284) mukaan uutisiin osallisten vaikutusvalta ja tunnettuus, toimittajan henkilökohtaiset kontaktit, tapahtumapaikka, se, mihin valta on keskittynyt, ennustettavuus ja rutiininomaisuus, yleisön ja uutisen tapahtumapaikan läheisyys, tapahtumien ajankohtaisuus sekä uutistapahtuman ajankohdan sopivuus uutisen julkaisemisajankohtaa ajatellen.

Rosenberg lisää, että juttujen aiheet ja sisältö määräytyvät osaltaan siitä, mitä lähteitä toimittajan on mahdollista käyttää. Lisäksi toimittajan saattaa olla helpompi lähestyä sellaista aihetta, jonka hän tuntee jo entuudestaan. Jutun syntymisen todennäköisyyteen vaikuttaa myös se ennako-olettamus, että toimittaja tietää saavansa johonkin tiettyyn aiheeseen asiantuntijan lausunnon. (Rosenberg 1998, 115.)

Myös käytännön uutistyössä tunnistan itse tämän toimittajan lähteiden etsimisen toimintamallin. Kun tietyt, lähteinä usein käytetyt henkilöt ovat helposti saapuvilla ja heidän kanssaan on jo kenties vakiintunut haastattelun tekemisen tapa, tulee helposti haastatelleeksi toistuvasti samoja lähteitä niiden tuttuuden vuoksi. Tässä saattaa mielestäni piillä myös journalismin vanhojen mallien uusintamisen vaara – uutta ei tule luoneeksi tai vanhaa kyseenalaistaneeksi, kun turvautuu kenties mukavuudenhaluaan jo ennastaan tunnettuun.

Uutisten tekemiseen sisältyy kuitenkin runsaasti myös ristiriitaisuuksia. Esimerkiksi se, että uutinen olisi ikkuna todellisuuteen, ei ole selvää. Pietilän (1995a, 96) mukaan on useita tekijöitä, jotka ristiriitaistavat käsitystä uutisesta todellisuudesta juontuvana ja sitä objektiivisesti heijastavana faktana. Tällaisia 'kapuloita rattaissa' ovat esimerkiksi uutistyön paineet ja rajoitukset sekä se, että viime kädessä uutinen on pitkällisten arvosidonnaisten valinta-, muokkaus-, järjestely- ja kerronnallistamisoperaatioiden summa. (Pietilä 1995a, 96.)

Pietilän mainitsemien ristiriitaisuuksien tunnistaminen toimittajan omassa työssä voi mielestäni olla kuitenkin vaikeaa. On hankalaa erotella ja tunnistaa niitä tekijöitä, jotka

vaikuttavat oman journalistisen työn tekemiseen. Toisaalta voi olla, että toimittaja ei haluakaan tunnistaa tai tunnustaa niitä rajoituksia tai arvovalintoja, jotka vaikuttavat hänen tekemiensä uutisten syntyyn ja sisältöön. Kuitenkin esimerkiksi sen Pietilän mainitseman seikan, että mm. ajalliset rajoitukset vaikuttavat uutisen syntymiseen, varsinkin radion nopeassa uutisrytmisessä työskennelleenä voin helposti tunnistaa.

Esimerkiksi kotimaan uutisoinnissa uutiskynnyksen ylittävät vain harvoin tavallisten kansalaisten asiat, elleivät he tee jotakin erityisen poikkeavaa. Myös kuolema voi nostaa tavallisen kansalaisen otsikoihin. Kotimaan uutisiin päätyy todennäköisimmin sellainen henkilö, jonka asema yhteiskunnan järjestyksessä on korkealla. Ulkomaan uutisissa sen sijaan katsotaan, että sellaisista maista, joiden asema on mitättömin kansainvälisessä hierarkiassa, uutisoidaan pääsääntöisesti negatiivisimmat asiat. (Kunelius 1998, 172.)

Uutisten valikoitumiseen vaikuttaa myös se, kuinka helppoa uutisaiheiden lähestyminen on. Jos uutinen tapahtuu lähellä ja toimittajalla on myös tekniset valmiudet lähestyä uutisaihetta, päätyy tapahtuma todennäköisemmin uutiseksi kuin jokin vaikeammin saapuvilla oleva tapaus. (McQuail 2000, 278.)

Kuneliuksen (1998, 172) mainitsemat 'sisäänpääsystännöt julkisuuden kynnyksellä' määrittävät myös osaltaan uutiskriteerejä eli sitä, ketkä ja keiden tekemiset ovat uutisia. McQuailin (2000, 278) mukaan portinvartijateoriassa on sisäänrakentuneena oletus siitä, että uutinen joko hylättäisiin tai hyväksyttäisiin valmiin ja mutkattoman järjestyksen mukaan. Mm. uutistoimistomateriaalin julkaisemiseen tämä ajatus pätee melko suoraan, mutta se ei kuitenkaan kerro koko valintaprosessin luonteesta. McQuail (2000, 279) kirjoittaa myös, että portinvartijateoria perustuu olettamukselle, että maailma on tyrkylään valmiita uutisaiheita, joista media sitten vain valitsee julkaistavat uutiset kriteeriensä mukaan. Lopulliseen uutisvalintaan vaikuttavat kuitenkin monet seikat kuten paikka, aika ja ihmiset.

Rosenbergin mukaan portinvartijatutkimus etsii uutisten tiellä olevia esteitä, kun taas päiväjärjestystutkimus nostaa esiin edellä mainitun tavan muodostaa päivän julkiset puheenaiheet. Portinvartijatutkimus ja päiväjärjestystutkimus lähestyvät samaa ongelmaa siis kahdesta eri suunnasta. (Rosenberg 1998, 116.) Saksalaisia tv-uutisia tutkineen

Krügerin (2006, 72) mukaan uutisagendaa voivat väliaikaisesti heilauttaa erittäin poikkeavat ja yllättävät tapahtumat.

Merkittävin uutismaailman muutos on viime vuosina kenties ollut uutisten määrän dramaattinen kasvu. Katsojilla, kuulijoilla ja lukijoilla on yhä enemmän kanavia etsiä uutisia tietoonsa. Muun muassa internetin ja tv-kanavien runsaudenpula on lisännyt kilpailua uutismedioiden kesken. (Tuchman 2002, 82.) Tämä kilpailu pakottaa toisaalta myös uutisvälineet erikoistumaan ja syventämään omaa osaamistaan valitulla alueella (Tuchman 2002, 84). Uutisaiheiden ja -välineiden runsaudenpulan voisi ajatella vaikuttavan myös toimittajaan. Kenties keskittyminen jonkin välinesisällön tekemiseen häiriintyy, jos samasta sisällöstä tulee tuottaa materiaalia moneen eri välineeseen. Palaan tähän myöhemmin tutkielmassani pohtiessani alueellisen uutisoinnin tulevaisuuden haasteita (ks. luku 9).

Vaikka uutinen on hyvin vakiintunut journalismin lajityyppi, näyttäisi sen määrittelyyn löytyvän tuoreempaakin sisältöä. Edellä mainittujen lähteiden mukaan uutinen on siis esimerkiksi paitsi 'ikkuna todellisuuteen' myös hyvin monien (satunnais)muuttujien summana syntyvä journalistinen tuote. Uuden näkökulman uutisen määrittelyyn tuo mielestäni viimeksi mainittu ajatus uutisten määrän kasvun ja uutisvälineiden laajan kirjon merkityksestä uutisen syntymiseen.

2.2 Televisioutinen lajityyppinä

Ridellin (1998, 82) mukaan televisi uutisia on pidetty tutkijoiden keskuudessa kaikkein 'uutismaisimpina' johtuen television välineluonteesta. Televisio voi vahvistaa uutisten tosiasiallisuutta ja todellisuudesta juontuvaa luonnetta kahdellakin tapaa. Uutiset tapahtuvat toisaalta 'tässä ja nyt', kun televisi uutisten lukija ja kotikatsomossa istuvat katsojat ovat yhtä aikaa läsnä tässä todellisuudessa. Toisaalta katsojat pääsevät ikään kuin paikan päälle todistamaan uutisten tapahtumia, kun ne välittyvät ruudun kautta koteihin. (Ridell 1998, 83.)

Ridell huomauttaa myös, että televisionomaisuuteen kuuluu lupaus siitä, että uutisten välittämä tieto on sekä tosiasiallista että erityisen tärkeää yhteiskunnan ja samalla katsojien kannalta. Näiden lupauksen todentumista vahvistaa televisionomaisuuden aikaansaama

todistusvoima sekä se, että televisio on kodinkoneena levinnyt hyvin laajalle. Uutiset voivat siis tavoittaa periaatteessa kaikki kansalaiset samanaikaisesti. (Ridell 1998, 83.) Televisionomaisuus on myös ihmisten esittämistä toiminnassa faktalaatikkojen luettelemisen sijaan (Hietala 2007, 95).

Mielestäni television rinnalle kaikkialle laajasti levinneeksi kodinkoneeksi on nyt noussut myös laajakaistayhteydellä varustettu tietokone. Tietokoneen luoma yleisö lienee lähtökohtaisesti kuitenkin huomattavasti pirstoutuneempaa kuin entinen yhtenäinen suomalainen, samaa valtakunnallista televisiota katsova yleisö.

Kantola (1998, 124) muistuttaa, että uutinen on kertomus, tarina. Pietilän mukaan uutisen kertomukseksi ymmärtävät tiedotusoppineet ovat lähteneet siitä, että mikä tahansa jonkun laatima ja toisen vastaanottama viesti voidaan ymmärtää kertomukseksi (Pietilä 1995a, 42). Pietilä kuitenkin kyseenalaistaa tätä ajatusta huomauttamalla, että uutisen perusrakenne toisaalta on ristiriidassa kertomusrakenteen kanssa. Uutisessa asiat eivät välttämättä esiinny kronologisessa järjestyksessä. Tärkeämpää uutisen kannalta on sen uutismainen rakenne, jonka ansiosta uutista voidaan lyhentää ilman, että sen ymmärrettävyys kärsii. Tästä syystä voidaan kysyä, onko tapahtuma-, prosessi- tai toimintauutinen kertomus ylipäättään. Tällaisten uutisten esitystapaa voitaisiin tarkastella vaihtoehtoisesti kokonaan omana diskurssinaan. (Pietilä 1995a, 44.)

Tarinanmuotoista uutista voidaan tutkia myös dramaturgian keinoin (Kantola 1998, 123). Dramaturginen analyysi pohtii, miten kuulijan kiinnostus ja tunteet heräävät kuvallisen ja sanallisen esitystavan mukana. Vaikka uutinen on kuva todellisuudesta ja se dokumentoi todellisuutta, käytetään kerronnan apuna dramaturgiaa. (Kantola 1998, 126.)

Yksittäisen uutisjutun dramaturgian lisäksi uutiset jatkumona pitävät sisällään sivujuonia, jotka etenevät päivästä toiseen aina uusien uutisten mukana. Uutisten kerronnalle ja dramaturgialle on omaleimaista se, että tarina ei koskaan tule valmiiksi tai pääty. Uutiset antavat kokonaiskuvan meidän maailmastamme. Uutisissa seuraamme myös päällekkäin useita samanaikaisia tarinoita. Uutisjatkumoa voikin verrata esimerkiksi saippuaopperaviihteen maailmaan. (Kantola 1998, 127.)

Jatkumona toimiva uutistuotanto toteutuu myös omassa kokemuksessani radion ja television uutistyössä. Samat uutisaiheet pulpahtavat esiin aina tiettyyn aikaan vuodesta, ja uutisia voisikin kärjistetysti tehdä katsomalla ikkunasta ulos, mitä vuodenaikaa eletään tai tarkistamalla kalenterista ajankohdan mukaan, mikä uutisjatkokertomuksen jakso on nyt vuorossa. Myös esimerkiksi vanhoja, muutaman vuoden takaisia lehtiä selatessa tai toissa vuoden televisiouutisia katsoessa voi mielestäni hämääntyä helposti uskomaan, että uutiset voisivat yhtä hyvin olla tämän hetken uutisia. Niin samankaltaisilta tuntuvat uutiset vuodesta toiseen.

Uutisdraama voi Kantolan (1998, 130) mukaan olla myös esimerkiksi teatterin näyttämöllä nähtävää draamaa kiinnostavampaa, koska se kuvaa todellisuutta. Uutisessa voi tapahtua mitä tahansa ja kaikki mikä tapahtuu, on myös totta. Esitystavan ja asian lisäksi myös asiayhteys ja ympäristö, jossa uutistarina tapahtuu, on tärkeä. Siksi uutisen dramaturgisessa tulkinnassa on otettava huomioon myös konteksti. Uutisen näennäisesti luoma puhtas näkymä todellisuuteen syntyy kontekstuaalisesti. (Kantola 1998, 130.)

Kantola havainnollistaa ajatuksiaan uutisen draamallisesta luonteesta esimerkillä Riitta Uosukaisen Liehuva liekinvarsi –kirjan saamasta uutisjulkisuudesta. Kuva tulkitaan tässä yhteydessä dramaturgiaa välittäväksi elementiksi. Keskeistä on se, mitä henkilöt tekevät ja mitä uutisjutun sisällä tapahtuu. (Kantola 1998, 133.)

Riitta Uosukaisen kirjasta kertovissa jutuissa Kantola kiinnittää huomiota siihen, millaista kuvaa kirjan lehdistötilaisuudessa toimittajista näytetään ja millaisena Uosukainen itse jutuissa esiintyy. Esimerkiksi toimittajien epäluuloisuus ja Uosukaisen näyttäytyminen taistelijana kuvituksessa luo perusasetelman ja uutisen sisälle jännitettä. Draamaa luodaan myös tavallisten ihmisten haastatteluilla, kun kansalta kysytään mielipiteitä Liehuva liekinvarsi –kirjasta. Kun kansa pääsee kommentoimaan uutista, syntyy draaman teemaksi tirkistely, politiikan takaiset kulissit ja niiden likaisuus sekä moraalinen ja aitouden puute. Uutinen myös elää pitkään jatkokertomuksena. Uosukaista haastatellaan useissa uutis- ja ajankohtaisohjelmissa, ja myös hänen roolinsa elää: Uosukainen nähdään kotikatsomoissa sekä eduskunnan puhemiehen roolissa että kohukirjailijana. (Kantola 1998, 135-137.)

Kerronnallisuus tekee kuitenkin uutisista helpommin ymmärrettäviä. Suurin osa mediasta kertoo tarinoita. Esimerkiksi uutistapahtumia kerronnallisuus sitoo loogisempaan muotoon

ja nitoo yhteen syy-seuraussuhteita. (McQuail 2000, 346.) Uutisen muotoa määrittelee myös objektiivisuuden ja tosiasiallisuuden tarve. Uutisen kieli etenee lineaarisesti, tapahtumien kulun mukaan. (McQuail 2000, 347.) Hietala (2007, 93-95) summaa, että televisiouutiset voidaan ymmärtää myös jatkuvaluontoisena televisiosarjana.

Fairgloughin (1997, 167) mukaan tiedotusvälineissä esiintyvät identiteetit ja suhteet ovat moninaisia ja muuttuvia. Uutislähetyksissä nähdään esimerkiksi työnjako uutisankkureiden, toimittajien ja kirjeenvaihtajien välillä. Lähetysten juontaja voi esiintyä monenlaisessa roolissa, hän voi esimerkiksi olla sekä tärkeän informaation hankkija että katsojalle tuttu, ns. tavallinen ihminen. Uutislähetyksissä juontajalla voi olla useita eri rooleja, joiden välillä hän voi valita. (emt. 167-168.)

Pietilä (1995b, 173) huomauttaa, että kun katsoja seuraa tv-uutislähetystä, hän siirtyilee kolmen maailman välillä. Katsoja elää samanaikaisesti omassa katsomistilanteessaan, toisaalta uutisstudion tarjoamassa maailmassa ja kolmanneksi uutisjuuttujen välittämässä maailmassa. Näiden eri maailmojen välillä siirtymisen turvaavat totut uutislähetysten rituaalit eli mm. uutistunnukset ja uutisstudion ja –ankkurin tuttuus. (emt. 173.)

Juontajan identiteettiä ja juontajan ja yleisön välistä suhdetta tarkastellessa pitää ottaa huomioon myös esitystapa ja ulosanti (Fairglough 1997, 189). Ridellin (1998, 136) mukaan uutisankkurin kautta kotikatsomoiden yleisö saa suoran kontaktin uutisiin. Myös jutuissa toimittaja voi katsoa suoraan kameraan.

Sähköisten viestimien, television ja radion, uutistuotanto on riippuvaista toistuvista deadlineista. Kuten Schlesinger (1987, 47) kirjoittaa, ei uutisten syntyminen päivittäiseen pyörytykseen ole niin sattumanvaraista, kuin voisi äkkiseltään kuvitella. Uutistuotannon rutiineilla on väistämättömät seurauksensa siihen, minkälaisia uutisia tehdään.

Uutistoimintaa rytmittävät siis päivittäiset määräajat, joihin mennessä uutiskoosteiden ja lähetysten on oltava valmiita. Koko uutiskone elää näiden määräaikojen antamissa olosuhteissa ja rajoissa. (Schlesinger 1987, 47.) Uutislähetys saattaa muuttua vielä viime minuuteillakin, jos jotakin odottamatonta tapahtuu. Tähän reagoidaan lähetyksessä yleensä pohjustamalla lyhyt sähke: ”Juuri saamiemme tietojen mukaan...” (Schlesinger 1987, 64.) Schlesingerin (1992, 66) mukaan esimerkiksi BBC:n uutispäivä alkaa niiden aiheiden

läpikäymisellä, joista todennäköisesti tehdään sen päivän uutiset. Aiheiden valinnassa on huomioitava esimerkiksi logistisia näkökulmia ja miten aiheet saadaan hoidetuksi deadlineen mennessä. (Schlesinger 1992, 66.)

Summatessaan päivittäisten uutisten syntymistä Schlesinger (1992, 79) korostaa sitä, että deadlinejen rytmi on yksi määräävimmistä tekijöistä. Siksi uutisaiheiden etukäteisellä suunnittelulla on suuri merkitys. Television kohdalla tämän suunnittelun merkitys korostuu entisestään teknisten vaatimusten tähden. Schlesinger viittaa teknisiin ongelmiin esimerkiksi filmille kuvatessa ja filmiä kehitettäessä. (emt. 80.) Nämä eivät nykyhetkenä päde sinällään, mutta vastaavia aikavaatimuksia asettaa mielestäni esimerkiksi videonauhalle kuvatun materiaalin digitointi tietokoneelle editointiohjelmaa varten juttukeikalta saavuttaessa.

Niukan ajankäytön tarkasti määräämissä olosuhteissa ns. tutkivaan journalismiin ei usein ole mahdollisuutta. Schlesinger (1992, 80) huomauttaa, että esimerkiksi BBC:n uutisissa varsinaisia tutkivan journalismin juttuja on harvoin. Schlesinger kieltää kuitenkin väitteen, että uutistuotanto olisi oikeasti kaaottista, vaikka sekä ulkopuolisen että toimittajan silmin saattaa näyttää siltä. Uutiset syntyvät kuitenkin niin rutinoituneen prosessin tuloksena, ettei lopputulos ole sattumanvarainen sekasorron tunnelmasta huolimatta. (emt. 80.)

Tunne 'sekasortoisesta tunnelmasta' ja silti uutisen syntymisestä ja jutun saamisesta valmiiksi on itsellenikin tuttu kiireisistä uutispäivistä. Mielestäni edellä mainittu rutinoitunut prosessi, jonka tuloksena uutinen syntyy, on yhtä kuin toimittajan ammattitaito. Voi olla niinkin, että kokematon toimittaja ei suoriudu Schlesingerin mainitsemasta 'sekasorron tunnelmasta' yhtä kunnialla kuin kollega, jolla ammatissa tehtyjä työvuosia on takana jo pidempi sarja.

Televiisiuutisen tärkeä kriteeri on myös se, kuinka uutinen voidaan kuvittaa. Plake (2004, 111) käyttää televiisiuutisen kuvittamisesta termiä 'kuvituspakko'. Plake muistuttaa, ettei mikään uutistoimitus voi lähteä televiisiuutisen tekemisessä siitä lähtökohdasta, että juttua ei kuvitettaisi. Jos kuvamateriaalia on vain hyvin niukasti saatavilla, joudutaan usein turvautumaan esimerkiksi arkistomateriaalista koottuun jutun kuvitukseen. (Plake 2004, 113.)

Kuvittamatta jäävä uutinen tai arkistokuvalla kuvitettu uutinen voisi kuitenkin oman tuntumani mukaan päätyä lähetykseen silloin, kun uutinen julkaistaan sen tärkeellisyyden vuoksi vailla aikaa kuvitustyöhön. Tällaisia hetkiä ovat esimerkiksi ne, kun television uutisstudioon tulee tieto hetki sitten sattuneesta onnettomuudesta, josta voidaan kertoa lähetyksessä vain ne muutamat sähkeuutisen niukat tiedot, jotka sillä hetkellä ovat saatavilla. Kuvitusta tällaiseen kiireelliseen, tiedoksi annettavaan uutiseen ei välttämättä ole mahdollista saada. Toisaalta tällaiset silloin tällöin nähtävät tapaukset kuuluvat suoran lähetyksen luonteeseen, joka saanee ymmärryksen myös katsojalta.

Kuvaan liittyy olennaisesti myös teksti. Kuvan ja tekstin välillä voi esiintyä ristiriitaa, kun puhutaan kovasta uutisesta ja toisaalta vahvasta, kiinnostavasta kuvamateriaalista. (Plake 2004, 115.) Tällaisessa tilanteessa kuva voi viedä huomiota tekstiltä tai toisin päin. Jos teksti on liian raskasta, ei katsoja välttämättä jaksaa seurata jutun kuvitustarinaakaan. Kuva on kuitenkin televisiouutisessa erityisen todistusvoimainen väline. Televisiouutinen ikään kuin välittää kuvaa todellisuudesta. Mutta vaikka kuva on vahva väline, ei myöskään tekstin osuutta pidä aliarvioida. (emt. 115.)

Ylen oman uutissähke-oppaan (Heino 2005, 1) mukaan radion ja television uutissähkeiltä edellytetään, että yleisö ymmärtää ne heti ensimmäisellä kuulemiskerralla. Siksi virkkeiden on oltava lyhyitä, suoraviivaisia ja yksinkertaisia. Lauserakenne noudattelee puhutun kielen rakennetta. Koska kuulija tai katsoja ei voi palata taaksepäin tekstissä, kuten esimerkiksi sanomalehden tai internetin lukija voi tehdä, pitää kuulijaa auttaa tekstin ymmärtämisessä.

Suomalaisessa televisiossa uutiset on lajityyppi, joka erottuu selvästi muista ohjelmista ja joka samalla esittäytyy omaksi lajityypikseen hyvin vahvasti. Tämä erottautuminen muusta ohjelmistosta toteutuu sekä julkisen palvelun puolella että kaupallisilla kanavilla. Yksi merkki vakiintuneesta asemasta ovat esimerkiksi hyvin kiinteät uutisten lähetysajat. (Ridell 1998, 130.)

Elisa Salste on tutkinut pro gradu –tutkielmassaan (2000) suomalaisten televisiokanavien uutisten profiloitumista kilpailutilanteessa. Salsteen aineistossa ovat paitsi Yleisradion 20.30-uutiset, myös MTV3:n Kymmenen uutiset sekä Nelosen klo 20.00:n uutiset. Salsteen tutkimus nostaa esiin ensinnäkin sen seikan, että kolmen kanavan kilpailutilanteessa

uutisten pääaiheet ovat varsin yhdenmukaisia. Tutkimusaineiston perusteella lähes neljännes uutisaiheista oli sellaisia, jotka käsiteltiin kaikkien kolmen kanavan uutisissa. (Salste 2000, 61.)

Tästä voisi siis päätellä, että suomalainen uutistarjonta on melko pitkälle rutinoitunutta: suuri osa aiheista päättyy uutislähetukseen lähettävästä kanavasta riippumatta. Omassa aineistossani vertailuaineistona tulee olemaan alueellinen uutistarjonta suhteessa valtakunnallisiin uutisiin. On mielenkiintoista nähdä vertailuna edellisiin se, toteutuuko sama ilmiö kuin valtakunnallisten lähettäjien kesken myös alueellisen ja valtakunnallisen uutislähetysten välillä, kun kyseessä on sama lähettävä yhtiö eli Yleisradio.

Kun tarkastellaan erikseen nimenomaan Yleisradion uutisia Salsteen (2000) tutkimuksen perusteella, nousee Yleisradion 20.30-uutisten erityispiirteeksi esimerkiksi se, että lähetysten jutut ovat kestoaltaan keskimäärin selvästi pidempiä kuin kilpailevien kanavien MTV3:n ja Nelosen uutiset. Myös lähetysten kestoissa on eroja, Ylen 25 minuuttia kestävä klo 20.30 lähetys on tutkimusaineistossa kestoaltaan pisin, lyhyin on Nelosen klo 20.00 uutislähetys, joka on aineistossa kestoaltaan vain kymmenen minuuttia. Ylen lähetyksestä puuuttuivat lyhyimmät, alle kahdenkymmenen sekunnin jutut lähes kokonaan.

Salsteen (2000, 64) päätelmän ja havainnon mukaan Yleisradio keskittyi juttukestojen perusteella lähetukseen valitsemiensa uutisaiheiden perusteelliseen käsittelyyn. Jopa kolmannes jutuista ylsi kestoaltaan kahdesta minuutista kahteen ja puoleen minuuttiin. Uutislähetysten kärkiaiheiksi nousi Ylen uutisissa useimmiten politiikan aihe. Vielä useammin kuin TV1:llä, nousi politiikka kärkiaiheeksi MTV3:lla. Toiseksi suosituin TV1:n kärkiaihe oli yritystalouteen liittyvä uutinen. Samaa linjaa noudattaa TV1:n uutisaiheiden jakauma lähetysten kaikkien aiheiden kesken. Yleisin juttuaihe on politiikan uutinen, toiseksi eniten juttuja lähetyksissä oli yritystalouden saralta. Kolmanneksi eniten TV1:llä uutisoitiin toisaalta sodista ja konflikteista, toisaalta kulttuurin piiristä. (Salste 2000, 66-72.)

Televisioutisen lajityypin ominaisuuksien pohdinnassa on mielestäni mielenkiintoista juuri televisionomaisten piirteiden havainnointi eli se, mikä erottaa televisiossa esitettävän uutisen jossain toisessa tiedotusvälineessä välitettävästä uutisesta. Televisioutinen on siis, kuten edellä on kerrottu, usein tarinanmuotoinen uutinen, jota tutkijat ovat pitäneet

kaikkein 'uutismaisimpana'. Televisioutista määrittävät toisaalta lukuisat, monesti sen tekemistä rajoittavat seikat. Televisioutinen syntyy tietyn rajoitetun ajan ja välineiden puitteissa. Televisioutinen on myös yhdistelmä elävää kuvaa ja tekstiä, mikä luo televisioutiselle juuri sen televisionomaisuutta.

2.3 Alueellinen eli valtakunnallista paikallisempi uutinen

Alueellisuuden ja alueen määrittely tutkimuksessa on haaste sinänsä. Työssäni esiintyvät käsitteet maakunnallinen uutinen ja alueellinen uutinen. Maakunnallisella uutisella tarkoitan yleensä maakuntaradion omia uutisiaan varten tuottamaa uutista. Alueellinen tv-uutinen on tässä työssä sellainen tv-uutinen, joka esitetään alueellisessa tv-lähetyksessä. Yleisradion alueellinen tv-uutinen on joko yhden, kahden tai kolmen maakunnan muodostaman alueen päivän yhteiselle uutisagendalle nouseva uutinen.

Käytän myös omassa tekstissäni paikoin sanaa paikallinen synonyyminä alueelliselle, ellei teksti toisin selvennä. Ylen television alueuutiset, tässä yhteydessä siis Hämeen uutiset, koostuvat kolmen (näin siis Hämeen uutisissa) paikallisen maakuntaradion uutistoimituksen jutuista, joista tulee yhteisesti koottuna lähetyksenä alueellisia. Paikallinen muuttuu siis uudessa kontekstissa alueelliseksi.

Juuri alueellisuuden määrittelemisen problematiikkaa käsittelee myös Hossi (2004). Hämeen alueelle alueellisuus on syntynyt televisioutiskäsitteenä toisaalta historiallisesti pitkän prosessin myötä, toisaalta keinotekoisesti. Viime kädessä 2003 vuoden maaliskuussa alkaneita Hämeen aluetv-uutisia varten koottiin kolmesta maakuntaradion uutistoimituksesta uusi kuvitteellinen yhteisö, jonka yhteisöllisyyttä on ehkä ollut vaikea aluksi löytää tai mieltää.

Paikallinen - tässä omassa työssäni yleensä alueellinen - uutinen noudattelee lähtökohtaisesti pitkälle samoja uutiskriteerejä kuin valtakunnallinen uutinen (Wilking 1990, 46). Wilkingin (emt. 46) mukaan esimerkiksi sellaiset uutiskriteerit kuin aika, kesto, yllättävyys, ristiriita, menestys ja onnettomuus pätevät yhtä lailla paikallisessa kuin valtakunnallisessakin uutisoinnissa. Toisaalta henkilöitä koskevassa uutisoinnissa sosiaalisen statuksen merkitys on paikallistasolla erilainen. Vallanpitäjiin kohdistuvan uutisoinnin vaatimukset ovat alhaisemmat paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Tämä pätee, kun puhutaan esimerkiksi poliitikoista, jotka vaikuttavat paikallisesti mutteivät valtakunnallisesti. (Wilking 1990, 47.)

Paikallisuutisten uutiskriteereille on sen sijaan tyypillistä, että tapahtuman maantieteellinen läheisyys on merkittävä tekijä uutisoinnissa. Vastaavasti tapahtuman läheisyys ei ole ratkaisevaa esimerkiksi ulkomaan uutisissa. (Wilking 1990, 47.) Samaan tapaan Wilking (1990, 48) lähestyy käsitettä olennaisuus. Käsitteellä tarkoitetaan sitä, kuinka monta vastaanottajaa, katselijaa, lukijaa tai kuuntelijaa uutinen koskettaa.

Paikallisjournalismi on ihmiskeskeistä, koska se on lähellä lukijaansa (Huovila 2001, 10). Paikallisessa mediassa myös ajaton juttu voi olla uutisarvoltaan tärkeä (Huovila 2001, 34). Tämä näky oman kokemuksen mukaan esimerkiksi juuri alueellisten tv-uutisten tekemisessä. Usein pystytään ennakkoon suunnittelemaan, mistä aiheesta juttua lähdetään tekemään. Haastateltavat ja lähteet on sovittava etukäteen jo aikataulunkin takia. Siten etukäteen suunniteltavat jutut eivät ole välttämättä päivänpäällisiä, vaan niiden aiheet kumpuavat ehkä pidempäänkin paikkakunnalla tai alueella kyteneestä keskustelusta.

Huovilan (2001, 34) mukaan ajattoman jutun teko perustuu ensinnäkin tiedon, toiseksi elämyksen ja kolmanneksi samastumismallien tarjoamiseen. Näiden kriteerien voisoin nähdä toteutuvan nimen omaan alueellisissa tv-uutisissa. Tietoa kyllä tarjotaan, vaikka se ei ole uutisena sidottu millekään nimenomaiselle päivälle. Elämys voi olla valtakunnallisen uutisen tarjoamaa antia suurempi, kun aihe ja miljö löytyvät omasta tutusta ympäristöstä.

Sama vaikuttaa mielestäni uutisaiheeseen samastumiseen. Tuttuus tuo turvallisuutta ja entuudestaan tuttu omaan ympäristöön paikallistettu aihe herättää erilaista mielenkiintoa kuin esimerkiksi valtakunnallisissa uutisissa usein Helsingin vastaavasta ilmiöstä kertova uutinen. Huovila kirjoittaa vielä, että samastuminen on tehokkainta, kun se kohdistuu tavalliseen ihmiseen epätavallisessa tilanteessa (Huovila 2001, 34).

Kivikuru (1990, 34) kiinnittää huomiota myös kuvan merkitykseen uutisen paikantamisessa. Visualisointi on konkreettinen tapa sijoittaa uutinen johonkin paikkaan, ja myös katsoja kokee sen voimakkaasti näin. Vaikka kuvilla ja filmeillä ei yleensä ole itsenäistä asemaa uutisjournalismissa, on niiden merkitys uutisen vahvistajana iso. (Kivikuru 1990, 34.)

Media pyrkii luomaan paikallisuudella spatiaalista tietoisuutta. Tämä alueen tietoisuus synnyttää myös turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Kivikuru 1990, 44.) Toisaalta Kivikurun (1990, 45) mukaan suomalainen mediapaikallisuus pyrkii tietoisien paikallisuuden laventamiseen. Laventamalla paikallisuutta voidaan hetkellisesti häivyttää syrjäseudun ja keskuksen rajaa. Paikallisuus on myös usein pinnallista ja takertuu vähäpätöisiin seikkoihin. Kivikuru (1990, 47) huomauttaa osuvasti, että uutisissa paikallisuus helposti pikkumaistuu ja muuttuu paikannuksiksi. Tällainen pinnallinen paikallistaminen takertuu esimerkiksi nimiin, paikkoihin ja numeroihin. (Kivikuru 1990, 47.)

Mielestäni näin voidaan esimerkiksi television katsojalle luoda mielikuva siitä, että uutinen koskettaa juuri hänen lähiympäristöään. Paikannus voi kuitenkin käytännössä olla myös keinotekoinen leima uutisjutun päällä, jos aihe ei varsinaisesti ole itsenäinen ja paikallinen. Tämän ajatuksen pohjalta aion tehdä myös tutkimusaineistolleni analyysiä: tutkin tämän jaottelun mukaan sitä, onko uutinen paikallinen tai alueellinen ja millä tavalla paikallisuus tai alueellisuus uutisessa näyttäytyy (ks. luku 6.8).

Toisaalta myös ulkomaan uutisissa korostuu kotimaan merkitys. Ulkomaan uutisissa on usein olennaista oman maan osuus, onko suomalaisia ollut osallisina tai mitkä tapahtuman vaikutukset ovat kotimaassa. Pietiläisen tekemän määrällisen uutisvirta-analyysin mukaan lähes puolet ulkomaanjutuista oli sellaisia, joissa Suomen tai suomalaisten asiat esiintyivät keskeisinä. (Pietiläinen 1998, 86.)

2.4 Alueellinen televisio

Aluetelevision tarkastelemisessa tulee käyttää erilaisia oletuksia kuin valtakunnallisen television tarkastelussa (Hakkarainen 1998, 4). Hakkarainen (1998, 5) jaottelee valtakunnallisen ja alueellisen television eroja tiedon hallinnan, kiinnostuksen kohteiden, journalististen vaatimusten, ohjelmatarjonnan ja näkyvyyden mukaan.

Tiedon hallinnassa valtakunnallinen televisiokanava hukkuu informaatiotulvaan, kun taas alueellisen television tarjontaa määrittää tarve paikallisen tiedon välittämiseen. Kiinnostuksen kohteet ulottuvat valtakunnan tasolla Suomen ja maailman tilaan,

alueellisella tasolla tärkeitä ovat maakunnallisuus ja ihmisten arki. Journalistiset vaatimukset eroavat niinkään. Valtakunnallisesti on totuttu korkeaan ja kouliintuneeseen ammattitaitoon, alueellisessa televisiossa ammatillisuudella on erilaiset rajat, sitä rajoittavat niin henkiset kuin taloudellisetkin resurssit. Alueellisessa televisiossa on luontevampaa ja helpompaa luoda oma profiili. Uutistuotannossa tätä eroa on ehkä vaikeampi konkretisoida. Asian voi ymmärtää niin, että uutiskriteeritkin liikkuvat, kun tarjolla olevia aiheita ei välttämättä aina ole tungokseksi asti. (Hakkarainen 1998, 5.)

Negrine & Eyre (1998, 44) huomauttavat, että valtakunnalliset uutiset kertovat pääasiassa kovista kotimaan ja ulkomaan aiheista. Alueellisille uutisille on luonteenomaista, että mukana on myös ns. human interest –aiheita, sellaisia, jotka kiinnostavat yleisöä, eivätkä ole niin sanotusti tylsiä. Sellaiset aiheet, jotka eivät täytä edellä mainittuja kriteerejä, eivät todennäköisesti päädy aluetelevisiouutisten aiheiksi. (emt. 44.)

Hakkaraisen mielestä joustovaraa tulee aihevalikoiman suhteen, kun aiheilla ei tarvitse kattaa koko valtakuntaa, ulkomaita jne. Näkyvyys on Hakkaraisen tekemässä luokituksessa valtakunnallisessa lähetyksessä rajoitettu koko valtakunnan alueelle. Alueellisessa televisiossa tekniset mahdollisuudet, viestintäpoliittiset rajoitukset ja kustannukset määrittävät sitä, keiden kaikkien vastaanottimiin alueellisen lähetyksen signaali päätyy. (Hakkarainen 1998, 5.)

Hakkarainen (1998, 6) rakentaa 'juhlapuhetta' ihanteellisesta alue-tv:stä. Tämän ihanteellisen aluetelevision idea perustuu mm. paikallisuudelle, informatiivisuudelle, vaihtoehtoisuudelle ja keskustelevuudelle. Hakkarainen puhuu tässä yleensä alueellisesta televisiokanavasta, oma aineistoni perustuu sen sijaan alueelliseen televisiolähetykseen, joka on osa valtakunnallisen kanavan ohjelmakarttaa. Kaikkia Hakkaraisen ideoita alueellisesta kanavasta en voi soveltaa alueellisiin uutisiin, mutta uskon, että suurin osa alueellisen televisiokanavan määritelmistä sopii myös alueellisiin uutisiin. Maakunnallisuus ja lähellä ihmisiä olemisen toteutunevat kuitenkin näissä samoin edellytyksin erona valtakunnalliseen lähetykseen.

Rushton (1991, 118) kirjoittaa, että myös tutkijat hämmentyvät helposti 'alueellisuuden' käsitteestä. Miten sen voi määritellä?

Rushtonin (1991, 116) isobritannialaisen Channel 3:n aluejaon valmistelua koskevassa aluetelevisiotutkimuksessa useimmat tutkimusotoksen isobritannialaiset ihmiset olivat ensinnäkin asuneet omalla 'alueellaan' kymmenen vuotta tai kauemmin, vain pieni osa oli asunut omalla alueellaan alle kaksi vuotta. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista tunsi kuuluvansa omalle alueelleen. Ja moni myös määritteli oman alueensa jollakin tavalla erityiseksi, koska he olivat juuri tämän alueen asukkaita. Monien haastateltujen mielestä myös omaa aluetta tulisi erityisen ikävä, jos joutuisi jostakin syystä muuttamaan sieltä pois. (Rushton 1991, 118.)

Toisekseen alueellisuus määrittyy uutiskäsityksen avulla. Televisiolla on vallitseva merkitys kansallisten ja kansainvälisten uutisten välittäjänä. Mutta miten televisio määrittää omaa aluetta paikallisten tai alueellisten uutisten kautta? Rushton (1991, 118) kirjoittaa, että alueellisten ja paikallisten televisioutusten asema ei ole verrattavissa kansallisten tai ulkomaan uutisten merkitykseen.

Kolmanneksi Rushtonin tutkimusaineiston perusteella myös muiden paikallisten tai alueellisten ohjelmien kuin paikallisten tai alueellisten uutisten tarve olisi suuri. Suosituimpia paikallisesti tai alueellisesti katsottuja ohjelmia ovat kuitenkin juuri uutiset. Tärkeimmiksi koettuihin alueellisiin tai paikallisiin ohjelmiin kuuluivat myös omalle alueelle tarkoitettut sääennusteet sekä oman alueen maaseutua tai ympäristöasioita käsittelevät ohjelmat. (Rushton 1991, 118.)

Tärkeää ihmisten kiinnostuksen synnyttämisessä alueellista televisiota kohtaan on, että ihmiset tuntevat oman alueensa läheiseksi. Omaksi alueeksi voidaan kuitenkin mieltää joko alue, maakunta tai lähiympäristö. (Rushton 1991, 120.) Kiinnostuksesta omaan alueeseen kertoo Rushtonin (1991, 121) raportoimassa isobritannialaisessa ITC - tutkimuksessa tehty mittausta, jonka mukaan paikalliset asiat kiinnostavat erittäin paljon. Tutkimuksen mukaan kolme neljästä lukee paikallisia ilmaisjakelulehtiä, mutta olisi silti kiinnostunut tietämään vielä enemmän oman alueensa asioista. (emt. 121.)

Negrine & Eyre (1998, 42) vertaavat aluetelevision näkyvyysalueita sanomalehtien levikkialueisiin. Sanomalehtien on heidän mukaansa helpompi luoda vahvempia suhteita lukijoihinsa, kun suhteet ovat levikkialueen pienuuden ansiosta läheisemmät.

Tilannetta voi hyvin verrata myös Suomeen. Kun puhutaan esimerkiksi juuri Hämeen uutisten näkyvyysalueesta, ilmestyy samalla alueella, jonka kymmenminuuttiseen aluetv-uutislähetyskseen kootaan kolmen maakunnan asiat, kolme maakuntalehteä (Aamulehti, Etelä-Suomen Sanomat ja Hämeen Sanomat).

Televisio ei Rushtonin (1991, 123) mukaan olekaan paikallisten ja alueellisten uutisten ykköslähde. Oman alueen asioita seurataan eniten lehdistä. Rushtonin siteeraaman ITC-tutkimuksen mukaan katsojat kaipaavat paikallisiin televisiouutisiin erityisesti enemmän laatua, ei niinkään määrää (Rushton 1991, 121). Tutkimuksen mukaan alueellinen televisiouutinen ei ole välttämättä tarpeeksi paikallinen, jotta se olisi riittävän kiinnostava. Toisaalta Rushtonin (1991, 126) mukaan samaan aikaan paikallislehdet ovat ykköstietolähde oman alueen asioista.

Siis johtopäätöksenä paikallinen televisiouutinenkin voisi olla kiinnostava, jos se olisi riittävän paikallinen. Alueellisuuden ja paikallisuuden ristiriita toteutuu erityisesti juuri esimerkiksi Hämeen uutisalueella (ks. Hossi 2004). Rushton (1991, 128) päättelee Channel 3:sta tehdyn katsojatutkimuksen perusteella, että sellaisenaan, kuin alueellinen televisio 1980-1990-luvun vaihteen Isossa-Britanniassa tässä esimerkin kanavassa on toteutunut, ei alueellisuus toimi. Rushtonin mukaan alueellista ohjelmaa myydään katsojille paikallisena. Ja kun se ei ole oikeasti paikallista, vaan alueellista, ei lopputulos ole sellainen, kuin sen olisi tarkoitus olla. (Rushton 1991, 128.)

Rushton (1991, 128) nostaa johtopäätöksissään esiin huomion siitä, että alueellinen uutisointi kiinnostaa yleisöä. Kyselyn perusteella 72 prosenttia katsojista näkisi mielellään jotakin alueellista ohjelmaa myös parhaimpaan katseluaikaan. Toisaalta, kun katsojilta kysyttiin, mitä alueellista ohjelmaa he mieluiten katsoisivat, selvään kärkeen eli yli 90 prosentin suosioon vastanneiden keskuudessa nousivat uutiset ja sää. (Rushton 1991, 129.) Ja kun kyselyssä eroteltiin alueellinen ja paikallinen ohjelma, olivat katsojat kiinnostuneempia nimenomaan mahdollisimman paikallisista uutisista. Jos alueellisuudella tarkoitetaan siis paikallista seudullisen sijaan, niin enemmän kuin kaksi kolmesta, 71 prosenttia, haluaisi nähdä televisiossa enemmän oman alueensa asioista. (emt. 128.)

Negrine & Eyre (1998, 45) vertailevat kahden isobritannialaisen aluetelevisiouutislähetyskseen aiheita ja niiden prosenttiosuuksia lähetysten

kokonaisuudesta. Central Newsin ja Midlands Todayn vertailussa alueuutisten aiheista yleisimmäksi nousevat urheilu- ja rikosuutiset. Urheilu-uutisten osuus on enimmillään heidän aineistossaan jopa viidennes. Yhtä merkittävän osuuden lähetyksistä vievät rikosuutiset. Lisäksi myös tapahtumien ja näyttelyiden uutisoinnit nousevat näissä aluelähetyksissä esille. Sen sijaan esimerkiksi valtakunnanpolitiikoilla ei näissä aluelähetyksissä ole merkittävää osuutta.

Alueutisaiheiden kirjo antaa Negrinen ja Eyren (1998, 46) mielestä aihetta nimenomaan pohtia sitä, mitkä aiheet lähetyksissä eivät nouse esille. Juuri politiikan ja päätöksenteon näkymättömyys uutisissa voi heidän mukaansa jättää tutkimatta monta uutisarvoista asiaa vain siksi, että tällaisia aiheita pidettäisiin 'tylsänä'.

Alueellinen televisio toimii siis lähtökohtaisesti hieman eri kriteereillä kuin valtakunnallinen televisio. Edellä sille on määritelty omia, valtakunnallisesta televisiosta jossakin määrin poikkeavia toimintatarpeita, -edellytyksiä ja -tapoja.

Alueellisen television määrittely suomalaisesta näkökulmasta on mielestäni vielä melko vihreissä kantimissa. Esimerkiksi tutkielmani tutkimusaineistona olevat Yleisradion alueelliset uutiset ovat vasta tämän 2000-luvun tuote. Alueellisen television määrittelyssä näyttääkin olevan vielä paljon ideaalia ja juhlapuhetta. Ehkä käytännön tuoman uuden kokemuksen synnyttämää tietoa alueellisesta televisiosta syntyy vähitellen.

3 ALUEELLINEN IDENTITEETTI

Media vaikuttaa eniten sellaiseen moderniin yhteisölliseen identiteettiin, joka on syntynyt vapaaehtoisesti ja joka on muuttuvaa ja monimuotoista. Aikojen saatossa syntyneisiin yhteisöihin, joiden yhteiset juuret kumpuavat syvältä, ei esimerkiksi angloamerikkalaisella medialla ole kovin suurta merkitystä. Tällaisten vahvojen ja hitaasti muuttuvien yhteisöjen identiteettiä yhdistää esimerkiksi kieli, uskonto ja historia. (McQuail 2000, 236.)

Kivikurun (1998, 319) mielestä media on vahvasti mukana identiteetin kantajana ja rakentajana. Kivikuru (1998, 320) muistuttaa, että mediaa ja identiteettiä on käsitelty kirjallisuudessa hyvinkin erilaisilta näkökannoilta. Suosituin ja keskustelluin on kuitenkin median ja identiteettien suhde, jota Kivikuru kutsuu mediamaailmaksi. Median ja identiteettien suhdetta on käsitelty pääosin kahdesta näkökulmasta. Toisaalta modernit identiteetit elävät ja uusiutuvat median avulla, toisaalta taas kunkin identiteetti antaa erilaisia merkityksiä, vaikka tulkittaisiin samoja sanomia. (Kivikuru 1998, 320.)

Mediasta onkin tullut yhä pienempien ja erikoistuneempien kulttuuristen yleisöjen jakamaa. Tämä vaikuttaa myös siihen, millä keinoin media nykymaailmassa luo yhteisöllisyyttä. (Jansson 2001, 57.) Toisaalta monimediaalistuminen ja median pirstaloituminen tarjoaa ihmisille mahdollisuuksia samastaa itsensä yhä useampaan kulttuuriseen identiteettiin. Perinteisessä, rajoitettujen kanavamäärien massamediassa (eurooppalaiset) katsoivat ja kuuntelivat usein yhtä ja samaa valtakunnallista ohjelmaa ja muodostivat näin yhden ison kuvitteellisen yhteisön. (Jansson 2001, 69.)

Median muuttumisen seurauksena lähetävien asemien määrä on moninkertaistunut niin radioalloilla kuin televisioidenkin ääressä. Lisäksi nykYTEknologian avulla voi seurata myös lukuisia ulkomaisia kanavia. Kaikkialla maailmassa ihmisten kulttuurinen ympäristö muuttuu kohisten. (Jansson 2001, 69.) Massamedian rooli kulttuuristen identiteettien luomisessa onkin monimutkaistunut merkittävästi sitä mukaa, kun mahdollisuuksien lukumäärä kasvaa ja median merkitys arkipäivässä korostuu. (emt. 70.)

Suomessa on usein mainittu mm. Ylen puoli yhdeksän uutiset koko kansan ruudun äärelle kokoavana tapahtumana, joka muodostaa ympärilleen laajan yleisön. Tällainen koko kansan kokoava televisionkatsominenkin on kuitenkin muuttunut median muuttumisen

myötä. Mediayleisönä oleminen on lisääntynyt ja sen julkinen näkyvyys on kyllä kasvanut, mutta samalla uusi viestintäteknikka ja erityisesti internet ovat muuttaneet yleisöyttä merkittävästi (Ridell 2006, 235). Tapa, jolla yleisö on perinteisesti määritelty massamediaalisessa kehyksessä, on joutunut koetukselle uusien media- ja julkisuusmuotojen joukossa (Ridell 2006, 243).

Median pirstaloitumisessa ja viihteellistymisessä on nähty myös huolenaiheita. Nykyiseen kanavatulvaan johtanut kehitys ei Viljakaisen (2004, 190) mielestä ole taannut ohjelmien laatua tai monipuolisuutta. Tällaisessa tilanteessa asiaohjelmien tuotannon turvaa Viljakaisen mukaan laki Yleisradiosta, jonka mukaan yhtiön tulee tarjota mm. sivistäviä ohjelmia ja tukea kotimaista kulttuuria (Viljakainen 2004, 189). Viljakainen arvioi kanavatulvan tekevän 'karhunpalveluksen suomalaiselle demokratialle', kun sähköisen median viihdekaos rapauttaa kansalaisyhteiskuntaa (Viljakainen 2004, 190).

Kirjoitushetkellä, loppuvuodesta 2007, suomalaisen television lopullisesta siirtymisestä digiaikaan on kulunut muutama kuukausi. Mielestäni kanavatulva uudessa digitaalisessa ympäristössä etsii yhä muotoaan. Esimerkiksi televisiokanavien määrä elää jatkuvasti. Myös kanavien maksullisuudesta ja esimerkiksi lupamaksujen perusteista käydään julkisuudessa taajaan keskustelua. Kun media luo identiteettiä, voi nykyisen digikanavatulvan helposti uskoa luovan entistä pirstaloituneempia identiteettejä. Kun televisiokanavien ja -ohjelmien maailma elää koko ajan, ovat identiteetitkin uskoakseni varmasti muuttuvia.

3.1 Aluejako ja identiteetti

Hujanen (2000) kirjoittaa väitöstutkimuksessaan, että kun rajataan maakuntiin perustuvia aluejakoja, on oletuksena, että saman alueen yleisö kokee jollakin tavalla yhteenkuluuvaisuutta. Hujanen (2000, 46) muistuttaa, että journalismin alueellisuuden voi hänen tutkimuksessaan ymmärtää nimenomaan yhteisöllisyydeksi. Yhteisöllisyys on tässä kahtalainen: toisaalta kyky rakentaa yhteisöjä ja yhteisöyttä diskursiivisesti ja toisaalta keino muodostaa ihmisten välisiä yhteyksiä. Maakunnallinen yhteisöllisyys ei Hujanen (2000, 48) mukaan välttämättä ole kaikkien maakunnassa asuvien yksilöiden jakama tunne. Sen sijaan kyse on enemmän yhteisön ideasta, kertomuksesta, jota ihmiset elävät todeksi kukin omalla tavallaan.

Ihminen myös omaksuu itselleen sellaisen identiteetin, jonka hän kokee itselleen sopivaksi. Samalla kuitenkin identiteetille halutaan myös toisten hyväksyntä. (Kivikuru 1998, 322.) Kivikuru huomauttaa, että identiteeteistä on tullut peruste vastakkainasettelulle. Identiteetin nojalla tehdään usein me-ne-jaotteluja yhteiskunnassa. Julkisuus on omiaan korostamaan tällaista vastakkainasettelua. (Kivikuru 1998, 333.)

Tätä ajatusta voisi luontevasti soveltaa alueellisen ja valtakunnallisen uutisoinnin suhteeseen. Alueellinen uutisointi vahvistaa me-käsitystä, jonkin toisen alueen asioista kertova uutinen voi antaa ne-vaikutelman. Valtakunnallista uutisointia seurattaessa katsoja voisi tämän logiikan mukaan kokea useammin ne-tuntemuksia kuin me-henkeä, jos uutisissa käsitellyt aiheet eivät ole hänelle läheisiä. 'Meidän' ja 'muiden' jaottelu omiksi ryhmikseen alueellisen identiteetin muodostamisen pohjana käy ilmi myös toimittajien puheesta Hossin (2004, 68) tutkimuksessa.

Myös Kärki (2004, 107) tarkastelee paikallista uutisointia me-ne-vastakkainasettelun avulla. Kärki käyttää läsnäolevan paikallisuuden käsitettä, eli yhteisön jäsenenä ja osana sitä elävän ja asuvan median vastaanottajan käsitettä, suhteutettuna muuhun ympäröivään maailmaan. Marginaalin ja keskuksen välinen vuoropuhelu on merkittävää paikallisuudesta puhuttaessa. Vuoropuhelu tarkentaa paikallisen suhdetta yhteisön ulkopuoliseen ympäristöön. Jaottelu meihin ja muihin liittyy siis siihen tunteeseen, kokeeko kuuluvansa johonkin yhteisöön vai elävänsä sen ulkopuolella. (Kärki 2004, 107.)

Yhteisöllinen identiteetti siis rajaa ulkopuolelle ne, jotka eivät kuulu tietyssä paikassa ja tietyssä yhteisöstä muodostuvan alueellisen identiteetin sisälle. Kollektiivinen identiteetti määrittää siten myös erillisen yksilön kuulumista johonkin yhteisöön. (Salovaara-Moring 2004, 106.) Salovaara-Moring (2004, 284) näkee alueellisissa yhteisöissä myös mahdollisuuden nykypäivän liikkuvassa ja jälkimodernissa maailmassa luoda paikallisten yhteisöjen ympärille uutta yhteisöllistä identiteettiä. Sanomalehtien tärkeä rooli tässä identiteetin luomisessa on antaa välineet ja tukea sellaiselle julkiselle keskustelulle, jolla yhteisöllistä identiteettiä voidaan synnyttää. (Salovaara-Moring 2004, 284-285.)

Maakunnan rajojen tunnistaminen, ylittäminen ja tarkka kontrollointi ovat myös osa uutiskilpailua. Toisaalta rajat suojaavat omaa reviiriä ja pitävät kilpailijan loitolla.

(Hujanen 2000, 48.) Toisaalta, jos edellä kuvattu identiteetin rakentuminen ei ole kaikille itsestään selvää, onko uutisoinnissa myöskään esimerkiksi maakunnan rajoista tiukka kiinni pitäminen tarkoituksenmukaista?

Moring (2000, 87) huomauttaa, että alueellisen identiteetin käsitteen käyttäminen on nykyisin suosittua mutta epämääräistä. Ylen Hämeen uutisissakaan maakunnallinen identiteetti ei ole mielestäni mitenkään itsestään selvä tai automaattinen käsite. Koska kolme erillistä ja erilaista maakuntaa käsittelee asioita yhteen niputettuna samassa lähetyksessä, alueellisuuden ja paikallisuuden käsitteet ovat horjuvia. Esimerkiksi Pirkanmaalla sijaitsevan Kangasalan asukkaita ei välttämättä kiinnosta, mitä asioita päijätämäläisessä Asikkalan kunnassa on kunnanvaltuuston esityslistalla.

Mielestäni kuitenkin alueellinen uutinen on lähtökohtaisesti lähempänä vastaanottajaansa kuin valtakunnallinen uutinen. Tämän määrää jo fyysinen läheisyys valtakunnalliseen uutisointiin verrattuna. Vaikka Hämeen uutisissa paikallisuus ja alueellisuus eivät aina ole itsestään selviä, uskon, että maakunnallinen uutinen koskettaa aina erityisesti jotakin näkyvyysalueen maakunnista, vaikka mukana olisi aineksia vieraidenkin paikkakuntien asioista.

Rushtonin (1991, 121) mukaan median ilmestymisalue eli levikkialue määrittää ja luo sitä aluetta, jonka ihminen tuntee omakseen. Tärkeimpiä oman alueen mediassa ovat oman alueen asioista kertovat uutiset. Jopa 88 prosenttia on sitä mieltä, että juuri oman alueen uutiset kiinnostavat kaikkein eniten. (Rushton 1991, 121.) Jo esimerkiksi naapurialueiden uutisointi kiinnostaa selvästi vähemmän, kaksi kolmesta eli 66 prosenttia pitää naapurialueiden uutisia tärkeinä. Valtakunnallisia uutisia pitää tärkeinä 84 prosenttia, mikä on siis kuitenkin vähemmän kuin paikallisuutisista kiinnostuneiden, 88 prosentin osuus. (emt. 122.)

Alueellisen uutisen erityisyydestä puhuvat myös Negrine & Eyre (1998, 37). Oman alueen asioista kertovien uutisten merkitystä alueen identiteetin rakentumisessa ei pidä sivuuttaa. Negrine & Eyre kirjoittavat Cottlen (1993, 37) mukaan, että alueellisten television uutisohjelmien arvoa ei saisi aliarvioida. Ne kiinnostavat ihmisiä erityisellä tavalla, koska paikalliset ja alueelliset uutiset ovat usein human interest –tarinoita, studion ja lähetyksen ilme on tuttavallinen ja lähetyksen kuvitus tuttua ja mukavaa kuvitusta yleisön omalta

alueelta. (Negrine & Eyre 1998, 39.) Alueellinen uutisohjelma voi myös pitää katsojia loppuillan ajan samalla kanavalla, joka on lähettänyt alueellisia uutisia (emt. 1998, 40).

Suomessakin esimerkiksi maakuntaradiot ja maakuntalehdet määrittävät usein osaltaan alueita, joilla ihmiset asuvat. Alueellinen sanomalehdistö on Moringin (2000, 89) mukaan sidoksissa historiallisiin maakuntarajoihin juuri levikkialueensa vuoksi. Alueellisen sanomalehdistön yksi rooli on luoda kulttuurista ja poliittista viitekehystä. Aluelehdistö ylipäätään voidaan käsittää suomalaisen sanomalehdistön selkärangaksi. (Moring 2000, 89.)

Moring (2000, 89) toteaa myös, että alueellinen lehdistö on usein ainoa alueellisen uutisoinnin tarjoaja. Kuitenkin myös esimerkiksi Radio Suomen maakuntaradiot ja näiden tuottamat alueelliset tv-uutiset ovat juuri omien alueidensa medioita - Matintuvan (2003, 77) haastattelututkimuksessa Radio Suomen maakuntaradioiden toimittajat mainitsevat ensisijaiseksi tehtäväkseen tiedon välittämisen ja alueellisten asioiden kertomisen mahdollisimman nopeasti. Tiedottamisen merkitys on heidän mielessään säilyttänyt ykkösasemansa.

Myös McQuail (2000, 113) muistuttaa, että paikallinen ja samalla henkilökohtaisempi media tukevat pitkällä aikavälillä alueellisen identiteetin olemassaoloa ja kulttuurista autonomiaa. Toisaalta taas kansainvälisellä medialla on hetkellisempiä vaikutuksia identiteettiin ja kulttuuriin ilmiöihin kuten muotiin, tyyliin ja makuun. Enää ei kuitenkaan ole yhtä vallitsevaa mediaa, vaan pirstaloituneessa mediassa eri tiedotusvälineet vaikuttavat kulttuuriin yhdessä. Vaikutusta on hankala ennustaa ja se riippuu aina myös ympäröivistä olosuhteista, ajasta ja paikasta.

Alueellinen yhteisöllisyys synnyttää alueellista identiteettiä sekä luo Salovaara-Moringin (2004, 63) mukaan alueen asukkaille alueellista jatkuvuuden ja turvallisuuden tunnetta. Esimerkiksi sanomalehden rooli on tässä mielessä olla levikkialueensa väestön äänitorvi. Maakunnallinen sanomalehti on myös lukijoidensa näkökulmasta ainutlaatuisessa asemassa. Alueensa asioista ja ihmisistä kertova lehti pystyy välittämään lukijoilleen Salovaara-Moringin (2004, 104) tutkimuksen mukaan aivan erityisiä kulttuurisia, alueellisia ja alueellista identiteettiä tukevia kokemuksia. Salovaara-Moring muistuttaa tässä myös, että maakunnallinen sanomalehti on yksi aluetta muodostava tekijä. Alueen

luominen ja ylläpitäminen saattaa olla sanomalehdelle myös hyvin tietoinen ja strateginen valinta. (emt. 104.) Alueellinen media myös artikuloi sekä alueellista erityisyyttä että ihmisten samastumista omaan alueeseen (Moring 2000, 88).

Negrine & Eyre (1998, 40) nostavat esiin saman kysymyksen alueen määrittelystä, jota jo aiemmin kävin läpi (ks. luku 2.4). Ei ole katsojan kannalta mitenkään yhdentekevää, kuinka alueellisten televisioutisten kohdealue määrittyy. Niinpä Negrine & Eyre (1998, 40) kysyvät aiheellisesti, pitääkö alueellisen identiteetin olla olemassa, ennen kuin alueellinen tv-lähetys syntyy? Vai voiko televisio mediana onnistua luomaan alueellista identiteettiä? Samoja ongelmia ei heidän mukaansa synny paikallisen radion tai lehden tekemisessä. Suomessa tilanne on sama juuri maakuntaradioiden ja lehtien suhteessa alueelliseen televisioon. Ylen alueelliset tv-lähetykset koostuvat yleensä usean Radio Suomen maakuntaradion uutisista, eli sellaisista uutisista, jotka toisaalta kerrotaan myös erilaisessa kontekstissa maakunnallisessa uutisoinnissa.

Negrine & Eyre (1998, 42) nostavat esiin sen huomionarvoisen seikan, johon Hossikin (2004, 69) kiinnittää huomiota. Hyvistä aikeistaan huolimatta toimittaja ei välttämättä onnistu saamaan paikallisuutisestaan koko aluetta kiinnostavaa, jos uutinen ei ole riittävän paikallinen muille kuin juuri niille, jota se koskee. Tästä näkökulmasta lähetyalueiden kokoaminen ja muodostaminen onkin ongelmallista.

Tämä lähetyalueiden muodostamisen problematiikka näkyy oman kokemukseni mukaan toimittajan työssä alueellisissa televisioutisissa esimerkiksi siten, että kun lähetyalue on laaja ja muodostuu useasta maakunnasta, on koko alueen tunteminen vaikeaa. Esimerkiksi Ylen Hämeen uutisten näkyvyysalueen etelä- ja pohjoisreuna ovat niin etäällä toisistaan, että lähetyalueen eteläosissa esimerkiksi päijätähämäläisessä Orimattilan kaupungissa asuvan toimittajan on vaikea tuntea vaikkapa pohjoisen lähetyalueen Virtain kaupungin kulttuuria, ihmisiä ja tapahtumia ja toisin päin.

Hossin (2004, 66) haastattelututkimuksessa Hämeen uutisten toimittajat eivät osanneet tarkkaan nimetä omaa alueellista identiteettiään. Näin alueellinen identiteetti ei siis ole välttämättä toimittajalle itselleenkaan mitenkään itsestään selvä asia. Hossin haastattelemista toimittajista esimerkiksi vain yksi mainitsi murteen alueellisen identiteetin kannalta tärkeäksi tekijäksi. Toisaalta alueellinen identiteetti näyttää rakentuvan

toimittajien mielessä enemmänkin sen varaan, mikä erottaa oman alueen toisista. (Hossi 2004, 67-68.)

Hakkaraisen (1998) tekemän haastattelututkimuksen mukaan maakunnalliseen identiteettiin liittyen alueellinen lähetys koetaan myös tarpeelliseksi keskustelufoorumiksi. Televisioutiset eivät sinänsä ehkä tarjoa tällaista keskustelufoorumia suoraan, kuin mikä Hakkaraisen alueellisen tv-kanavan ideassa on ajatuksena. Alueellisten asioiden kiinnostavuuden lisääjänä ja siten keskustelun aktivoimisessa alueellinen lähetys voi mielestäni kuitenkin kannustaa. Hakkarainen (1998, 9) huomauttaa, että hänen haastateltaviensa puheissa näkyy uskomus aluetelevision kyvystä palvella vuorovaikutuksen tarpeita valtakunnallista mediaa paremmin.

Alueellista yhteisöllisyyttä syntyy esimerkiksi myös, kun maakuntaradion toimittajista tulee vähitellen kuulijoilleen tuttuja ja he puhuvat tutulla murteella sekä toimittajan että kuuntelijan tuntemista asioista. Matintuvan haastattelututkimuksessa toimittajat toteavat, että 'kun asioista puhuvat tutut tyypit tutulla murteella, ovat kaukaisetkin asiat jo lähempiä'. (Matintupa 2003, 84.)

Alueellistamisen keinoja esimerkiksi radiojuonnossa on vaikkapa säätiedotuksen tai menovinkkien lukeminen. Toimittajat kokevat myös alueen eri paikkakunnilla kulkemisen juttujen teossa alueellisuuden tuottamiseksi. Hyvä alueellisuus on toimittajien mielestä myös sellaista, joka kohtelee tasapuolisesti maakuntaradion oman alueen kaikkia kuntia. (Matintupa 2003, 78.)

Alueellistaminen voi oman kokemukseni mukaan olla myös melko mekaanista työtä, jos varsinaista yhteistä alueellista nimittäjää ei uutisesta löydy. Alueellisena voi mielestäni näyttäytyä esimerkiksi sellainen tilastouutinen, johon on koottu tiedot uutislähetysten näkyvyysalueen kolmesta maakunnasta. Onko näistä, esimerkiksi kolmen maakunnan työttömyysilastoista syntynyt uutinen aidosti alueellinen?

Alueellinen identiteetti ei Moringin (2000, 88) sanoin kuitenkaan ole olemassa jonakin erillisenä 'riippumattomana objektina'. Alueellisen identiteetin rajaaminen riippuu myös aina määrittelijänsä näkökulmasta. Jonkin alueen identiteettiä ei siis voi laskea pelkkien faktojen perusteella ulkopuolisista tekijöistä välittämättä. (emt. 88.)

Yhteenvetona alueellinen identiteetti syntyy siis esimerkiksi alueen maantieteellisen tai kulttuurisen yhteisöllisyyden avulla. Usein alueellisen identiteetin syntyyn vaikuttaa esimerkiksi alueellisen tiedotusvälineen olemassaolo ja erityisesti alueellinen uutisointi. Alueellisen identiteetin olemassaolo ei kuitenkaan ole jäsenilleen välttämättä mitenkään selvää. Esteitä alueellisen identiteetin syntyyn voikin olla tässä luvussa esiteltyjen lähteiden mukaan esimerkiksi tiedotusvälineiden epäonnistunut aluejako tai aluejaon muu keinotekoisuus. Toisaalta hyvä alueellinen media voi säilyttää ja turvata alueellista identiteettiä.

3.2 Alueen yleisö samastuu omiin uutisiin

Alueellisessa mediassa yhteisöllisyys on tärkeä syy seurata oman alueen uutisointia. Esimerkiksi lehden levikille tämä on tärkeä asia: yhteisöllisyyden tunne voi olla merkittävä syy lukea ja ostaa paikallista lehteä. (Wahl-Jorgensen 2005, 90.)

Paikallinen uutinen voi edustaa vastaanottajalleen toisaalta joko läsnäolevaa paikallisuutta tai poissaolevaa paikallisuutta (Kärki 2004, 102). Läsnäoleva paikallisuus tarkoittaa Kärjen väitöstudkimuksen mukaan sellaista paikallisuutta, jossa uutisen vastaanottaja on vastaanottohetkellä itse osa uutisen levikkialueen yhteisöä. Poissaoleva paikallisuus taas tarkoittaa sellaista paikallisuutta, jossa vastaanottaja tilaa esimerkiksi entisen kotiseutunsa paikallislehteä ja kokee silti olevansa osa yhteisöä, vaikka ei eläisi fyysisesti paikkakunnalla. (Kärki 2004, 102.)

Alueellisuus tai paikallisuus merkitsee esimerkiksi sanomalehden lukijalle sellaisia asioita, jotka kertovat lukijan omasta asuin- tai elinympäristöstä. Toisaalta lukijan kokeman alueellisuuden tai paikallisuuden kokemukseen jää tulkinnanvaraa. Alue tai paikallinen määrittyy aina sen mukaan, millaiseksi lukija oman alueensa tai paikallisansa rajat määrää. (Kärki 2004, 113.)

Toisaalta lukija voi ottaa sanomalehteä lukiessaan paikallisuuden annettuna. Omaksi paikalliseksi mieltämänsä yhteisön jäsenenä elävä 'läsnäoleva' lukija ei välttämättä juurikaan kritisoi tai kyseenalaista sanomalehtien välittämää paikallisuutta. Lukija ei

välttämättä myöskään koe, että vaikka lehden antama paikallisuus tuntuisi vieraalta, hänellä voisi olla siihen minkäänlaista aktiivista vaikutusvaltaa. (Kärki 2004, 115.)

'Poissaolevan paikallisuuden' Kärki (2004, 118) määrittelee sellaiseksi paikallisuudeksi, jota paikallislehden lukija kokee, vaikka ei itse eläisi paikallislehden levikkialueen sisällä. Poissaolevan paikallisuuden olemassaolon puolesta todistaa esimerkiksi se, että paikallislehtiä tilataan runsaasti myös niiden levikkialueen ulkopuolelle. Kotipaikastaan lähteneiden kiinnostusta kotiseudun asioihin voikin mitata tällä paikallislehtien tilausmäärien mittarilla. Kotiseutukiinnostus kertoo myös lapsuuteen kaipaavasta nostalgiaa. (Kärki 2004, 119.)

Tällainen nostalginen poissaolevan paikallisuuden kaipuu viestii Kärjen (2004, 122) tutkimuksen mukaan myös mielikuviin perustuvan paikallisuuden kaipuusta. Esimerkiksi lapsuuden kotiseudultaan pois muuttaneen lukijan käsitys kotiseutunsa laadusta ei välttämättä pidä tänä päivänä enää paikkaansa. Paikallislehteä tilaava synnyinseudustaan unelmoiva lukija voikin haaveilla sellaisesta paikasta ja oloilasta, jota todellisuudessa ei ole enää olemassa kuin hänen mielikuvissaan. Kärki tiivistää ajatuksen nimittämällä kotiseutua tässä yhteydessä ennen muuta mielentilaksi. Näin määritelty kotiseutu on osa identiteetin rakentamista. Kotiseutu auttaa yksilöä paikallistamaan itsensä osaksi jotakin yhteisöä. (Kärki 2004, 123.) Lapsuuteen kaipaava nostalginen paikallisuus onkin Kärjen (2004, 127) käsittein elämänmittaista paikallisuutta.

Mielestäni Kärjen esittelemät paikallisuuden tasot toteutuvat hyvin myös omissa toimittajan työssä tekemissäni havainnoissa. Alueellisia uutisia seurataan paitsi siellä, missä asutaan, myös niiltä alueilta, joilta on joskus muutettu pois. Myös omasta postilaatikosta kolahtava lehtivalikoima vahvistaa poissaolevan paikallisuuden sanoman: mökkipaikkakunnan kotiseutulehti luetaan tarkasti läpi kerran kuukaudessa.

Ylen alueuutisten alkutaipaleelta niiden pilotointivaiheesta on olemassa tutkielma alueellisen identiteetin suhteesta alueellisiin uutisiin. Tiina Salmijärvi (2001) on tutkinut pro gradu –tutkielmassa Keski-Suomen alueellisen TV-uutislähetyksen heijastamaa käsitystä Keski-Suomen alueellisesta identiteetistä.

Yhden maakunnan eli Keski-Suomen asioiden uutisointiin keskittynyt Keski-Suomen alueellinen tv-uutislähetys kertoo Salmijärven aineiston perusteella melko laajasti koko maakunnan kuntien asioista. Kuitenkin aiheista lähes 40 prosenttia on keskittynyt maakuntakeskuksen eli Jyväskylän asioiden uutisointiin. Muiden maakunnan kuntien kesken uutisaiheiden yleisyys jakautuu melko tasaisesti. Toisaalta kuuden keskisuomalaiskunnan asiat jäivät tässä aineistossa kokonaan uutisoimatta. Tällaisessa yhden maakunnan käsittävässä alueellisessa tv-uutisoinnissa koko maakunta näyttäisi siis pääsevän melko laajasti asioineen esille. (Salmijärvi 2001, 36-37.)

Noora Kero on tutkinut pro gradu –tutkielmassaan (Kero 1996) kaupallisen paikallistelevision Tampere TV:n uutisten vastaanottoa Pirkanmaalla. Kero on haastatellut paikallistv-uutisia muutaman kerran viikossa seuraavia katsojia.

Keron haastattelemat TV-Tampereen katsojat seuraavat paikallisuutisia ensisijaisesti informaationäkökulmasta, ”koska niistä saa tietoa paikallisista asioista”. Toinen seikka, joka toi heidät kuvaruudun ääreen, oli tarve oman mielipiteen muodostamiseen kulloisistakin käsiteltävistä uutisaiheista. Naiskatsojien näkökulmasta myös mahdollisuus uutisissa esillä olevista aiheista kumpuavaan keskusteluun on tärkeä syy paikallisuutisten seuraamiselle. (Kero 1996, 41-43.)

Verrattuna valtakunnan uutisiin paikallisuutisten katsojat näkivät paikallisuutisilla olevan enemmän konkreettista käyttöä itselle, kuin kauempaa tulevilla uutisilla (Kero 1996, 43). Kun haastateltavilta kysyttiin, mistä aiheista he ovat uutisissa eniten kiinnostuneita, nousivat esiin Pirkanmaan tapahtumat sekä urheilu. Toiseksi tärkeimmäksi koettiin kunnallispolitiikka. (emt. 45.)

Kun haastateltavat itse vertaavat paikallisia tv-uutisaiheita valtakunnan lähetysten aiheisiin, nähtiin paikallisten ja valtakunnallisten lähetysten välillä ”huomattavia eroja”. Koska paikallisia uutisia näkee harvemmin valtakunnallisissa uutisissa, on paikallisuutisilla ihan erityinen merkityksensä. (Kero 1996, 50.)

Keron haastattelemat televisionkatsojat pitävät kuvien merkitystä tärkeänä, kun televisiossa puhutaan paikallisista asioista. Haastateltavat sanovat esimerkiksi katsovansa mielummin kuvitettuja sähkeitä kuin kuvittamattomia. Kuvat myös tukevat sanomista ja

kertovat tapahtumapaikan sijainnin, uutiset siis paikannetaan näiden kuvien avulla. (Kero 1996, 59-60.)

Maakunnallisuus ja omassa tutkielmassani myös 'alueellisuus' syntyy vahvasti paikallisuuden kautta (Hujanen 2001, 80). Hujanen (2000, 80) perustelee valintaansa tarkastella paikallisuutta myös uutisagendan tasolla sillä, että on tärkeää selvittää, miten suuri osa uutisaineistosta on paikallista tai maakunnallista. Omassa tutkielmassani tämä ajatus toteutuu hieman eri tavalla: Maakunnallisuuksia tarkastelemalla tässä tutkielmassa päätyisin tekemään vain erottelua siitä, miten paljon on uutisia Pirkanmaalta, miten paljon Päijät-Hämeestä ja miten paljon Kanta-Hämeestä. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan erotella näiden kolmen maakunnan lukuja toisistaan.

Hujanen (2000) on tarkastellut väitöstutkimuksessaan mm. sitä, kuinka maakuntalehtien uutisvirrasta nousee paikallisten ja alueellisten uutisten osuus esiin. Paikallis- ja maakuntatason luvut yhteenlaskettuina kertovat Hujasen (2000, 80) mukaan sen, että kunkin levikkialueen asiat täyttävät aineistoon kuuluneiden lehtien sisällöstä kolmanneksesta puolikkaaseen.

Maakuntalehtiin pohjautuvassa tutkimuksessaan Hujanen (2000, 196) nostaa esiin maakuntalehtien roolin alueellisen politiikan uutisoijana. Hujasen aineiston perusteella valtaosa uutissivujen poliittisesta alueellisuudesta on aluekehitysnäkymistä kertovia uutisia. Lehtien aluekehitysuutiset ovat usein esimerkiksi edellispäivän seminaarien tai kannanottojen pohjalta tehtyjä. Aluekehitysuutiset ammentavat ennen muuta alueellisen kehittämisen virallisesta diskurssista. (Hujanen 2000, 196.)

Lehden rooli on Hujasen (2000, 197) mukaan kertoa alueellisesta edunvalvontatyöstä. Hujasen (2000, 200) mukaan maakuntalehdistä esimerkiksi Ilkka ja Kaleva ovat omaksuneet alueellisen kehittäjän roolin. Hujasen tulkinta perustuu siihen, kuinka usein uutisoinnissa esiintyy tällaisia poliittisia alueellisia aiheita. Näissä luokituksissa Ilkka ja Kaleva ovat Hujasen aineiston kärkipäässä uutisten esiintymistiheydessä.

Toinen Hujasen (2000, 200) esiin nostama poliittisen alueuutisen lajityyppi on niin sanottu asiainhoitajahaastattelu. Tällainen henkilö on uutisoinnin kannalta kiinnostava siksi, että hän on tärkeässä asemassa esimerkiksi virkansa tai asiantuntijuutensa vuoksi. Tällainen

juttu ei pohjaudu edellisen esimerkin tapaan mihinkään järjestettyyn seminaariin tms., vaan uutisen aihe on pikemminkin toimituksessa itse ideoitu.

Kolmas Hujasen erittelemä uutislajityyppi on uutiskommentti. Hujanen (2000, 203) ottaa heti käsittelyn aluksi kantaa siihen, pitäisikö uutistekstissä ylipäättään olla tällaista uutisen sisältöön kohdistuvaa kommentointia. Uutiskommentin käyttö sen riippumattomuudesta ja kantaottamattomuudesta huolimatta on lehden haluama alueellinen kannanotto. (emt. 203.)

Hujanen nostaa esiin vielä myös niin sanotut maakuntataustoitukset. Kyse ei ole varsinaisesta päiväkohtaisesta uutisesta, vaan laajemmasta, toimituksen ideoimasta jutusta. Tällaisissa jutuissa käytetään useita lähteitä, ja haastateltavat eivät ole välttämättä alueen vaikuttajia vaan ensisijaisesti asiantuntevia haastateltavia. (Hujanen 2000, 206.)

Nämä edellä luetellut lajityypit eivät todennäköisesti esiinny sellaisinaan alueellisissa televisiouutisissa. Sähköisen välineen asettamat vaatimukset aiheille ja toisaalta esitystavoille ovat sellaiset, ettei lyhyessä uutislähetyksessä voida käsitellä uutisaiheita samaan tapaan kuin maakuntalehdissä. Toisaalta televisiouutiset ja sanomalehtiutiset voikin mielestäni tätä kautta nähdä toisiaan täydentävinä tiedotusvälineinä, joilla on erilaiset roolit alueen tiedonvälityksessä.

Hujanen (2000, 226) palaa vielä maakuntalehden rooliin ja samalla sitä kautta riippumattomuuteen, kun hän käy läpi päätoimittajien kanssa tekemiään haastatteluja. Maakuntalehti kokee roolinsa kahtalaiseksi: toisaalta uutisoidaan alueen asioita, toisaalta toimitaan maakunnan äänenkannattajana ja edistetään maakunnan eloa ja oloa. Maakuntalehdet tavoittelevat päätoimittajiensa puheissa toisaalta myös valtakunnallista vaikuttaja-asemaa (emt. 228).

Edellä selviää, että paikallisia uutisia seuraava yleisö kokee siis ylipäättään usein oman alueen uutisoinnin itselleen mielekkäämmäksi ja tärkeämmäksi kuin muualta tulevan uutisoinnin. Vastaanottajilla on esimerkiksi tarve saada tietoa paikallisista asioista. Alueelliselle uutisoinnille on löydettävissä myös erilaisia motiiveja kunkin alueen omasta valitusta näkökulmasta. Oman alueen asioita koskeva uutisointi näyttää olevan yleisölle ja tiedotusvälineille erityisessä asemassa.

3.3 Kansalainen ja uutinen

Uutisjutut sisältävät sellaisia mekanismeja, jotka säätelevät puheääniä ja alistavat ne yhteiskunnalliselle kontrollille. Kun tiedotusvälineet käsittelevät yhteiskunnallisia ja poliittisia aiheita, on puheäänien kirjo laaja. Tärkeää tiedotusvälineitä tutkiessa on tarkastella, miten nämä valtaa käyttävien puheäänit sidotaan yhteen uutisjutuksi.

Erityisesti televisiouutisissa tulkinta on tärkeää, koska puheäänit saavat uutisjutuissa fyysisen muodon. Huomiota pitää televisiossa kiinnittää myös siihen, millaisin visuaalisin keinoin puheäänit liitetään ohjelmassa yhteen, kudelmaksi. (Fairglough 1997, 111-112.)

Työtä ja kotia televisiouutisissa tutkineen Seppälän (2003) mukaan tavallinen ihminen on viime vuosikymmenen aikana päässyt yhä useammin itse omilla kasvoillaan yksilönä television uutisten puheeseen. Yksilö on saanut omat kasvot ja nimen. Seppälän tutkimuksessaan käsittelemässä uutisjutussa yksilöt indentifioidaan näkyviin aktiivisina toimijoina. Tavalliset ihmiset kertovat uutisissa omasta näkökulmastaan yhteisöä laajemminkin kiinnostavasta asiasta. Esimerkiksi parikymmentä vuotta aiemmin tämä ei olisi ollut vielä mahdollista. (Seppälä 2003, 167-169.) Samalla myös uutiset ovat liikkuneet lähemmäs ihmistä. Tätä Seppälä (2003, 193) pitää hyvänä asiana. Seppälä huomauttaa, että 'tavallisten ihmisten murros uutisiin onkin samalla yksityisen tuloa julkiseksi.'

Kansalaisuutta suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä tutkineen Heikkilän (2001, 95) mukaan tavanomaisen ajatuksen mukaan kansalaisten suoralla pääsyllä julkiseen keskusteluun tai päätöksentekoon ei kuitenkaan ole ratkaisevaa merkitystä. Sen sijaan tärkeämpää on, että kansalaisten ajatukset välittyvät heidän edustajiensa kautta. (Heikkilä 2001, 95.)

Omassa tutkielmassani kansalaisten osuus journalismissa nousee yhdeksi kiinnostavaksi tekijäksi. Tutkimushypoteeseistani yksi on se, että alueellisessa uutisoinnissa tavallisten kansalaisten rooli uutislähetyksissä olisi isompi kuin valtakunnallisissa televisiouutislähetyksissä. Tämä oletus ilmenee myös Hämeen uutisten toimittajia haastatelleen Hossin (2004) tutkimuksesta. Toimittajien käsityksen mukaan tavallisia ihmisiä eli 'taviksia' esiintyy lähes jokaisessa lähetyksessä. Kertomalla tavallisista

ihmisistä ja päästämällä heitä ääneen Hämeen uutisten toimittajat uskovat myös puhuvansa samalla tavisten omalla kielellä ja ymmärrettävästi. (Hossi 2004, 93-94.)

Tavallisen ihmisen rooli televisiouutisissa on tv-uutistutkimuksen mukaan pysynyt vähäisenä. Kuitenkin tavallisia kansalaisia nähdään ja kuullaan televisiouutislähetyksissä esimerkiksi silminnäkijöiden, uhrien, maanviljelijöiden, kaupunkilaisten ja suomalaisten rooleissa. (Ampuja 1997, 37.)

Heikkilä on tutkinut eri puhujien suhteellisia osuuksia STT:n ja Helsingin Sanomien EU-kirjoittelussa vuonna 1992-1994. Tässä jaottelussa STT:n uutisoinnissa kansalainen jää auttamatta viimeiseksi, enimmillään kansalaisen osuus puheesta on vuositasolla vain 2,1 prosenttia. Viisi keskeisintä puhujatahoa edustavat kaikki julkishallintoa. (Heikkilä 2001, 95- 96.) Myös Helsingin Sanomissa vuosien 1992-1994 EU-uutisoinnissa olivat poliittiset instituutiot vahvasti esillä. Kansalaisten osuus puhujista oli kuitenkin Helsingin Sanomissa selvästi STT:tä isompi. Kansalaisten osuus kipusi enimmillään 9,9 prosenttiin. (Heikkilä 2001, 96-97.)

Eniten ääneen siis näyttävät pääsevän usein samat hallitsevat puhujat, jotka edustavat julkisia ja poliittisia instituutioita. Heikkilä päättelee, että julkisuuteen pääsyn ehdot ovat niin rutinoituneet, etteivät ne muutu rutiiniluontoisten uutisten eivätkä uutisen yllättävyydenkään mukana. Myös ne tavat, joilla kansalaiset julkisuudessa puhuvat, voivat olla kovin rajoittuneita. STT:n uutisoinnissa kansalainen oli johtavassa asemassa oikeastaan vain kannatusmittauksista kertovissa uutissähkeissä. Helsingin Sanomien kansalaisjohtoisessa EU-kirjoittelussa suurin osa lehden jutuista oli yleisönosastokirjoituksia. Toisaalta kansalaiset pääsivät ääneen myös gallup-uutisoinnissa. (Heikkilä 2001, 99-100.)

Varsinaiset uutistekstit, joissa kansalaiset olisivat olleet äänessä, olivat harvinaisia myös Helsingin Sanomissa (Heikkilä 2001, 101).

Käytännön uutistyössä oman kokemukseni mukaan usein monesta seikasta, tuttuudesta, tottumuksesta jne. johtuen voidaan turvautua usein samoisiin lähteisiin. Usein myös esimerkiksi kunnallishallinnon byrokratia saattaa olla sellainen, että ääneen 'voidaan'

päästää aina vain tietyt samat puhujatahot. Tällaisten ajatusten valossa Heikkilän saama tutkimustulos ei tunnu kovin yllättävältä.

Toisaalta myös yleisön muuttuminen vaikuttaa siihen, miten ja kenelle toimittaja työtään tekee. Kuneliuksen (2000, 196-197) mukaan journalismin ja yleisön suhde on muuttunut. Yleisö ei esimerkiksi enää koostu samalla tavalla yhteneväisestä joukosta kuin aiemmin. Asioita ei voi enää markkinoida entiseen malliin 'yleisen edun' tai yhteiskunnan nimissä.

Tämä viimeksi mainittu huomio antanee suuntaa sille, minkälaiselle kansalaiselle uutisia tehdään ja millainen kansalainen niitä ottaa vastaan. Erityisesti tiedotusvälineiden ja niissä yksittäisen toimittajan on mielestäni oltava entistä taitavampia erilaisten yleisöjen huomioon ottamisessa ja toisaalta tavoittamisessa. Kansalaisen julkisuuteen pääsyä ovat rajoittaneet erilaiset mekanismit. Myös kansalaisen rooli julkisuudessa on määrittynyt tiettyjen roolien mukaan. Journalismin ja yleisön välisen suhteen muutoksessa voisi mielestäni nähdä muutoksen mahdollisuuden myös kansalaiselle.

4 YLEN ALUEUUTINEN

4.1 Ylen alueuutiset televisiossa

Ylen TV 2:n alueelliset tv-lähetykset alkoivat 6.1.2000 kokeiluna aluksi kolmella alueella Lounais-Suomessa, Keski-Suomessa ja Pohjois-Suomessa. Lähetysten pituus oli kymmenen minuuttia ja lähetyaika 17.50. Aluksi pilotti oli vuoden mittainen. Sittenmin alueuutiset ovat vakiinnuttaneet paikkansa. (Salmijärvi 2001, 27.)

Tällä hetkellä alueelliset tv-uutiset kattavat koko maan. Viimeisin aluelaajennus tehtiin, kun Pohjanmaa sai keväällä 2004 omat alueuutisensa. Alueellisten tv-uutisten kymmenminuuttisia lähetyksiä pyörii maanantaista perjantaihin kahdeksalla alueella. Ylen Radio Suomen maakuntaradiot vastaavat alueellisten tv-uutisten tuottamisesta. Maakuntaradioita Radio Suomella on 20. (Linkki 17/2004.) Alueellisia tv-uutisia tekevät Radio Suomen maakuntaradioiden uutistoimittajat. Esimerkiksi Hämeen uutisia tekee Lahden Radiossa kaksi tai kolme ihmistä päivittäin. (Journalisti 20/2003, 12-13.)

Tällä kirjoitushetkellä syksyllä 2007 alueellisten televisiouutisten lähetyaika on siirretty alkuillasta myöhemmäksi, kahdeksat eri alueuutiset lähetetään arkisin maanantaista perjantaihin nyt alueellisena rinnakkaislähetysenä TV2:ssa klo 19.00. Valtakunnallisesti näitä alueellisia televisiouutislähetyksiä näytetään tällä hetkellä aamupäivisin uusintana TV2:ssa. Aineiston nauhoitushetkellä uusinnat näytettiin heti pikausintana iltaisin valtakunnallisesti digilähetyksinä silloisella Yle24-digikanavalla.

Alueuutisilla on Ylessä pidempi historia kuin vuodesta 2000 alkanut alueellisten tv-uutisten aika. Säännöllinen alueellinen uutistoiminta on radion puolella lähtenyt Yleisradiossa liikkelle jo vuoden 1968 syyskuussa, jolloin kuultiin radion alueelliset uutiset kolme kertaa viikossa (Kokkonen 1998, 10). Myös silloin eri maakunnissa tehtiin yhteistyötä: esimerkiksi Tampereella ja Lahdella oli yhteinen alueellisten radiouutisten lähetyaika (Pylkkänen 1998, 43). 1980-luvun alkupuolella Ylen jakeluverkon kehitys mahdollisti aluetoiminnan kasvattamisen. Radio Suomi aloitti 1990 (Liiton Arkki 1976-2006, 18).

Yleisradion alueellisen uutisoinnin historiallisia syntyvaiheita kerrataan seikkaperäisesti esimerkiksi useassakin gradussa (ks. esim. Hossi 2004). En itse omassa työssäni keskity tähän, vaan keskitän jatkossa huomiota siihen, millaiset Ylen Hämeen alueelliset televisioutiset suhteessa Ylen valtakunnallisiin pääuutisiin ovat.

Ylen alueuutisia on varjostanut ajatus siitä, että alueiden lähettämää materiaalia arvostettaisiin erityisesti vain silloin, kun sitä käytetään valtakunnallisessa lähetyksessä (Silvola 1998, 8). Myös Matintuvan (2003, 93) haastattelututkimuksessa nousee esiin sama ajatus Ylen alueellisen ja valtakunnallisen tiedonvälityksen suhteesta. Alueen toimittajat tuntevat Matintuvan mukaan itsensä altavastajiksi suhteessa valtakunnalliseen ohjelmatuotantoon.

Informatiivinen alueellisuus on kuitenkin Ylessä koettu nimen omaan juuri Yleisradion tehtäväksi, koska vastaavaa alueellista juttutuotantoa ei ole juuri kuultavissa muissa tiedotusvälineissä. (Matintupa 2003, 80.)

Ylen henkilöstölehdessä Linkin keväällä 2004 haastatteleman ohjelmapäällikön Timo Säynätkarin mukaan Ylen painoarvo alueilla on kasvanut alueellisten tv-uutisten myötä. Maakuntatoimitukset saavat aiempaa enemmän uutisvinkkejä, kun näkyvyys alueella on parantunut. Myös näkyvyys valtakunnan uutisissa on parantunut. (Linkki 17/2004, 5.) Toisaalta alueellisen televisioutistoiminnan alku ei ollut mutkaton. Alueellisten televisioutisten epäiltiin kokeilun aluksi saavan pian surkean lopun. (Liiton Arkki 1976-2006, 18.)

4.2 Alueelliset lähtökohdat

Ylen aluejaot ovat erilaisia maan sisällä. Esimerkiksi Hämeen alueuutisia koostaa kolme maakuntaradiotoimitusta, toisaalta esimerkiksi Keski-Suomessa alueuutiset tehdään vain yhden maakuntatoimituksen voimin. Jussilan (2002, 101) mukaan Ylen alueellisen uutisoinnin vahvuutena pidetään oman toiminta-alueen tuntemusta. Eli yleisradiolaisella maakuntatoimituksella on alueellisesti erityistä osaamista. Jussilan haastattelututkimuksessa ilmenee, että erikoistuminen omaan toiminta-alueeseen on alueellisen uutisoinnin lähtökohta (Jussila 2002, 102).

Yleisradion alueellisten televisiouutisten 'alue' on siis hyvin vaihteleva käsite. Alue on toisaalla aidosti oma lähiympäristö, toisaalla alue ulottuu niin laajalle, että reuna-alueiden yleisöt eivät välttämättä tai todennäköisesti koe samaa aluetta omaksi alueekseen. Rushton (1991, 117) toteaaakin, että mahdollisimman paikalliset alueet olisivat usein yleisön suosiossa. Kun Isossa Britanniassa tehdyssä Channel 3:n aluejaossa punnittiin etukäteen, miten alueet jaetaan, vastusti yleisölle tehdyn kyselyn perusteella 42 prosenttia vastanneista isojen aluetelevisioalueiden perustamista. 35 prosenttia vastanneista kannatti niitä, toisaalta 25 prosenttia ei osannut kertoa kantaansa. (Rushton 1991, 117.)

Ohjelmapäällikkö Timo Säynätkarin mukaan alueuutiset vakiinnuttivat paikkansa aloittamisen jälkeen noin vuodessa. Vuonna 2004, eli hieman oman aineistoni keruuajankohdan jälkeen, alueellisten tv-uutisten katsojamäärä oli kaikilla alueilla yhteensä vajaa puoli miljoonaa päivittäin. (Linkki 17/2004.)

Pienempiin alueisiin jaon hankaluus on esimerkiksi kustannusten kohoaminen. Myös käytännössä työskentely voi isolla alueella olla käytännöllisempää. (Rushton 1991, 117.) Paikallisella tasolla on Rushtonin (1991, 117) mukaan vaikea toteuttaa niitä julkisen palvelun tarpeita, joita paikallisyleisöllä olisi. Syy ei kuitenkaan ole televisioyhtiön itsensä. Jopa kansallinen tiedonvälitys voidaan naamioida paikalliseksi, kun aluetelevisiota markkinoidaan paikallisuuden leimalla. Paikallinen televisio on tärkeää juuri julkisen palvelun yhtiön tekemänä: paikallisyleisön tarpeet oman alueensa asioiden uutisointiin ovat aivan liian tärkeitä, jotta ne voitaisiin jättää esimerkiksi amerikkalaisten sijoittajien käsissä olevan kaupallisen yhtiön tehtäväksi. (Rushton 1991, 118.)

Maakunnallistamisen ja alueellistamisen monista tavoista kirjoittaa myös Hujanen (2000, 80). Hujanen on luokitellut oman aineistonsa usealle aluetasolle: paikalliselle, maakunnalliselle tai alueelliselle, valtakunnalliselle tai kansainväliselle. Hujanen käyttää vertailussaan metodina määrällistä sisällön analyysiä.

Hujasen tutkimuksessa maakunnallisia juttuja maakuntalehtien sisällöstä on vain murtoosa, kahden ja yhdeksän prosentin välillä (Hujanen 2000, 78). Hujanen tulkitseekin maakunnallisuuden syntyvän paikallisuuden kautta, eli maakunnallisuus syntyy siitä, että lehtien sivuilla on maakunnan eri paikoista ja asioista kertovia juttuja, jotka sinänsä eivät

välttämättä ole koko maakuntaa koskettavia. Kun maakunnallisuus tulkitaan näin, nousee paikallistasoisten juttujen määrä maakuntalehdissä 25-43 prosenttiin. (emt. 2000, 78.)

Maakunnallistamisen problematiikan takia Hujanen (2000, 81) päätyy käsittelemään paikallista ja maakunnallista uutisaineistoa yhtenä kokonaisuutena. Omassa tutkimusaineiston analyysissäni tulkinta tapahtuu luontevasti samoin keinoin.

5 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkielmani tutkimusaineisto on kahden viikon aikana maanantaista perjantaihin esitetyt Yleisradion TV2:n alueelliset Hämeen uutiset ja samojen arkipäivien Yleisradion TV1:n puoli yhdeksän uutisten kotimaan uutiset. Ajankohta on 20.10. – 31.10.2003.

Hämeen uutiset edustaa tutkimusaineistossani lajityypiltään Yleisradion alueellisia uutisia, toisaalta tietenkin vain yhtä alueellisten uutisten versiota. Hämeen uutiset aloitti vuoden 2003 kevättalvella, 31.3.2003.

Ulkomaan uutiset olen jättänyt valtakunnallisten 20.30-lähetysten uutisaineistosta pois. Samoin valtakunnallisista uutisista on valittu lähetykset siis vain niiltä samoilta arkipäiviltä, joina Hämeen uutisetkin on nähty televisiossa. Näin viikonlopun aikana esitetyt uutiset jäävät tutkimusaineistosta pois. Näin pystyn vertailemaan täsmällisemmin esimerkiksi uutispäivien eroavaisuuksia, kun molemmista lähetyksistä on käytössä samoina kalenteripäivinä esitetyt lähetykset.

Hämeen uutislähetysten kokonaiskesto on 10 minuuttia, kunkin 20.30-uutislähetysten kokonaiskesto on tutkimusaineistoni nauhoituspäivinä 25 minuuttia.

5.1 Aineiston tutkimisen menetelmät

Käyn läpi tutkimusaineistoni kahdella tapaa. Ensin tutkin aineiston sisältöä määrällisin eli kvantitatiivisin menetelmin, sitten syvennyn muutamaa kohtiin lähiluvun avulla.

Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen suhdetta on kuvattu usein vastakkainasettelun avulla. Vastakkainasettelut eivät kuitenkaan ole välttämättä toisensa poissulkevia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 66.) Menetelmiä kuitenkin käytetään erilaisiin tarkoituksiin.

Määrällisellä tutkimuksella voidaan tehdä yhteenveto laajemmasta aineistosta, laadullinen tutkimus sen sijaan ei tarjoa tällaista systemaattista metodia vaan on valikoivaa. (McQuail 2000, 328.)

Omassa tutkielmassani käyn aineistoani määrällisesti läpi sisällön erittelyn avulla. Sisällön erittely pyrkii kuvamaan sanomia objektiivisesti, määrällisesti ja todennettavissa olevasti.

Aineiston määrä on tässä tärkeä, tulos on sitä parempi ja tarkempi, mitä enemmän aineistoa on. Sisällön erittely tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tietyn ajanjakson sarjafilmeistä voidaan laskea niissä esiintyneet miehet ja naiset. Edellytys on, että yksiköt voidaan tunnistaa helposti ja ne esiintyvät säännöllisesti. Näillä ehdoilla laskettava yksikkö voi olla mikä tahansa. (Fiske 1998, 179-180.)

Sisällön erittelyä tehdessä pitää ottaa huomioon, ettei erittely saa olla valikoivaa. Erittelyä tehdessä on katettava koko otos, jonka pitää olla kerätty asianmukaisella tavalla. Sisällön erittelyssä pitää myös toteutua tieteellinen objektiivisuus. (Fiske 1998, 180.)

Tavoitteena on että, sisällön erittely on luotettavaa eikä tulos ole riippuvainen tekijästä. Menetelmällä saadaan tilastollinen yhteenveto paljon isommasta todellisuudesta. Sisällön erittelyä onkin käytetty erityisesti median ja vallitsevan yhteiskunnan vertaamiseen. (McQuail 2000, 326-327.)

Fiske (1998, 181) huomauttaa, että sisällön erittely sopii esimerkiksi sellaisen seikan tarkistamiseen, jonka havaitseminen liittyy alun perin aavistukseen tai tuntemukseen. Eli jos tuntuu, että esimerkiksi jonkin ihmisryhmän esiintyminen televisiossa on vähäistä tms., voi asiaa tutkia tarkemmin sisällön erittelyn avulla. Se, kuinka kiinnostava sisällön erittelystä tulee, riippuu pitkälti laskettavaksi valittujen yksikköjen kiinnostavuudesta. Myös vertailu voi lisätä kiinnostavuutta. (emt. 183.)

Lisäksi sisällön erittely toisaalta ei kerro, miksi jokin ilmiö esiintyy sellaisena, kuin se sisällön erittelyn perusteella esiintyy. Ongelmaksi voi jäädä, mitä sisällön erittelyllä saaduista tutkimustuloksista voi päätellä ja mistä ne kertovat. (Fiske 1998, 185.)

Ongelma sisällön erittelyssä voi olla myös luotettavuuden saavuttaminen. Jos aineiston luokittelu ei ole riittävän huolellista, tutkimuksen objektiivisuus kärsii. Tällainen luokittelu jättää tilaa tulkinnoille ja kenties tutkijan omille subjektiivisille muuttujille tutkimuksen teossa, mutta vastaavasti tutkimuksen luotettavuus heikkenee. (McQuail 2000, 327.)

Myös Väliverronen (1998) nostaa esiin sisällön erittelyn edellä esitetyn problematiikan. Tekstit ovat harvoin niin yksiselitteisiä, että sisällönerittelystä ja tekstin merkityksistä voitaisiin tehdä johtopäätöksiä ilman tulkintaa. Väliverronen (1998, 17) muistuttaa, että

esimerkiksi graduntekijän näkökulmasta sisällön erittely ei enää ole yhtä yksinkertainen tutkimusmenetelmä kuin takavuosina. Aiemmin sisällön erittelyn saattoi ottaa käyttöönsä tutkielmantekoon 'apteekin hyllyltä', nyt on syytä tutustua laajemmin eri alojen kirjallisuuteen ja koota useista eri lähteistä ja aineksista omaan tutkielmaan sopiva menetelmä. (Väliverronen 1998, 17.)

Sisällön erittelyyn liittyvien karikoiden välttämiseksi käytän sisällön erittelyn määrällisen erittelyn lisäksi apuna myös laadullista lähilukua eräiden tutkimusaineistoni juttujen kohdalla. Näin saan aineistostani irti sellaista tietoa, jota ei pelkällä sisällön erittelyllä olisi mahdollista saada. Laadullista lähilukua en kuitenkaan sovelle koko aineistoon sen laajuuden vuoksi.

Valitsen kohteeksi sellaiset jutut, jotka näyttäytyvät relevantteina tutkimusongelmani kannalta: vertailen samoista aiheista tehtyjen tv-juttujen valtakunnan uutisten ja Hämeen uutisten käsittelytapoja niin kuvituksen kuin tekstinkin näkökulmista. Näin pääsen kiinni niihin uutisaiheiden käsittelytapojen yhtäläisyyksiin ja eroihin, joita Hämeen uutisten ja valtakunnallisten 20.30-televisiouutisten välille on löydettävissä.

Käsittelen aineistoani useasta eri näkökulmasta. Nostan ensin esiin yleisemmän tason poimintoja ja huomioita uutislähetysistä kaikkiaan. Tarkastelen ensin uutislähetyskokonaisuuksina. Millaisista juttutyypeistä ne rakentuvat? Millaisilla aiheilla aloitetaan? Mitkä aihepiirit nousevat uutisissa esille? Minkälaiset toimijat pääsevät ääneen? Kuinka ajankohtaisia uutiset ovat? Mitkä aiheet ovat oikeasti paikallisia ja mitkä paikallistettuja? Kertooko Hämeen uutiset samana päivänä samoista asioista kuin valtakunnalliset 20.30-uutiset?

Otan lähempään tarkasteluun myös kolme uutisaihetta, jotka ovat olleet esillä sekä alueellisessa että valtakunnallisessa uutislähetyksessä. Millaisia eroja kuvitustavoissa on? Miten uutisten käsittelytavat eroavat toisistaan? Lopuksi vertaan Hämeen uutisissa toteutuneita käytäntöjä Hämeen alueellisten tv-uutisten itse itselleen asettamiin laadullisiin ja määrällisiin kriteereihin.

6 HÄMEEN ALUEUUTINEN VS. VALTAKUNNALLINEN UUTINEN

6.1 Lähetykset kokonaisuutena

6.1.1 Uutislähetys erottuu ohjelmavirrasta

Uutislähetyksen rajat piirtyvät muusta ohjelmistosta erotukseksi alku- ja lopputunnuksilla. Nämä tunnusmusiikit ja -grafiikat muodostavat ikään kuin kehikon, joka merkitsee uutislähetyksen muusta ohjelmistosta erottuvaksi omaksi kokonaisuudekseen. Näiden rituaalien sisällä lähetys muovautuu oman arvojärjestyksensä ja painotustensa mukaiseksi kokonaisuudeksi. Katsojien silmissä ohjia pitelee käsissään uutistenlukija. (Ridell 1998, 131.)

Sekä Hämeen uutiset että 20.30-uutiset alkavat ja loppuvat alku- ja lopputunnuksilla. Hämeen uutisten lopputunnuksen päällä käytetään lisäksi niin sanottua loppukuvaa, joka on yleensä esimerkiksi jokin luonnosta tai kaupungista kuvattu päivän kuva. Valtakunnalliset uutiset päättyvät kuvaan uutisankkurista, joka lopettelee juontotehtävänsä.

Uutisankkuri johdattelee lähetyksen kulkua. Se, kuinka ankkuri tervehtii katsojaa lähetyksen aluksi ja toisaalta hyvästelee tämän lähetyksen lopussa, tuo katsojan ensin uutisten maailmaan ja sitten liu'uttaa hänet pois sieltä uutislähetyksen päätteeksi. Ankkurin tervehdykset alussa ja lopussa vahvistavat uutislähetyksen kokonaisrakennetta, jossa on selkeä alku ja loppu. (Ridell 1998, 132.)

Näissä alku- ja lopputervehdyksissä en näe Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten välillä oikeastaan eroa. Molemmat lähetykset toivottavat lähetyksen aluksi katsojalle ”Hyvää iltaa Hämeen uutisista” tai ”TV-uutiset, hyvää iltaa”. Lähetyksen lopuksi molemmissa uutisissa ankkuri toivottaa hyvää illanjatkoa. 20.30-uutisissa lisäksi kerrotaan, milloin seuraavat uutiset nähdään.

Hietala (1990, 17) pitääkin uutisankkurin roolia erityisen merkittävänä, koska ankkurilla on suora katseyhteys katsojaan. Muut henkilöt joutuvat televisiossa puhuttelemaan katsojaa välikäsien kautta, koska esimerkiksi haastateltava ei normaalisti saa katsoa kameraan.

Suora puhuttelu luo televisioyleisön kanssa yhteisen todellisuuden. Näin myös katsojan ja ankkurin näkökulma asioihin ikään kuin yhtenäistyy. (Hietala 1990, 17.) Myös Kuparinen (1993, 39) toteaa, että uutistenlukija on tv-uutisten näkyvistä kertojista kaikkein tärkein. Juuri uutistenlukijan avulla toisistaan hyvinkin irralliset uutisaiheet nivoutuvat yhteen yhdeksi kokonaisuudeksi. Kuparinen (1993, 40) huomauttaa, että myös uutistenlukijan persoonallisuudella on suuri vaikutus tv-uutisten yleisilmeeseen.

Yleisilmeeseen vaikuttaa tietenkin esimerkiksi se, miltä uutistenlukija näyttää.

Uutisankkurin pukeutuminen on molemmissa tutkimusaineistoni uutisissa mielestäni asiallista ja hillittyä. Miesankkurit pukeutuvat sekä Hämeen uutisissa että 20.30-uutisissa pukuun ja solmioon. Naisankkureilla pukeutuminen on sen sijaan kirjavampaa. Hämeen uutisten naisankkureiden pukeutuminen on mielestäni hieman rennompaa kuin 20.30-uutisten naisankkureiden. Rentous Hämeen uutisten naisankkureiden pukeutumisessa voi tarkoittaa esimerkiksi valtakunnan uutisankkurin pukeutumista arkisempaa puseroa tai farkkujakkua.

Nauhoitushetkellä Hämeen uutisten uutisankkurivalikoima näyttäytyy katsojalle mielestäni nuorekkaampana kuin valtakunnallisten uutisten. Hämeen uutisten ankkurit näyttävät olevan keskimäärin iältään nuorempia kuin 20.30-uutisten, mikä tässä tarkoittaa samalla nuorekkaampaa ilmettä. Katsojan kannalta nuorempien uutisankkurien käyttö voisi merkitä esimerkiksi rennommalta tai tuttavallisemmalta tuntuvaa uutisten katselua.

Sekä Hämeen uutisissa että 20.30-uutisissa uutisankkurilla on jatkuva katseyhteys kameraan, näin hän luo edellä mainitun yhteisen näkökulman uutisjutuissa koettuun katsojan kanssa. Molemmissa uutislähetyksissä ankkuri nähdään lisäksi vaihtelevissa kuvakulmissa yleensä lähempää puolilähikuvassa tai hieman etäämpää puolikuvassa.

Ylipäättään televisiouutisten kokonaisrakenteella on merkitystä katsojan kannalta. Rakenne ja se kuinka lähetys järjestyy, vaikuttaa uutislähetysten puhuttelevuuteen. Toisaalta myös ankkurin tavalla puhutella katsojia on iso merkitys. Esimerkiksi Yleisradion 20.30-lähetyksessä uutistenlukijan rooli on ollut perinteisesti vakava ja asiallinen, vaikka ankkurin rooli onkin vuosien saatossa pehmentynyt. Myös studioratkaisuissa on eroja. Ylen uutisstudiot Ridell kuvailee riisutumaksi, kun taas esimerkiksi MTV:n uutiset

esittäytyy katsojille toimitusarjen keskeltä. (Ridell 1998, 134.) Nämä uutisstudioratkaisut myös tietenkin elävät ja muuttuvat vuosien varrella.

Ylen Hämeen uutisten ja valtakunnallisten 20.30-uutisten ilmiasu poikkeaa toisistaan eniten studion varustuksen suhteen. Uutisankkurin koti, uutisstudio, on Hämeen uutisissa 20.30-uutisia riisutumpi. Hämeen uutisten studion taustakuvana on uutisten tunnuslogo. Katsojalle näkyvinä kalusteina studiossa on nauhoitusajankohtana lukijan pöytä, pöydällä oleva mikrofoni ja uutisankkurin paperinippu.

20.30-uutisissa uutisankkurilla on kaksi mikrofonia pöydällään. Pöydällä on totutusti nippu uutissähkepapereita. Lisäksi uutisankkurin oikealla puolella, katsojan näkökulmasta vasemmalla, on televisioruutu, jossa on jokin käsiteltävään uutisaiheeseen liittyvä vinkkikuva tai –grafiikka. Nauhoitushetkellä Hämeen uutisilla ei ollut vastaavaa ruutua käytössä.

Alueuutislähetys pyrkii ainakin ensivaikutelmalta olemaan valtakunnallisia uutisia ehkä hieman rennompia. Esimerkiksi pukeutuminen on hieman vapaampaa kuin puoli yhdeksän uutisissa. Toisaalta, kuten aiemmin on tullut esille, myös Ylen puoli yhdeksän uutislähetys on muuttunut vuosien varrella tyyliltään vapaaammaksi. Yli vuosikymmen sitten 1990-luvun alussa Ylen uutislähetysten estetiikkaa tutkinut pro gradu –työ huomauttaa, että tv-uutisissa realismisuuden aitouden ja objektiivisuuden tunnelmat ovat tärkeitä (Kuparinen 1993, 92). Näiden seikkojen voi katsoa yhä tänäkin päivänä pitävän sellaisinaan paikkansa. Kuparinen (emt. 92) huomauttaa myös, että Ylen tv-uutisista puuttuu huumori melkein kokonaan.

Molempiin lähetyksiin kuuluu lisäksi säätiedotus. Hämeen uutisissa neljänä päivänä viidestä uutisankkuri lukee sään, ja katsoja näkee samalla uutisten näkyvyysalueen kattavan eli Pirkanmaan, Kanta- ja Päijät-Hämeen alueen sääkarttapohjan. Kerran viikossa eli perjantaisin alueuutisten säätiedotuksen lukee meteorologi sääkartan edessä niin, että katsoja näkee sääkartan edessä alueuutisten näkyvyysalueen säätä esittelevän meteorologin.

20.30-uutisissa säätiedotus kuullaan aina meteorologin kertomana. Tässä suhteessa 20.30-uutiset tuntuisi panostavan säätiedotukseen alueuutisia enemmän. Valtakunnan lähetyksen

säätiedotuksen alussa on myös kuva esimerkiksi ajankohtaisesta luontoilmiöstä, joka mielestäni jollain tapaa usein päivästä kertovalla ajankohtaisuudellaan vastaa aiemmin mainittua Hämeen uutisten loppukuvaa.

6.1.2 Lähetyksen rakenne Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa

Lähetykseen luodaan yhtenäisyyttä myös kokoamalla saman teeman tai aihepiirin uutisia kokonaisuuksiksi, paketeiksi uutislähetyksen sisälle. Ridell huomauttaa, että nämä tv-uutisten vakiintuneet muodot ja kerronnan sujuva eteneminen uutissähkeiden, -juttujen ja studiossa olevan ankkurin välillä uusintavat sitä vaikutelmaa, että uutislähetyksen esille tuoma maailma olisi itse tv-uutisista riippumaton ja sellainen, jonka uutislähetys tuo omilla keinoillaan alkuperäisenä katsojan nähtäville. (Ridell 1998, 132-133.)

Hämeen uutiset käsittelee tutkimusaineistoni perusteella 8-12 aihetta lähetystä kohden. Keskimäärin aiheita on lähetystä kohden 10 kappaletta. Aineistoni perusteella lähetys alkaa useimmiten pitkällä jutulla, näin joka toisessa tutkimusaineistoni Hämeen uutisten lähetyksessä. Sähkeellä lähetys alkoi neljä kertaa, sähkesatasella vain kerran.

Juttu tarkoittaa yleensä 1-2-minuuttista pitkää toimitettua juttua, jota edeltää uutisankkurin lukema aiheeseen liittyvä, jutun tiivistävä ja esittelevä juonto. Sähkesatanen on sähkeen ja haastattelukommentin yhdistelmä. Sähketeksti kertoo tiivistä ja selkeästi uutisen. Haastattelukommentti täydentää tätä sähketekstiä. Pelkkä sähkeutinen kertoo uutisen sähkeen ja kuvituksen avulla. Haastattelukommenttia tässä ei käytetä.

Pitkiä juttuja Hämeen uutiset käytti tutkimusajankohtanani joka lähetyksessä 2-3 kertaa. Kahden jutun lähetyksiä oli kymmenestä lähetyksestä kaksi kertaa. Kolme juttua oli kaikissa loppuissa kahdeksassa lähetyksessä. Kolme pitkää juttua per lähetys näyttäisi olevan siis yleisin tapa Hämeen uutisissa. Sähkesatasia Hämeen uutiset käytti kussakin lähetyksessä 1-3 kertaa. Nämä luvut jakautuvat tasaisesti kymmenen lähetyksen kesken, sähkesatasten esiintyminen vaihtelee siis melko tasaisesti yhden, kahden ja kolmen kappaleen verran per lähetys. Sähkeiden lukumäärässä lähetystä kohden on isompaa hajontaa. Enimmillään sähkeitä oli lähetystä kohden seitsemän kappaletta, vähimmillään vain kaksi. Eri päivinä sähkeiden määrä lähetystä kohden vaihteli kirjavasti 2-7 välillä.

20.30-uutiset käsittelee tutkimusaineistoni ajankohtana 7-9 kotimaan uutisaihetta lähetystä kohden. Keskimäärin kotimaan uutisaiheita on lähetystä kohden kahdeksan. Lisäksi valtakunnan pääuutiset käsittelee ulkomaan aiheita 2-6 lähetystä kohden. Ulkomaan uutisaiheet on tavallisesti ryhmitelty omaksi blokikseen lähetyksen keskelle.

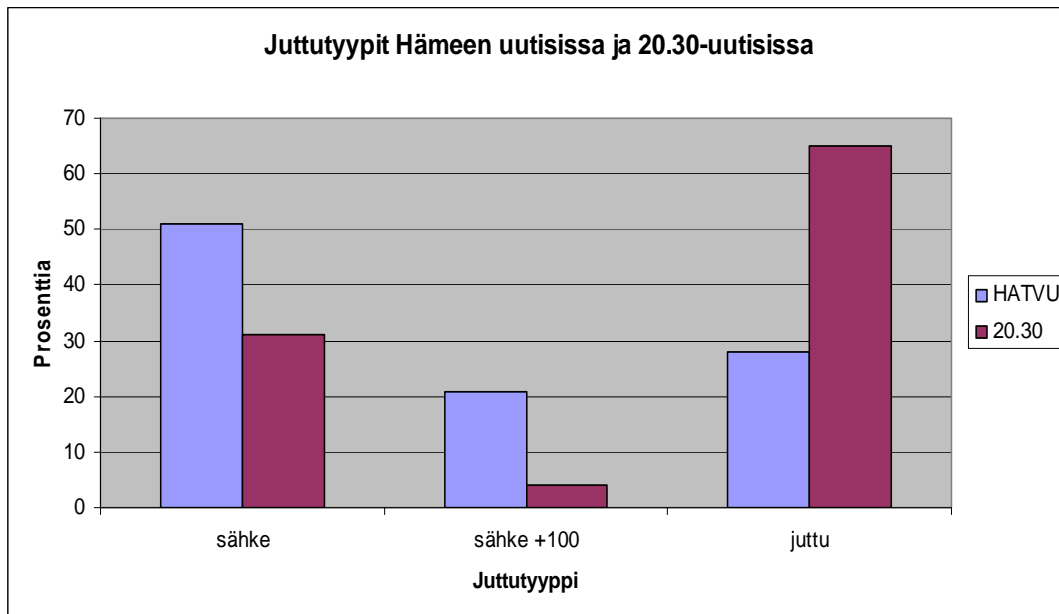
Suurin osa 20.30-lähetyksen aiheista käsitellään pitkänä juttuna. Pitkiä juttuja on lähetystä kohden aineistossani 4-6 kappaletta. Sähkesatasia käytettiin kymmenessä lähetyksessä yhteensä vain kolme kertaa, eli ei edes joka toinen päivä. Kotimaan uutissähkeitä on 20.30-lähetyksessä 1-3 kappaletta lähetystä kohden.

Valtakunnalliset pääuutiset aloittaa lähetyksensä aineistoni perusteella aina pitkällä jutulla. Kymmenessä tutkimusaineistoni lähetyksessä lähetystä ei aloiteta kertaakaan sähkeellä tai sähkesatasella. Kaksi kertaa uutiset alkaa ulkomaan aiheella, muulloin kahdeksassa lähetyksessä kotimaan aiheella.

Sähkeiden ja juttujen suhde erottaa tässä alueelliset ja valtakunnalliset uutiset selvästi toisistaan. Palaan tähän seuraavassa luvussa, jossa tarkastelen tarkemmin Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten juttutyyppejä.

6.2 Juttutyypit

Esittelen tässä luvussa Hämeen uutisten sekä valtakunnallisten uutisten yleisimmät juttutyypit. Olen edelleen luokitellut juttutyypit kolmeen eri luokkaan: juttuihin, sähkesatasiin sekä sähkeisiin.

Kuvio 1. Juttutyypit Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa.

Hämeen uutisissa käytetyin juttutyyppi on kuvitettu sähke (Kuvio 1.). Tällaisia sähkeuutisia, joiden päälle käytetään yhteensä aiheeseen liittyvää kuvitusta, oli kaikkiaan 51 prosenttia Hämeen uutisten kertomista uutisaiheista. Pitkiä, toimitettuja juttuja oli 28 prosenttia uutisaiheista. Alueuutisten erikoisuutta sähkesatasia eli juttutyyppiä, jota juuri alueuutiset käyttää melko runsaasti, oli 21 prosenttia jutuista. Tämä ns. sähkesatanen on siis kuvitetun sähketekstin ja lyhyen haastattelukommentin yhdistelmä.

Valtakunnallisessa televisiouutisten 20.30 -lähetysessä yleisin juttutyyppi on aineistoni perusteella noin parin minuutin spiikattu ja kuvitettu juttu, joka sisältää haastattelupätkiä. Tällaisia juttuja oli aineistoni perusteella kotimaan uutisista kaikkiaan 65 prosenttia. Kuvitettuja uutissähkeitä oli toiseksi eniten eli 31 prosenttia. Ratkaisua, jossa kuvitettu sähke yhdistetään muutaman kymmenen sekunnin haastattelupätkään eli juttutyyppiä sähkesatanen, käytettiin aineistossani pääuutislähetysessä vain neljässä prosentissa jutuista.

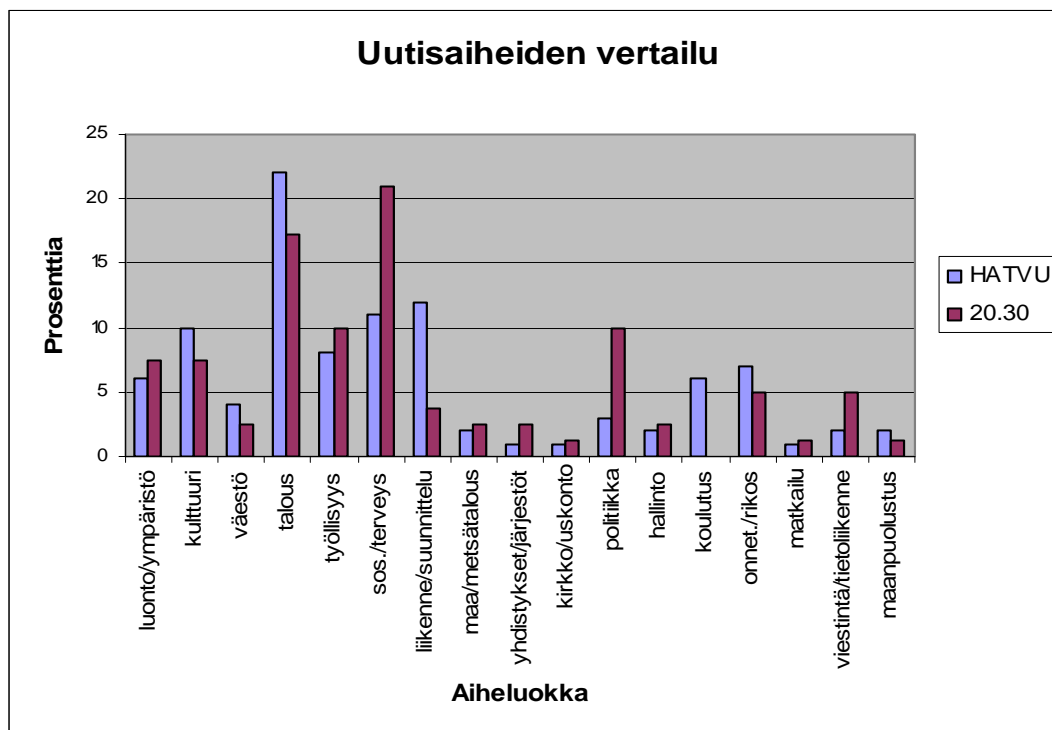
Kokonaisuuksien erilaisuus antaa vaikutelman, että pääuutisissa olisi useammin mahdollisuus esimerkiksi aiheiden taustoittamiseen, perusteellisempaan käsittelyyn ja dialogin ja ristiriitojen synnyttämiseen. Myös television ominaisuuksia välineenä tuntuisi voivan hyödyntää paremmin toimitetussa jutussa. Kuvituksen käyttämistä kerronnassa voi hyödyntää pidemmässä ja useammista elementeistä koostetussa jutussa todennäköisesti

paremmin kuin tiiviiksi paketiksi puristetussa 30 sekunnin haastattelupätkässä ja sen lyhyessä sähkökuvituksessa.

6.3 Uutisten aiheet

Hämeen uutiset ja valtakunnalliset 20.30-uutiset ovat hyvin toistensa linjoilla, kun katsotaan, mistä aiheista ne kertovat. Molemmissa talous- ja sosiaali- ja terveysasioista kertovat uutiset yltävät suosituimpien aihealueiden kärkikolmikkoon. Esittelen tässä luvussa molempien uutisten uutisaiheiden jaottelun ja määrät.

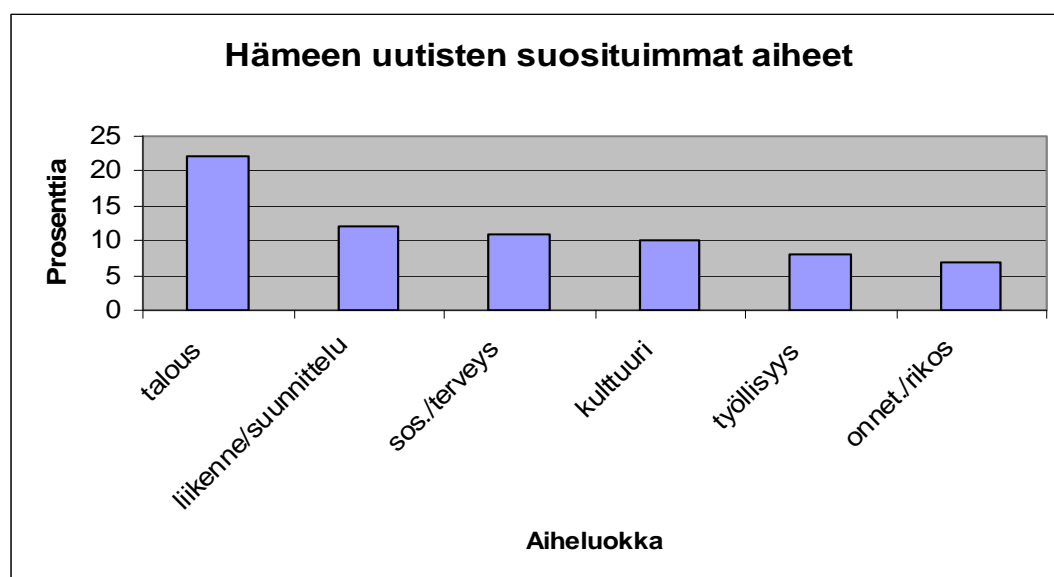
Uutisten aiheuokituksessa käytän apuna Hujasen (2000) väitöstutkimuksessaan käyttämää uutisten luokittelurunkoa. Olen soveltanut Hujasen käyttämiä aiheuokkia tutkimusaineistossani esiintyvien uutisaiheiden mukaan. Esimerkiksi Hujasen aiheuokka 'urheilu' jäi omasta luokitukseni pois, koska aineistoni lähetyksissä ei ollut urheilu-uutisia. Olen luonut myös itse 'viestinnän/tietoliikenteen' luokan, koska koin näiden uutisaiheiden tarvitsevan tässä oman luokansa.

Kuvio 2. Uutisaiheiden vertailu.

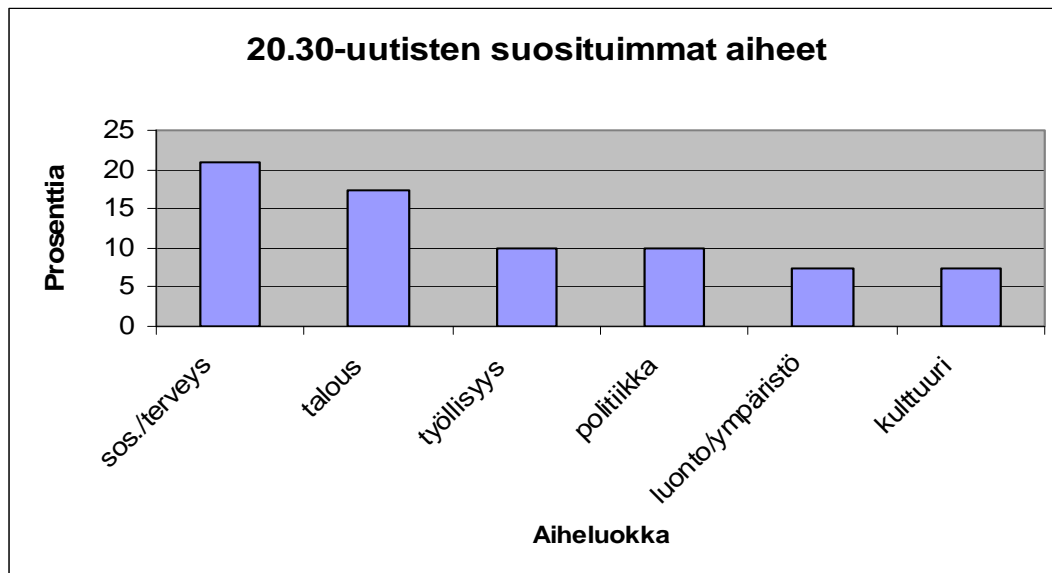
Kun katsotaan kaikkia uutisaiheiden luokkia kokonaisuutena ja sitä, miten ne esiintyvät molemmissa lähetyksissä, nousevat talouden ja sosiaali- ja terveysaiheisten uutisten luokat kärkikolmikkoon sekä Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa (Kuvio 2). Harvimmin uutisoitujen aiheiden kärkikolmikkoon nousi näissä kahdessa eri uutislähetyksessä niinkään kaksi samaa aihealuokkaa. Molemmissa sekä kirkkoon ja uskontoon että matkailuun liittyvät uutiset kuuluvat kaikkein harvimmin uutisoitujen aihealuokkien joukkoon. Yleisemmässä tarkastelussa Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten aiheiden jakautuminen näyttää siis pääpiirteiltään melko yhteneväiseltä. Seuraavassa tarkastelen näiden uutislähetysten aihealuokkien erityispiirteitä tarkemmin erikseen.

Hämeen uutisten suosituin aihealuokka on tutkimusaineistoni perusteella talousuutiset (Kuvio 3). Talousuutisia oli noin 22 prosenttia kaikista Hämeen uutisten uutisista. Toiseksi suosituin aihealuokka Hämeen alueellisissa tv-uutisissa on liikenne- ja suunnitteluasioiden luokka. Näistä uutisista kerrottiin 12 prosentissa uutisista. Sosiaali- ja terveysasioista kerrottiin vasta kolmanneksi eniten, 11 prosentissa jutuista. Kulttuuriuutiset kohoavat melko korkealle, Hämeen uutisten neljänneksi suosituimmaksi uutisluokaksi 10 prosentin osuudella. Melko paljon kerrottiin myös työllisyys- ja onnettomuus- ja rikosasioista. Vähiten Hämeen uutisissa kerrottiin yhdistyksiin ja järjestötoimintaan, kirkkoon ja uskontoon sekä matkailuun liittyvistä uutisista. Näistä luokista uutisoitiin vain yhden prosentin verran jokaisesta.

Kuvio 3. Hämeen uutisten suosituimmat aiheet.

20.30-utiset kertoo mieluiten sosiaali- ja terveysasioista, joita oli aiheista 21 prosenttia. (Kuvio 4). Tässä syntyy pieni pesäero alueellisiin uutisiin. Hämeen uutisten uutisaiheiden määrällisessä analyysissä sosiaali- ja terveysasiat ovat tutkimuksessani vasta kolmanneksi suosituin aihealuokka. Hämeen uutisten suosituimmasta aihealuokasta, taloudesta, 20.30-utiset kertovat toiseksi mieluiten, 17 prosentissa jutuista. Kolmanneksi suosituin valtakunnallisten uutisten aihealuokka ovat työllisyysasiat. Työllisyysasioista kertoi 10 prosenttia jutuista. Yhtä usein kuin työllisyydestä kerrottiin myös politiikasta. Luonto- ja ympäristöasiat sekä kulttuuriuutiset pitivät perää tässä kärkikuusikossa. Molempia aiheita on noin seitsemän prosenttia aineistoni valtakunnallisista kotimaan uutisista. Vähiten, eli vain yhden prosentin verran, 20.30-uutislähetyksissä kerrottiin kirkon ja uskonnon, matkailun ja maanpuolustuksen aihealuokkien uutisista.

Kuvio 4. 20.30-utisten suosituimmat aiheet.

Tämän vertailun perusteella näyttäisi siltä, että alueelliset uutiset kertovat valtakunnallisia uutisia selvästi useammin ainakin liikenteeseen ja kulttuuriin liittyvistä asioista. Sen sijaan politiikka on valtakunnan uutisissa Hämeen uutisia useammin esillä. Myös luonto- ja ympäristöuutiset ovat valtakunnan uutisissa Hämeen uutisia useammin esillä.

Osittain samoilla linjoilla on myös alueellisten tv-uutisten alkuajoilta tehty tutkimus. Salmijärven (2001, 34) tutkimuksessa Ylen Keski-Suomen alueellisten tv-uutisten aiheissa korostuivat selkeästi kaksi aihealuetta: kulttuuri ja talous- ja elinkeinoelämä. Eniten aiheita Salmijärven aineistossa oli kulttuurin alueelta, noin 16 prosenttia. Salmijärven aineisto on

koottu puolen vuoden ajalta, lähetyksiä siihen on poimittu satunnaisotannalla 18 kappaletta. Lähes yhtä suosittu aihealue kulttuurin kanssa oli tässä tutkimuksessa talous- ja elinkeinosektori, jonka osuus uutisaiheista oli reilut 15 prosenttia. Kolmanneksi suosituimmaksi nousivat noin kahdeksan prosentin osuudella sosiaali- ja terveyssektori, koulutus ja luonto.

Talous- ja elinkeinoelämän osalta Salmijärvi (2001, 42) toteaa, että näiden uutisaiheiden nouseminen toiseksi suurimmaksi aihealueeksi kertoo siitä, että yleisölle halutaan kertoa, kuinka oman lähialueen yritykset ovat menestyneet. Tämän näkökulman Salmijärvi katsoo olevan osa alueellisen identiteetin muodostamista (2001, 42). Talousuutisointia leimaa kuitenkin sen keskittyminen yritysten kuten pankkien ja suuryritysten näkökulmaan. Tavallinen kansalainen ja erityisesti esimerkiksi työttömien ryhmä ei pääse juurikaan esille talous- ja elinkeinoelämän aiheita käsittelevässä uutisoinnissa. (Salmijärvi 2001, 43.)

Kulttuuriuutisoinnin korostuminen Keski-Suomen uutisten suosituimmaksi aiheeksi liittyy siihen, että kulttuuri näyttäytyy helposti lähestyttävänä, alueellisena ja jokapäiväisenä asiana keskisuomalaisissa aluetv-uutisissa. Kulttuuriuutisen näkökulmana onkin usein tavallinen katsoja. Tämä erottaa kulttuuriuutisoinnin talous- ja elinkeinoelämän uutisoinnista, sillä kulttuuriuutisten näkökulmana on usein tavallinen keskisuomalainen kansalainen vastapainona talous- ja elinkeinoelämän pankkien ja suuryritysten ylivalalle. Maakunnallisen ja alueellisen identiteetin rakentajana kulttuuri toimii Salmijärven mielestä aktiivisesti. Kulttuuritarjonnan monipuolisuuden korostuminen esimerkiksi Keski-Suomen alueellisissa tv-uutislähetyksissä kertoo Keski-Suomen kiinnostavuudesta ja viihtyisyydestä. (Salmijärvi 2001, 45.)

Kuuden eri maakuntaradion uutiskriteerejä tutkineen Kirveen (2000, 95) mukaan politiikan ja hallinnon aiheet koetaan erityisen tärkeiksi uutisaiheiksi. Talousuutiset nousevat Kirveen tutkimuksessa toiseksi yleisimmiksi uutisoiduiksi aihealueiksi. Tämä näyttää kertovan siitä, että maakuntaradiot noudattelevat jälleen aika perinteistä uutiskäsitystä. (Kirves 2000, 95-96.)

Samoilla linjoilla on myös Siljamäen (2006) tutkimus. Tamperelaisen paikallisradion Radio 957:n uutisissa suosituimmat aiheet nousevat Siljamäen (2006, 86) tutkielmassa talouden ja tieteen ja kulttuurin luokista, joiden osuus nousi 14 prosenttiin. Myös

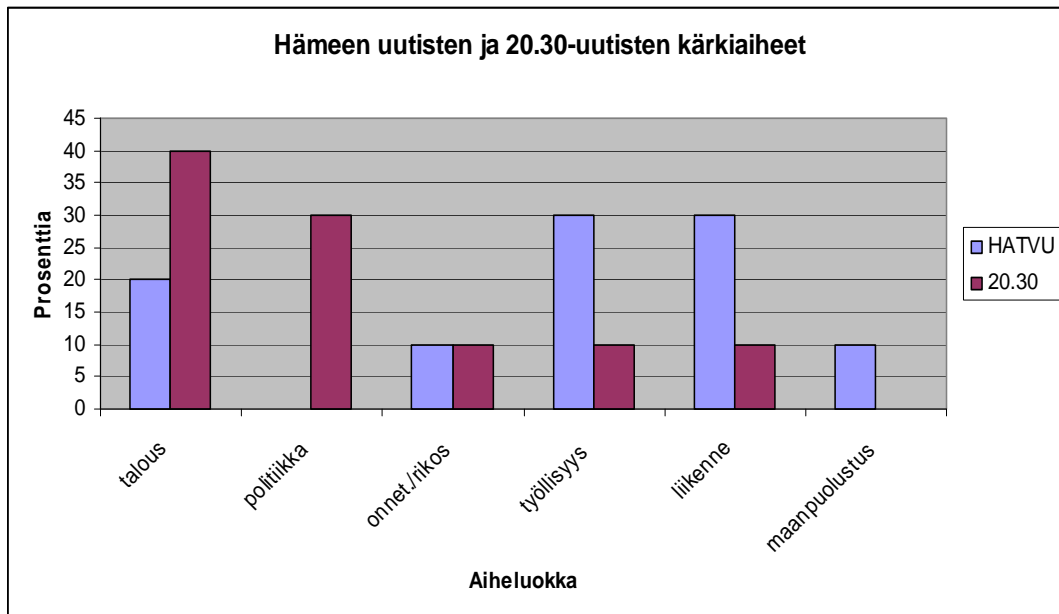
kunnallisasiat ja urheilu nousevat yli kymmenen prosentin osuuteen. Vain harvakseltaan esiin nousi uutisia esimerkiksi ympäristöstä ja luonnosta tai kirkollisista aiheista. Tästä jaosta Siljamäki (2006, 90) pääättelee, että Radio 957:n uutisoimat aiheet kertovat radion varsin perinteisestä uutisagendasta. Siljamäki arvioikin paikallisradion uutisten haluavan 'pyrkä vavavasti otettaviksi "oikeiksi" uutisiksi, joissa on "kovia" asioita'.

6.4 Kärkiaiheet ja vinkkaus

Se, mihin juttuihin vinkataan lähetyksen alussa, luo myös oman käsityksensä lähetyksen kärkiaiheista eli siitä, mitkä ovat päivän puheenaiheista kiinnostavimmat. Nämä vinkit voivat toimia ikään kuin lähetyksen iltapäivälehdistä tuttuna lööppinä. Omassa toimittajan työssäni uutispäälliköt ovat nimenomaan pyytäneet tällaisia lööppimäiksi kutsumiaan vinkkejä omiin juttuihini.

Pietilän (1995b, 175) uutistutkimuksessa selviää, että Ylellä ja MTV:llä ensimmäinen vinkki viittaa lähetyksen kärkijuttuun, jonka paikka lähetyksessä on heti vinkkien jälkeen. Tämä kertoo siitä, millaisen uutisarvon toimitus on kullekin päivän uutisjutulle antanut. Toisaalta uutisarvo paljastuu myös siitä, että vinkatut jutut painottuvat uutislähetysessä lähetyksen alkupuolelle. Uutislähetysvinkkikokonaisuus on ikään kuin sanomalehden etu- tai pääsivu. (Pietilä 1995b, 175.)

Kun katsotaan, mitä aiheita uutislähetysten kärkeen nousee, löytyy alueellisten ja valtakunnallisten lähetysten välille eroja.

Kuvio 5. Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten kärkiaiheet.

Hämeen uutisten kärkiuutinen on useimmiten työllisyydestä tai liikenteestä kertova uutinen (Kuvio 5.). Kolmanneksi useiten kärkiuutistilan vei aineistossani talousuutinen.

Maanpuolustus- ja rikosuutiset jakavat kärkiuutisten nelossijan. Hämeen uutisissa kakkospaikalla kerrotaan heti lähetyksen kärkiuutisen perään useimmiten sosiaali- ja terveysasioista. Seuraavaksi suosituimpia kakkospaikan aihealueita ovat tasavertaisina työllisyyden, talouden ja hallinnon uutiset. Myös onnettomuus- ja rikosluokan uutisia käytetään toisena heti kärkiuutisen jälkeen aineistossani.

Kolmanneksi esitettävän uutisen paikkaa uutishierarkiassa pitävät Hämeen uutisten lähetyksissä useimmiten talousuutiset ja onnettomuus- ja rikosuutiset. Hallinnon, viestinnän, kirkon ja liikenteen uutisista kerrotaan kolmantena järjestyksessä tasapuolisesti tutkimusaineistoni perusteella.

20.30-uutiset käyttää kotimaan uutisista useimmiten kärjessä talousuutista. Toiseksi suosituin aloitusuutinen on poliittinen. Onnettomuus- ja rikosaiheisia, työllisyydestä kertovia tai liikenneaiheisia uutisia käytetään aineistossani kärkiuutisena tasapuolisesti. Toisena esitettävä uutisaihe on 20.30-uutisissa omassa aineistossani useimmiten onnettomuus- tai rikosuutinen. Toiseksi eniten kakkospaikalla käytetään talousuutisia. Poliitiikan, työllisyyden ja viestinnän ja tietoliikenteen uutiset jakavat kolmossijan.

20.30-uutisten kolmosaiheina käytetään aineistossani useimmiten työllisyydestä kertovia uutisia. Toiseksi suosituimpia kolmosaiheita ovat talousuutiset. Kolmanneksi yleisin kolmansien uutisaiheiden luokka valtakunnan uutisissa ovat tutkimusaineistossani politiikan uutiset. Neljänneksi kerrotaan hallinnon uutisista.

Kärkeen näyttäisivät päätyvän melko kovat uutiskriteerit täyttävät uutiset. Esimerkiksi kulttuuriuutisia ei tässä otoksessa kärkeen osunut. Sen sijaan siinä, mihin lähetyksessä näytettäviin uutisiin heti uutisten alussa, tai valtakunnan uutisissa lisäksi lähetyksen keskellä, vinkataan, on enemmän hajontaa. Nämä vinkattavien uutisten aiheet vaihtelevat suuremmin, eikä niistä nouse esiin yhtä selkeästi suosituimpien aiheiden luokkia. Vinkkien voisikin ajatella leventävän kärkisähkeiden luomaa mielikuvaa uutislähetyksen monipuolisuudesta.

Yleisimpiä vinkkiaiheita Hämeen uutisissa olivat talousuutisiin viittaavat vinkit. Tämä on linjassa muutenkin Hämeen uutisten suosituimpien aiheiluokkien kanssa – Hämeen uutisethan kertoo useimmiten talousuutisista. Sen jälkeen toiseksi eniten vinkataan tasapuolisesti sosiaali- ja terveysasioihin, työllisyyteen, koulutukseen tai kulttuuriin liittyviin uutisiin. Vinkeissä on myös vinkkauksia liikenteestä, viestinnästä, hallinnosta, maanpuolustuksesta ja matkailusta kertoviin uutisiin.

20.30-uutisissa suosituin vinkkausaihe kotimaan uutisista oli työllisyydestä kertovat uutiset. Toiseksi eniten vinkattiin taloudesta ja sosiaali- ja terveysasioista kertoviin uutisiin. Kolmanneksi eniten vinkattiin politiikan uutisiin. Vinkkejä oli myös kulttuuriuutisiin, liikenteeseen, kirkollisiin, maanpuolustuksellisiin, maa- ja metsätalouden, viestinnän ja kirkon uutisiin.

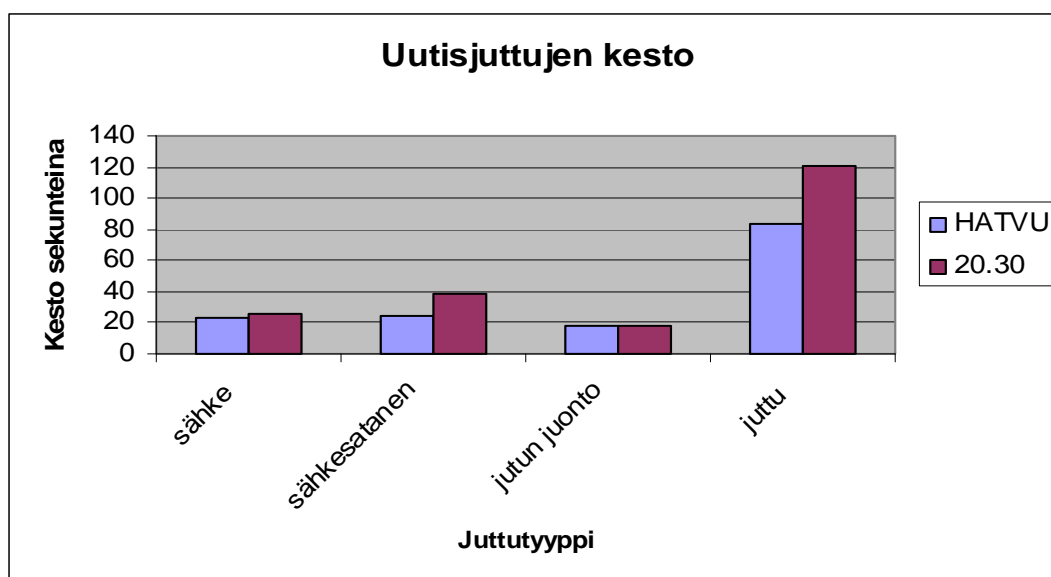
20.30-uutisissa on uutislähetyksen keskellä myös vinkkausjakso, jossa kerrotaan, mitä lähetyksessä loppupuoliskon aikana kuullaan. Tässä vinkkausjaksossa kotimaan uutisista vinkattiin useimmiten sosiaali- ja terveysaiheisiin ja kulttuuri-aiheisiin. Myös liikenteen ja kirkon ja uskonnon aiheisiin vinkattiin tutkimusaineistoni lähetyksissä. Tämän toisen vinkkausjakson useimmat vinkit koskivat tutkimusaineistossani ulkomaan uutisia, joten aineisto jäi kotimaan uutisten osalta melko pieneksi.

Ylen pääuutislähetyksen keskellä nähtävä vinkkausjakso jakaa Ampujan (1997, 45) myös lähetyksen aiheiden kovuuden mukaan kahteen erilaiseen jaksoon. Ampuja arvioi, että alkuosan uutisaiheet ovat pääosin kovia uutisia. Puolivälin jälkeen esitettävät aiheet ovat sitten pehmeämpiä uutisia ja liittyvät arkisempaan suomalaiseen elämään. Kun kovien aiheiden osuudessa käsitellään talouden, ulkomaan uutisten ja politiikan aiheita, on jälkimmäisessä osuudessa perheestä, terveydestä, koulutuksesta ja kulttuurista kertovien uutisten aika. (Ampuja 1997, 45.)

Myös Ylen Radio Suomen maakuntaradioiden uutiskriteerejä käsittelevässä tutkimuksessaan Kirves (2000, 102) huomauttaa, että kärkiaiheiksi maakuntauutisissa päätyvät useimmiten politiikan ja hallinnon uutiset. Kärkiuutisia on paljon myös esimerkiksi talousuutisten luokasta. Toisaalta maakuntaradioiden uutislähetysten loppuun jätetään sellaiset aiheet kuten kulttuuri ja urheilu. Kirveen mielestä tämä tukee yleisradiolaista uutisoinnin tapaa ja perinteisiä uutisarvoja. (Kirves 2000, 103.)

6.5 Uutisjuttujen kesto

Juttujen kestot ovat alueellisissa Hämeen uutisissa lähes järjestään lyhyempiä kuin valtakunnan uutisissa (Kuvio 6.). Valtakunnan 20.30-pääuutislähetyksessä jutut lähenevät kestoltaan yleensä kahta minuuttia ja menevät jopa sen yli. Tarkka pitkien toimitettujen juttujen keskiarvokesto on valtakunnallisissa uutisissa 2 minuuttia 1 sekunti tutkimusaineistoni juttujen perusteella. Alueuutisissa pitkän jutun keskikesto on 1 minuutti 23 sekuntia eli selvästi valtakunnallista lähetystä vähemmän. Ero aiheiden käsittelypituuksissa voi juontua esimerkiksi koko lähetysten keston erilaisuudesta. Valtakunnallisilla 20.30-uutisilla on arkilähetyksessään käytettävissään kaikkiaan 25 minuuttia, ulkomaan uutiset mukaan lukien. Alueellisilla tv-uutisilla lähetyssaikaa on vain 10 minuuttia.

Kuvio 6. Uutisjuttujen kesto.

Juttuihin johdattelevien juontojen kestoissa ei ole eroa alueellisten ja valtakunnallisten uutisten välillä. Molemmat käyttävät juontoon aikaa 18 sekuntia. Sähketekstien pituus sen sijaan vaihtelee hieman enemmän. Hämeen uutisten sähkeuutisen kesto on keskimäärin 23 sekuntia, 20.30-uutisten sähketekstin lukuun menee aikaa 26 sekuntia.

Ns. sähkesatana kesto on Hämeen alueellisissa uutisissa keskimäärin alle puoli minuuttia, noin 25 sekuntia. Valtakunnallisten uutisten vastaava sähkesatana kesto on aineistoni perusteella 39 sekuntia. Toisaalta aineistossani on valtakunnallisissa uutisissa sähkesatana vain kolme kappaletta, mikä ei anna kovinkaan luotettavaa kuvaa juttutyypin laadusta valtakunnallisissa tv-uutisissa.

6.6 Haastateltavat

Uutisjuttujen haastatteluissa nähtävät tavalliset ihmiset ovat Tuchmanin (1978, 123) mukaan ikään kuin symboleja, jotka auttavat tulkitsemaan uutistapahtumaa. Tämä symbolien käyttö vapauttaa toimittajan uutisen tulkitsejan roolista. Siten reporterin ei tarvitse olla itse tapahtumassa osallisena, vaan haastateltava saa tämän uutistapahtuman kokijan roolin.

Tuchman arvioi myös, että tavallisten ihmisten käyttö haastateltavina on omiaan vahvistamaan virallisia tahoja edustavien haastateltavien ja nykytermin mukaan

'tavishaastateltavan' välistä rajaa. Tavallisen ihmisen mielipiteen tehtävä on edustaa isompaa massaa, itsessään jonkun yksittäisen kansalaisen sanomisilla ei ole Tuchmanin sanoin itsessään uutisarvoa. (Tuchman 1978, 123.)

Tällainen niin kutsuttu 'symboli-ihminen' kuvataan Tuchmanin arvion mukaan usein puhe-ettäisyydeltä. Uutisjutun kontekstissa symboli-arvon saanut haastateltava nähdään vain harvoin istumassa esimerkiksi työpöydän takana. Useammin haastatteluympäristöksi onkin valikoitunut koti, kauppa tai tehdastyöpaikka. Nämä valinnat määräävät taas edelleen sitä, että symbolina toimiva haastateltava erottuu uutislähetysten muista, virallisista haastateltavista. Myös kuvakulma voi olla erilainen: esimerkiksi lähikuvaa käytetään, kun halutaan näyttää jokin erityisen koskettava symboli-ihmisen tunnetila. (emt. 123.)

Uutisjutun haastateltavien valintaa määrittää useampi tekijä. Se, ketä haastatellaan, on sidoksissa esimerkiksi haastateltavan sukupuoleen, ikään ja syntyperään. (Jönsson 2004, 178.) Jönssonin (2004, 179) mukaan ruotsalaisissa tv-uutisissa valtaosa haastateltavista on miehiä. Myös ruotsalaisten nais- ja mieshaastateltavien asiantuntijuusaiheet vaihtelevat sukupuolen mukaan. Naisia haastatellaan, kun puhutaan pehmeistä uutisaiheista. Esimerkiksi hoiva-asiat ja koulutus ovat naisten reviiiriä. Miehiä tarvitaan sen sijaan haastateltaviksi, kun uutinen käsittelee esimerkiksi rikos- ja oikeusasioita tai viestintää.

Jönssonin (2004, 181) mukaan haastateltavat ovat usein iältään keski-ikäisiä. He ovat myös syntyperältään useimmiten ruotsalaisia. Maahanmuuttajien määrä jää vain murto-osaan, keskimäärin alle kymmenykseen. Varsinaisten ulkomaalaisten haastateltavien määrä sen sijaan on ruotsalaisissa televisiouutisissa lähes olematon. (Jönsson 2004, 180.)

Omassa aineistossani olen poiminut uutislähetyksissä käytetyt lähteet aineistostani useammasta eri näkökulmasta. Ensin olen eritellyt, kuinka monta eri lähdettä molemmissa uutisissa kaikkiaan aineistossani haastateltiin. Lisäksi olen jakanut nämä lähteet viiteen eri luokkaan sen mukaan, mitä tahoa he edustavat.

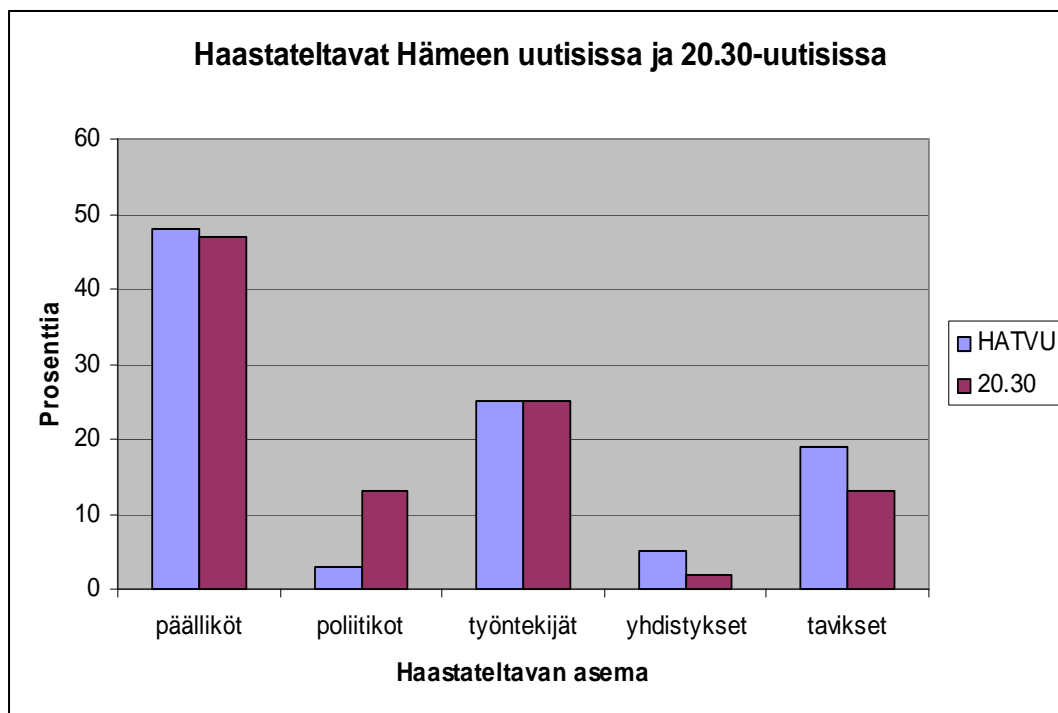
Hämeen uutisten kymmenessä lähetyksessä haastateltiin yhteensä 73:a eri lähdettä. Pääuutisissa lähteitä haastateltiin vastaavasti kymmenessä lähetyksessä 133 kertaa. Pääuutisissa lähteiden lukumäärä on siis keskimäärin suurempi juttua kohden kuin alueellisissa uutisissa. Tämä liittyy jo edellä mainittuun seikkaan: pääuutisissa toimitettu

juttu on alueellisia uutisia yleisempi juttutyyppi suhteessa koko aineistoon. Koska kuvitettujen sähkeiden osuus on alueellisissa uutislähetyksissä iso, jää haastateltavien lähteiden määrä automaattisesti pienemmäksi.

6.6.1 Haastateltavat aseman ja sukupuolen mukaan

Se, kuka jutussa puhuu, määrittänyt niin sanotun toimittajan valitseman 'kehyskertomuksen' mukaan. Näin toimittaja tulee helposti valinneeksi haastateltavakseen sellaisia henkilöitä, jotka sopivat näyttämään kehyskertomuksen rooleja. Haastateltavaksi valitaan esimerkiksi poliitikkoja, asiantuntijoita jne. aina kulloisenkin aiheen, esimerkiksi työllisyysuutisen tai lähiön parannushankkeen, mukaan. (Kunelius 2000, 197.)

Omassa tutkielmassani olen selvittänyt, minkä eri ryhmien puhujia lähteiden joukosta on löydettävissä (Kuvio 7). Olen myös jaotellut haastateltavat sukupuolen mukaan (Kuvio 8).

Kuvio 7. Haastateltavat Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa.

Lähteiden jaottelun olen mukailnut Salsteen (2000) jaottelusta. Luokittelussani päällikkötason ryhmään kuuluvat esimerkiksi päälliköt, viranomaiset ja virkamiehet. Työntekijä-ryhmään jäävät muut kuin edellä mainitut työelämän ja yritysten edustajat. Kolmantena ryhmänä ovat poliitikot. Lisäksi olen erotellut aineistostani yhdistysten ja

järjestöjen edustajat omaksi ryhmäkseen. Viidentenä muttei vähäisimpänä ryhmänä on tavallisten ihmisten eli tässä tavisten ryhmä.

Molemmissa uutislähetyksissä yleisimmäksi lähteiden luokaksi muodostui päällikkötason henkilöt. Pääuutisissa päällikkötason henkilöt olivat äänessä 47 prosentissa eli lähes puolessa jutuista. Alueellisissa uutisissa puheenvuoro meni päällikkötasolle 48 prosentissa jutuista. Päällikkötason henkilöitä haastateltiin aineistoni perusteella Hämeen uutisissa sekä 20.30-uutisissa suunnilleen yhtä usein.

Toiseksi yleisin lähteiden luokka on jakoni perusteella työntekijätasoa edustavat henkilöt. Työntekijälähteitä käytettiin alueellisissa uutisissa 25 prosentissa jutuista. Pääuutisissa heitä haastateltiin myös 25 prosentissa jutuista. Tässäkään kohtaa ei eroa löydy alueellisten tv-uutisten ja 20.30-uutisten välille.

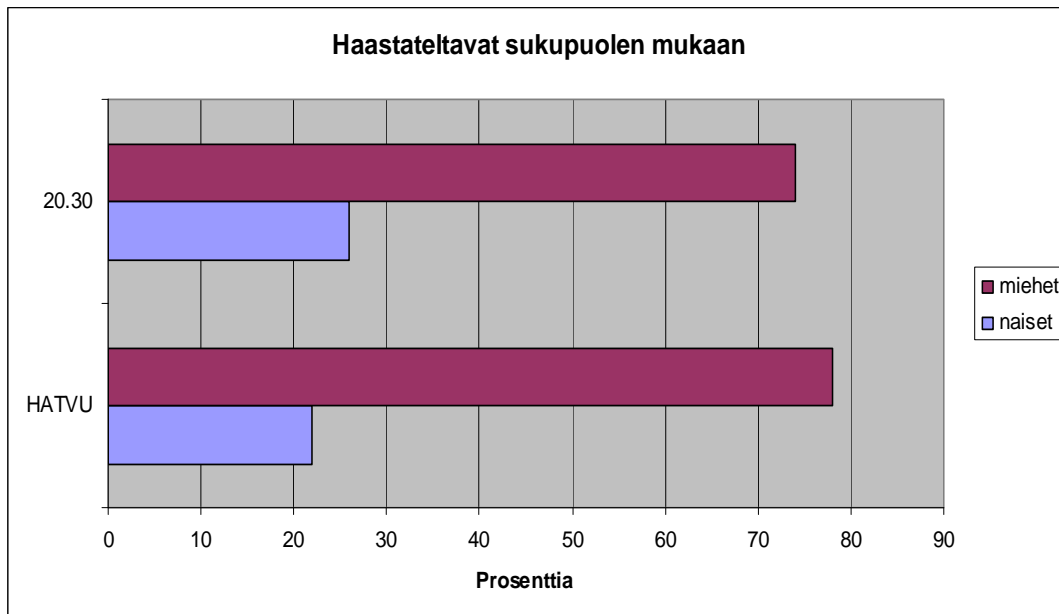
Yleisimmät lähteet ovat sekä alueellisissa että valtakunnallisissa uutisissa samat. Valtaosa kaikista lähteistä edustaa joko päällikkötason tai työntekijätason henkilöitä. Kolmanneksi yleisimmästä lähteiden joukosta sen sijaan löytyy näiden lähetysten välillä merkittävä ero.

Alueelliset Hämeen uutiset käyttää kolmanneksi eniten lähteinä luokitukseni perusteella ns. tavallisia ihmisiä. Heitä oli alueellisissa uutisissa 19 prosenttia haastatelluista. Pääuutisissa kolmanneksi yleisimmän lähteiden ryhmän sijan jakavat poliitikot ja tavalliset ihmiset eli luokittelussani tavikset. Molempien osuus kohosi 13 prosenttiin pääuutisissa.

Alueellisissa uutisissa poliitikkoja käytettiin lähteenä vain kaksi kertaa eli kolmisen prosenttia kaikkien lähteiden määrästä. Ilmiöön on varmasti useampia selityksiä, mutta pääuutisten sijaintipaikka Helsingissä päätöksenteon fyysisessä läheisyydessä on varmasti yksi selitys. Toisaalta alueuutisissakin olisi mahdollisuus käyttää kunnallistason poliitikkoja, mutta heitä ei juurikaan osunut tähän aineistoon.

Järjestöjen ja yhdistysten edustajien määrä jää aineistossani melko vähäiseksi. Hämeen uutisissa heidän osuutensa oli viisi prosenttia, 20.30-uutisissa vain kaksi prosenttia.

Kuvio 8. Haastateltavat sukupuolen mukaan.

Alueelliset Hämeen uutiset ovat haastateltavien sukupuolijakauman perusteella hieman miehiskemmat uutiset kuin valtakunnalliset 20.30-uutiset. Hämeen uutisten haastateltavista naisia oli vain 22 prosenttia, mieshaastateltavien osuus kohosi 78 prosenttiin. 20.30-uutisissa naishaastateltavia oli 24 prosenttia, eli kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin Hämeen uutisissa. Mieshaastateltavia valtakunnallisissa tv-uutisissa oli aineistoni perusteella 76 prosenttia.

Mielenkiintoista vertailua voi tehdä myös toisen Ylen alueellisen tv-lähetysten kanssa.

Ylen Keski-Suomen alueellisista tv-uutisista tehdyssä analyysissä kolme neljästä haastatellusta puhui ammattiasemansa tai asiantuntijuutensa nimissä. Tämä 76 prosentin enemmistö oli ylivoimainen. Toiseksi eniten Keski-Suomen uutisiin haastateltiin tavallisia kansalaisia, joiden osuus kipusi hieman yli viidenneksen. Poliittisten haastateltavien osuus sen sijaan oli hyvin pieni, vain reilut kolme prosenttia. Muiden haastateltavien ryhmään luokiteltujen haastateltavien osuus jäi vain alle yhteen prosenttiin. (Salmijärvi 2001, 63.)

Asiantuntijarooli näyttäisi siis korostuvan erityisesti Keski-Suomen uutisissa. Salmijärvi (2001, 64) arvelee, että käyttämällä asiantuntijahaastateltavia jutulle saadaan auktoriteettia ja painoarvoa. Tavallisten ihmisten suuri osuus, reilut 20 prosenttia haastateltavista kertoo

siitä, että tavallisen katsojan näkökulmaa tuodaan merkittäväällä tavalla esille (Salmijärvi 2001, 64.)

Keski-Suomen uutisissa sukupuolijakauma painottuu selvästi miesten hyväksi. Haastatelluista asiantuntijoista naisia oli 30 prosenttia. Poliitikoista naisia ei ollut yksikään, tavallisista ihmisistä naisten osuus kipusi reiluun kolmannekseen, 36 prosenttiin. Haastateltavien vähemmistöön jäävät myös esimerkiksi lapset ja nuoret sekä vanhukset. (Salmijärvi 2001, 64.)

Vertailun vuoksi, Salteen (2000, 89) aineistossa Ylen, MTV3:n ja Nelosen uutisten vertailussa TV1:n 20.30-uutislähetysessä oli keskimäärin 1,1 esiintyjää juttua kohden. Yleisimpiä näistä esiintyjistä olivat toisaalta poliitikot, toisaalta järjestövaikuttajat, joita oli yhteensä noin 22 prosentissa jutuista. Toiseksi eniten uutislähetysissä oli viranomaisia sekä asiantuntijoita. Esimerkiksi lasten osuus sen sijaan jäi hyvin pieneksi. Salteen vertailussa TV1:n uutisten esiintyjäjoukko oli tutkimuksen uutisaineistossa muita kanavia monipuolisempi. Niin sanottujen tavallisten ihmisten osuus, mitä omassakin tutkimuksessani olen käsitellyt, oli Ylen uutisissa kilpailevia kanavia isompi. Tavallisia ihmisiä oli aineistossa kuusi prosenttia kaikista jutuista. (Salte 2000, 89-92.)

Vuoden 1997 tammikuussa kerätyssä Ylen pääuutislähetysten televisiouutisjuttujen haastateltavien luokituksessa omaan aineistooni rinnastettavia kotimaan uutisten tavishaastateltavia oli neljässä lähetysessä kahdeksan kertaa (Ampuja 1997, 41.) Ampujan tutkimuksessa nämä tavalliset ihmiset ilmensivät 'uskoa tulevaisuuteen ja selviytymistä lamasta'. Uutiset käsitelivät maatalouden konekauppaa, suurten ikäluokkien suhtautumista vanhenemiseen, työttömän työnsaantiodotuksia sekä suomalaisten kiinnostusta itsensä kehittämiseen. (Ampuja 1997, 41.)

6.6.2 Mihin taviksia tarvitaan?

Tutkielmani alussa kerroin, että kiinnostukseni alueuutisten ja valtakunnallisten televisiouutisten välisten erojen pohtimiseen lähti tavis-haastateltavia koskevasta kollegani kommentista. Olen edellä esitellyt tavisten osuuden haastateltavien massasta. Alueellisissa Hämeen uutisissa tavis-haastateltavien osuus on noin 19 prosenttia, valtakunnallisissa

televisiouutisissa vastaava luku on 13 prosenttia. Näiden lukujen perusteella näyttää siis siltä, että Hämeen uutiset lunastaa jossain määrin toimittajan lupauksen 'tavis-linjasta'.

Aineistoni tavis-haastateltavat ovat vain harvoin täysin satunnaisia kadulta poimittuja haastateltavia. Alueuutisissa tavikset ovat esimerkiksi koululaisia, opiskelijoita, terveyskeskusasiakkaita, kaupunginosan asukkaita, kuluttajia ja junamatkustajia. Tavisten joukossa on vain yksi ulkomaalainen haastateltava. Valtakunnallisten televisiouutisten tavikset ovat äitejä eri rooleissa: sikiöseulonnassa ja huumeepojan hoidossa. He ovat myös taksikuskeja, pankin asiakkaita, autokaupan asiakkaita ja lakkoilevia työntekijöitä.

Ampujan tutkimuksen mukaan Ylen pääuutislähetyksissä tavalliset ihmiset kuuluvat uutislähetyksessä ns. tärkeiden ja kovien uutisten jälkeen käsiteltävälle taustalle. Tavallisten kansalaisten ja virallisten lähteiden eroa tuotetaan siis sekä koko uutislähetysten rakenteen tasolla että yksittäisten uutisjuttujen tasolla. Näin televisiouutislähetys tulee samalla uudistaneeksi yhteiskunnassa vallitsevia valtasuhteita. (Ampuja 1997, 45.)

Tavisten rooleissa ei kuitenkaan näytä olevan isoa eroa alueellisten ja valtakunnallisten televisiouutisten välillä. Joitakin yksittäisiä poimintoja henkilögalleriasta voi tehdä: esimerkiksi lapsihaastateltavia oli aluetv-uutisten tavisten joukossa useampi, valtakunnallisissa tv-uutisissa ei otosajankohtana lainkaan.

Kuten aiemmin mainitsin, Hossin (2004, 93) haastatteleminen Hämeen uutisten toimittajien arvioiden mukaan taviksia esiintyy 'lähes jokaisessa jutussa'. Tavis-haastateltavien osuus kohosikin Hämeen uutisten aineistossani lähes viidennekseen. Eli toimittajien arvio näyttäisi pitävän paikkansa. Toimittajat eivät kuitenkaan Hossin (2004, 92-95) mukaan suhtaudu täysin varauksetta ja ongelmitta tavis-haastatteluiden tekemiseen ja merkitykseen.

Hossin tutkimuksen mukaan tavisten käyttö ei haastatteluissa ole yksiselitteisesti hyvä tai helppo asia. Tavallisen ihmisen hankkiminen haastateltavaksi vaatisi kiireen keskelläkin enemmän aikaa kuin siihen on yleensä käytettävissä. Toisaalta taviksesta haluttiin myös

tehdä uutisjutun aktiivinen toimija, joka saa uutiskielen ymmärrettävämmäksi myös vastaanottajille. (Hossi 2004, 92-95.)

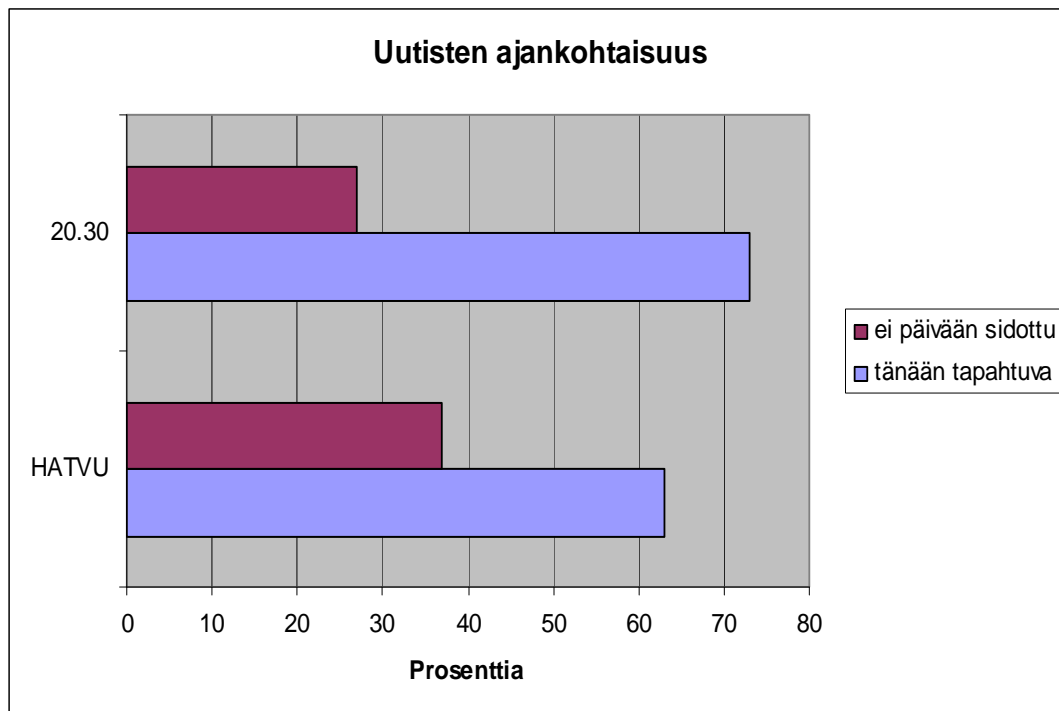
Vastaavasti Keski-Suomen alueellisissa tv-uutisissa tavallisen kansalaisen näkökulma pääsee esille esimerkiksi kepeissä jutuissa, jotka kertovat lasten kangasmaalauksista, kesäteatteriesityksistä tai kirjastojen lukuviikosta. (Salmijärvi 2001, 44.)

6.7 Uutisten ajankohtaisuus

Olen jakanut aineistoni uutiset kahteen luokkaan niiden ajankohtaisuuden perusteella. Tänäpä tapahtuviksi olen luokitellut sellaiset uutiset, joiden uutisoiminen nimenomaisena päivänä on ollut perusteltua. Jokin asia on siis tapahtunut juuri kyseisenä päivänä, ja kyseessä on silloin saman päivän uutinen.

Toinen luokka jaossani ovat uutiset, joiden julkaisu ei välttämättä ole päivään sidottu. Ne ovat sellaisia jostakin ilmiöstä tai tapahtumasta kertovia uutisia, joita ei tarvitse välttämättä kertoa heti, vaan jotka voivat olla yhtä ajankohtaisia viikonkin kuluttua.

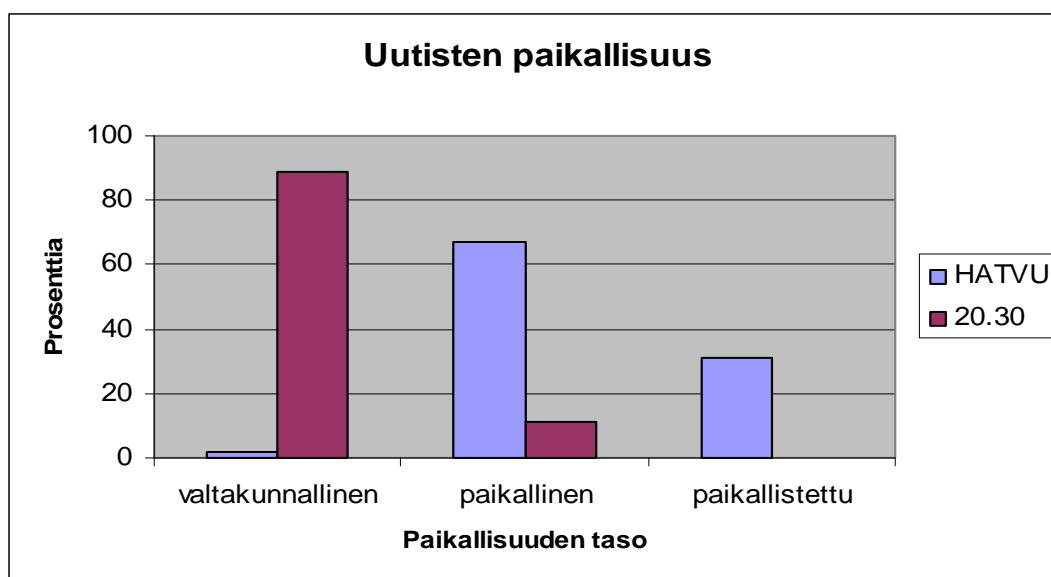
Tämän jaotteluni perusteella 20.30-uutiset näyttäisi pitävän tiukemmin kiinni tästä päivästä (Kuvio 9.). Sen uutisista yli 70 prosenttia on sellaisia, jotka ovat oikeasti tapahtuneet tänään. Hämeen uutisista on aineistoni perusteella reilut 60 prosenttia sellaisia, jotka ovat tapahtuneet samana päivänä, kuin ne on uutisoitu. Hämeen uutisissa ajankohtaisuusaste on tämän perusteella siis noin kymmenen prosenttiyksikköä valtakunnallisia tv-uutisia alhaisempi. Toisaalta ajankohtaisuutta ei tutkimuksessa välttämättä käsitetä samanlaisena uutiskriteerinä alueelliselle medialle kuin valtakunnalliselle medialle (ks. luku 2.3).

Kuvio 9. Uutisten ajankohtaisuus.

6.8 Aiheiden paikallisuus

Olen luokitellut aineistoni jutut niiden paikallisuuden mukaan valtakunnallisiksi, paikallisiksi ja paikallistetuiksi. Valtakunnallisia ovat tässä sellaiset aiheet, jotka toimivat yleisellä tasolla ja ovat yleistettävissä esimerkiksi koko Suomeen. Paikalliset aiheet tapahtuvat paikallisella tasolla ja kertovat jostakin paikallisesta ilmiöstä. Paikallistettu uutinen sen sijaan kertoo paikallisesta tasosta, mutta ilmiö on samalla myös jossain muualla tapahtuva tai valtakunnallinen. Paikallistettu uutinen kertoo siis, miten jonkin valtakunnallisesti tai muualla maassa uutisoidun asian paikallinen laita on.

Kuvio 10. Uutisten paikallisuus.

Hämeen uutisten uutisista paikallisia tai paikallistettuja on valtaosa (Kuvio 10). Valtakunnallisia uutisia alueuutisten kertomista asioista on vain kaksi prosenttia. Paikallisia, eli sellaisia uutisia, jotka tapahtuvat oikeasti kyseisellä paikkakunnalla, on uutisista 67 prosenttia. Paikallistetuilla uutisilla tarkoitan sellaisia uutisia, joissa valtakunnalliseen ilmiöön etsitään paikallinen esimerkki. Tällaisia uutisia on Hämeen uutisista aineistoni perusteella 31 prosenttia.

Valtakunnallinen uutislähetys suhtautuu paikallistamiseen eri tavoin kuin alueuutislähetys, sillä sen on luontevaa kertoa asioita juuri valtakunnallisella tasolla. Näin tarvetta paikallistamiselle ei näytä syntyvän. Sen sijaan paikallisia uutisia valtakunnallisistakin uutisista on tietenkin osa. Aineistoni perusteella valtakunnallisen uutislähetysten aiheista 11 prosenttia on paikallisia ja 89 prosenttia valtakunnallisia. Paikallinen uutinen valtakunnallisessa lähetyksessä on esimerkiksi valtakunnallisen kiinnostavuuden saanut uutinen Päijänteen Kinisselän kalliomaalauksista.

Uutisten paikallisuutta gradussaan tutkineen Kirveen (2000, 99) mukaan Ylen maakuntaradioissa paikallisten ja maakunnallisten uutisten määrä määrittellee sitä, kuinka ”maakunnallinen” radio aiheidensa perusteella on. Kirveen tutkimuksessa maakuntaradiot jakautuvat kahteen ryhmään: niihin, jotka korostavat maakunnallisuutta uutiskriteerinä, ja niihin, jotka uutisoivat mielellään myös valtakunnallisia uutisia omissa maakuntauutisissaan. (Kirves 2000, 99.) Kirves huomauttaa, että Ylen maakuntaradioiden

uutisilla ei ole selkeää yhteistä kriteeristöä siitä, millainen on alueellinen uutinen. Alueellisuutta korostetaan toisaalla, toinen maakunta puolestaan pyrkii häivyttämään sitä. (Kirves 2000, 100.)

Tamperelaista paikallisuutta uutislähetysissä on tutkittu Radio957:n uutisten avulla (Siljamäki 2006). Tässä tutkimuksessa radion uutisista paikallisten osuus kohosi 73 prosenttiin. Paikallistettujen uutisten osuus oli lähetysistä kuusi prosenttia. (Siljamäki 2006, 80). Tässä tutkimuksessa paikallinen radio keskittyi melko selvästi paikallisista asioista kertomiseen uutislähetysissään, kun muualta tulevien uutisasioiden osuus jäi lähetysissä vain noin viidennekseen. Juttujen paikallisuus jää Siljamäen mukaan usein maantieteellisen paikallisuuden varaan. Myös esimerkiksi murteellisella kielenkäytöllä voidaan luoda radion paikallisuutisissa paikallisuuden tuntua. (Siljamäki 2006, 96.)

Uutisen paikallistaminen ei saa toimittajilta Hossin (2004, 69) haastattelututkimuksessa ristiriidatonta vastaanottoa. Hossi puhuu valtakunnallisten uutisten alueellistamisesta, joka monien toimittajien mielestä on laiskuutta uutisasiheiden etsinnässä. Valtakunnallisen uutisen alueellistaminen ei Hossin haastatteleminen toimittajien mukaan ole välttämättä 'hyvä tapa tehdä alueellista journalismia'.

6.9 Sama uutispäivä kahden lähetysten silmin

Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten saman päivän lähetysissä on vain vähän samoja aiheita ja vielä harvemmin konkreettisesti samaa materiaalia. Tutkimusaineistooni poimimieni kymmenen päivän lähetysissä samoja uutisasiheita käsiteltiin molemmissa lähetysissä samana päivänä seitsemän kertaa. Samoja aiheita ei siis ollut joka päivä. Samoja aiheita saattoi sen sijaan esiintyä lähekkäisten päivien lähetysissä, esimerkiksi talvirenkaiden vaihtosesonkia ennakoitiin molemmissa uutisissa mutta eri päivinä.

Samoja molemmissa uutislähetysissä samana uutispäivänä käsiteltyjä aiheita olivat hautausoimilain muutos, työttömien määrästä kertova tilastouutinen, liikenteen sekoittanut liukas talvikeli, Mehiläisen sairaalan laajennus, Päijänteeltä löytyneet kalliomaalaukset, Elisan yt-neuvottelut ja Elisan henkilöstön työtaistelutoimet.

Samaa kuva- tai haastattelumateriaalia käytettiin kymmenen tutkimuspäivän aikana kolme kertaa. Samaa kuvaa käytettiin hautaustoimilain muutoksesta kertovassa jutussa, Mehiläisen sairaalan laajennusjutussa sekä Päijänteen kalliomaalauksista kertovassa uutisessa. Tällaista alueelta tulevaa kuvavirtaa Pasilan suuntaan näyttäisi siis olevan tutkimusaineistoni perusteella melko säännöllisesti.

7 HÄMEEN UUTISTEN JA 20.30-UUTISTEN LÄHILUKUA

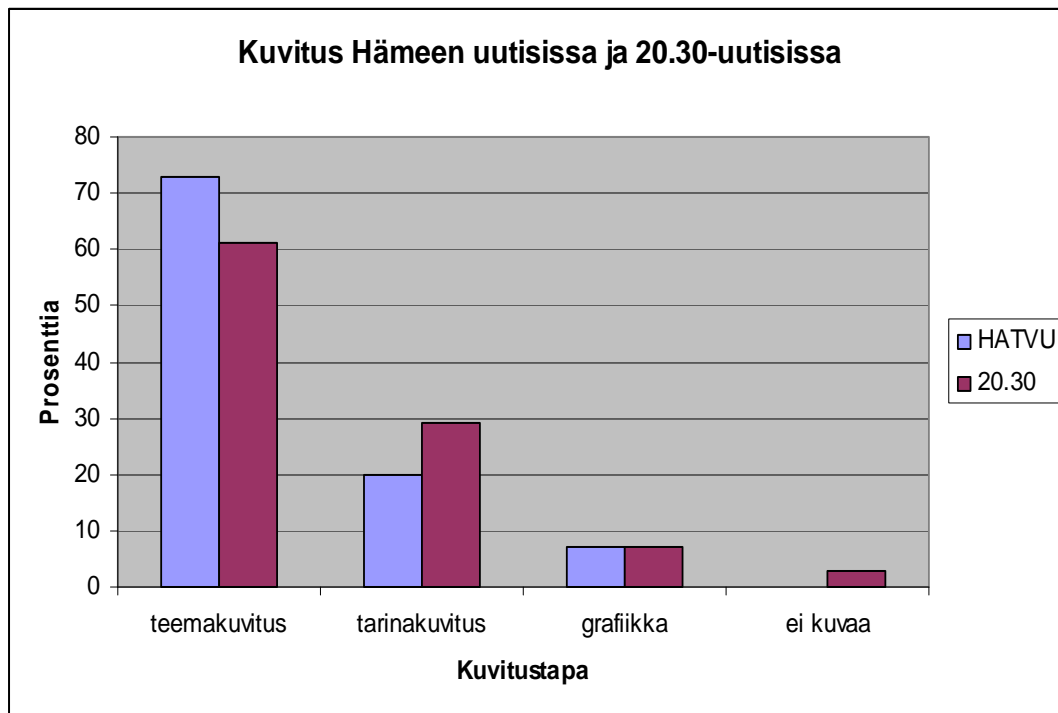
7.1 Kuvituksen tapoja Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa

Kuva on se elementti, joka erottaa televisiojutun esimerkiksi radiouutisista. Siksi kuva on mielestäni erittäin tärkeä tekijä televisiouutisissa. Tarkastelen tässä luvussa Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten juttuja lähemmin kuvituksen ja sanan suhteen valossa. Pohdin myös televisiojuttujen erilaisia kerronnan keinoja.

Ylen tv-uutisten estetiikkaa tutkinut Kuparinen kirjoittaa, että televisiouutisten ilmaisu perustuu tv-uutisissa ensisijaisesti kuvakielen taitavaan hyödyntämiseen (Kuparinen 1993, 92). Kuvakerronta paitsi täydentää ja tukee tekstiä, se myös luo itsenäisiä merkityksiään. Kuparisen mielestä Ylen uutisissa kaikkia kuvailmaisun mahdollisuuksia ei vielä osattu hyödyntää perinpohjaisesti. Toisaalta eri aihepiirien välillä ilmeni suuria eroja kuvakerronnan käytössä. Esimerkiksi ulkomaan uutisten ilmiasu oli usein draamallisempaa ja dramaattisempaa kuin muiden aiheiden. (Kuparinen 1993, 95.)

Kuvalla on kuitenkin varmasti iso alueellinen merkitys. Kun omasta paikkakunnasta on kuvaa televisiossa, katsoja kiinnostuu varmasti herkemmin kuin jostakin vieraasta paikkakunnasta kertovasta jutusta. Ja jutun teksti voi mielestäni jäädä toissijaiseksi, jos katsoja kokee kuvituksen läheiseksi.

Olen käyttänyt oman aineistoni kuvitusluokitteluni apuna jälleen Salsteen (2000) kuvituksen luokitusrunkoa. Olen soveltanut luokittelua sen mukaan, millaista kuvitusta aineistooni on ylipäättään osunut.

Kuvio 11. Kuvitus Hämeen uutisissa ja 20.30-uutisissa

Kuvituksen suhteen Hämeen uutiset ja 20.30-uutiset eroavat toisistaan jonkin verran (Kuvio 11). Tutkimusaineistoni uutisjutuissa teemallinen, melko vapaasti uutisen aiheeseen liittyvä kuvitus, nousi suosituimmaksi kuvitustavaksi sekä Ylen Hämeen uutisissa että valtakunnallisissa 20.30-uutisissa. Tällainen teemakuviutus näyttää katsojalle aiheeseen liittyvää kuvitusta, muttei kerro kuvillaan varsinaisesti omaa itsenäistä tarinaa. Pikemminkin samaan aiheeseen liittyviä kuvia on leikattu tekstiin sopivasti peräkkäin. Teemakuvitusta käytettiin Hämeen uutisissa 73 prosentissa eli valtaosassa uutisista. Valtakunnallisten uutisten kotimaan uutisaiheista teemakuvitettuja oli 61 prosenttia uutisista.

Kuvatarinaa, eli tässä sellaista kuvitusta, joka muodostaa aiheeseen liittyvän ja toisaalta samalla tekstistä riippumattoman itsenäisen kuvatarinan, oli käytetty Hämeen uutisten 20 prosentissa uutisaiheista. Valtakunnallisissa uutisissa sen sijaan tarinakuvitus on yleisempää kuin Hämeen uutisissa. Oma kuvatarina oli tutkimusaineistossani 28 prosentissa valtakunnan uutisten kotimaan uutisaiheista.

Grafiikkaa käytettiin molemmissa uutisissa yhtä paljon – Hämeen uutisissa lukema oli 7 prosenttia ja 20.30-uutisissa 7 prosenttia. Kokonaan ilman kuvaa Hämeen uutiset ei

kertonut yhtään uutista. Valtakunnallisissa uutisissa sen sijaan ilman kuvitusta jäi 4 prosenttia uutisaiheista.

7.2 Alueellisen ja valtakunnallisen kuvan ja tekstin kerronnan eroja

Sanan ja kuvan suhde tv-uutisjutuissa on Pietilän (1995b, 186) mukaan erittäin monimutkainen yhtälö, minkä vuoksi se on tutkimuksessakin jäänyt uutisjuttujen sanallisen sisällön tutkimuksen jalkoihin. Kuva ja teksti yhdessä voivat tuottaa merkityksen, joka on enemmän kuin niiden erillisten merkitysten summa (Pietilä 1995b, 187).

Oman kokemuksen mukaan esimerkiksi tällaisesta uudesta merkityksestä sopii vaikkapa arkistokuvan käyttö uudessa yhteydessä. Johonkin asiayhteydestään irrotettuun kuvaan voi vahingossakin syntyä täysin uusia merkityksiä, jos kuvan käytössä ei ole riittävästi harkintaa. Jos vaikkapa uutisjuttu käsittelee huumeiden käytön yleistymistä ja arkistosta poimitaan yhteyteen satunnaisesti valittua kaupunkikuvaa, voivat näiden kuvien henkilöt leimautua uuden asiayhteyden mukaan 'huumeidenkäyttäjiksi'.

Mielenkiintoinen kuva voittaa tv-kerronnassa aina tekstin (Marling 1998, 65). Tämän vuoksi televisiojuttua koostaessa kannattaa huomioida kuvitusta tehdessään se, miten hankala aihe on tekstitasoltaan. Esimerkiksi vaikeasti omaksuttavalta aiheelta liian mielenkiintoinen kuvitus voi viedä ymmärrettävyyttä, jos katsoja keskittyy liiaksikin kuvituksen seuraamiseen. Toisaalta hyvä ja kiinnostava kuvitus voi mielestäni tehdä vähäpätöisemmästäkin uutisaiheesta omalta osaltaan mielenkiintoisemman ja relevanttimman. Marling (1998, 66) muistuttaa, että televisionkatsojan kuulo voi olla valikoiva, mutta kuvitusta silmä ei valikoi. Katsoja seuraa Marlingin mukaan kuvitusta ensisijaisesti ja joka tapauksessa television uutislähetystä katsoessaan.

Utiskerronnassa esiintyjien, eli esimerkiksi haastateltavien henkilöiden, näkökulma on aina kertojan raportoima. Siksi kertoja voisi vaikuttaa paljonkin siihen, miltä haastateltavan sanoma kuulostaa uutisen sisällä. Käytännössä kuitenkin nykyaikaisen uutisjournalismin pelisääntöihin kuuluu, ettei haastateltavan kommentteja manipuloida. Tästä huolimatta toimittajan kertojanääni voi joko horjuttaa tai tukea haastateltavien diskursseja varsinaista haastattelulisältöä muuttamatta. (Pietilä 1995a, 72.)

Pietilä (1995a, 73) erottaa uutisen kertojan suhteesta esiintyjiin ja näiden diskursseihin kaksi eri diskurssia. Ensimmäisen diskurssin mukaan näkymätön kertoja järjestelee uutiseen informaatiopaloja haastateltavien diskurssien mukaan kuitenkin niin, että kertojan vaikutus uutisen ilmiasuun jää ikään kuin näkymättömäksi. Näin esimerkiksi haastattelukommentit voidaan järjestää toisiaan kommentoivaksi draamaksi ilman, että katsojalle välittyisi näkyviin toimittajan tekemien valintojen merkitys. (emt. 73.)

Toisen Pietilän (1995a, 74) mainitseman uutiskerronnan diskurssin, sidosdiskurssin, mukaan kertojalla on mahdollisuus ilmaista suhdettaan esiintyjiin sekä heidän diskursseihinsa sidosdiskurssin kaikkien osien yhteydessä. Näin kertojanaani ottaa esimerkiksi kantaa haastattelukommenteihin. Toimittaja voi joko tukea tai horjuttaa joitakin haastateltavien näkemyksiä. Kertoja on anonyymi mutta puuttuu kuitenkin tapahtumien kulkuun valitsemalla jonkin näkökulman haastateltavien sanomisiin. Sidodiskurssissa faktojen luettelu on kertojalle (eli toimittajalle) vahva keino luoda luotettavaa vaikutelmaa. (Pietilä 1995a, 74-75.)

Olen seuraavassa poiminut aineistostani kolme uutisaihetta, joita on käsitelty saman illan lähetyksissä sekä Hämeen uutisissa että 20.30-uutisissa. Näin uutisaiheen valinta ei vaikuta tässä siihen, miten alueellisuus tai valtakunnallisuus uutisessa ilmenee. Tarkastelen nyt lähemmin lähiluvun avulla myös aineistoistani poimimieni juttujen alueellisia ja valtakunnallisia piirteitä.

Hämeen uutisissa ja valtakunnallisissa uutisissa on siis vain vähän samaa aineistoa tässä otoksessani. Samaa Hämeen uutisten alueella kuvattua materiaalia käytetään molemmissa uutisissa vain kolme kertaa. Kaksi kertaa valtakunnan uutisiin on päätynyt sekä kuvitusta että haastattelukommentti, kerran vain kuvitusta. Esittelen jutut niin, että aina kustakin uutisesta lainatun sähkeen, juonnon, spiikin tai haastattelukommentin perään olen kirjannut tiedot kuvituksesta sekä huomiot jutusta litteroidun tekstin sisällöstä.

7.2.1 Kenttä- ja sotilaslääketieteen keskuksen sijoituspaikka

Hämeen uutisissa Kenttä- ja sotilaslääketieteen keskus –jutun muoto on kuvitettu sähke. Siinä uutisankkuri siis lukee sähke uutisen studiosta ja päälle näytetään kuvitusta.

Ensimmäisen lauseen ankkuri lukee studiosta kasvoillaan niin, että kuvitus käynnistyy vasta toisen lauseen kohdalla.

Hämeen uutiset 27.10.2003

Sähke:

”Kenttälääkinnän ja sotilaslääketieteen keskusta esitetään sijoitettavaksi Tampereelle. Selvitysmiehen mukaan paras vaihtoehto on Tampereen yliopistollinen sairaala ja sen yhteydessä toimiva Finnmedi. Toissijainen vaihtoehto on Helsinki ja kolmanneksi vaihtoehdoksi esitetään Päijät-Hämeen keskussairaala. Puolustusministeriö päättää sijoituspaikasta lähikuukausina.”

Sähke on kuvitettu niin sanotulla teemakuvituksella. Kuvitus liittyy käsiteltävään aiheeseen, mutta kuvakerronta ei muodosta itsenäistä, tekstiä tukevaa tarinaa, vaan kuvat on leikattu teemaa myötäillen mutta kuitenkin vain löyhästi toisiinsa liittyen peräkkäin. Ensimmäinen lause luetaan siis studiosta niin, että ankkurin kasvot ovat näkyvissä. Kun kuvitus käynnistyy toisen lauseen kohdalla, näkyy kuvassa parkkipaikalla seisovia miehiä, jotka viittovat siihen suuntaan, mihin KSS voisi nousta.

Sitten tekstissä puhutaan Tampereen yliopistollisesta sairaalasta, ja kuvitus vaihtuu Taysin tulevaan havainnekuvitukseen. Finnmedi-yrityksestä puhuttaessa yritystä korostetaan kuvaan piirretyllä ympyrällä, joka erottaa yrityksen muusta havainnekuvasta. Kuvituksen keskiosa on pieni tarina, jossa varusmiesasuisen miehen korvaa tutkitaan. Tekstissä puhutaan tällöin Päijät-Hämeen keskussairaala, eli kun puhutaan eri sairaalasta kuin edellä, ei näytetäkään enää ulkokuva. Sähkekuvitus päättyy jälleen ulkokuvaan Taysin ulkopuolelta. Tekstissä puhutaan nyt puolustusministeriön tulevasta päätöksenteosta.

Alueutisten käsittelytapa tuo katsojan näkyville Tampereelle paikallistettua kuvitusta. Hämeen uutisten katsoja todennäköisesti tunnistaa, että nyt ollaan Tampereella. Näin kuvitus tukee alueellista ja paikallista tuntemusta. Toisaalta osa kuvituksesta on väljemmin paikalliseen aiheeseen kytkettyä yleisempää kuvitusta. Kun varusmiesasuisen miehen korvaa tutkitaan, ei katsoja paikanna juttua Tampereelle eikä Päijät-Hämeeseen, vaan tällainen kuvitus sopisi yhtä hyvin myös valtakunnallisen ilmiön kuvitukseen.

Teksti lähtee liikkeelle siitä arviosta, että KSS sijoitetaan Tampereelle. Hämeen uutisten katsoja todennäköisesti tunnistaa, että nyt puhutaan omasta alueesta. Alueellinen uutinen

ottaa näkökulmakseen heti kärkilauseesta lukien sen, mikä uutisessa on alueellista. Jos KSS:n sijoituspaikaksi olisi ehdolla vaikkapa Oulu, eikä mikään Hämeen kaupungeista olisi edes teoreettinen vaihtoehto, ei tämä uutinen olisikaan näissä alueuutisissa.

Tämä uutissähke tuo KSS:n sijoituspaikan kartalle Hämeen uutisiin kahdellakin tapaa, kun vaihtoehtoisina sijoituskohteina ovat Hämeen uutisten alueesta sekä Tampere että Lahti. Näin uutinen on ikään kuin luontaisesti alueellinen, kun kolmesta sijoitusvaihtoehdosta kaksi on Hämeen uutisten katsojille oman alueen paikkoja. Muita alueellistamisen keinoja en tässä sähkössä näe. Se ei ota sijoituspaikkaan kantaa muuten kuin kertomalla heti kärjessä sen, että oman alueen kaupunki on sijoitusvaihtoehdoista ykkönen.

20.30-lähetys 27.10.2003

Juonto:

”Puolustusvoimat selvittää palveluidensa ulkoistamista yhä laajemmin. Parhailtaan vetämässä on lisäksi useita kumppanuushankkeita eri yritysten kanssa. Tänään puolustusministeriö sai selvityksen keskussotilassairaala Tilkan mahdollisesta toiminnan lopettamisesta.”

Tämän juonnon uutisankkuri lukee kasvoillaan, eli tekstiä ei peitetä tässä sähkökuvalla. Kuvitus lähtee käyntiin vasta, kun varsinainen uutisjuttu alkaa. Juonnon ajan ankkurin vasemmalla puolella ruudussa näkyy teemaan sopiva grafiikkakuva, johon on yhdistetty Suomen vaakunaleijona ja sakkia pelaavat varusmiehet. Nämä miehet tulevat myöhemmin tutuiksi jutun kuvituksesta.

Juontosähke lähtee liikkeelle ihan toisesta näkökulmasta kuin Hämeen uutisten sähke. Siirrytään ikään kuin ylemmälle tasolle, juonto kertoo Puolustusvoimien tapahtumista laajemmin, eikä kyse ole pelkästään Kenttä- ja sotilaslääketieteen keskuksen sijoituspaikasta kuten oli Hämeen uutisissa. Tässä sähkössä Tamperetta tai Päijät-Hämettä ei edes mainita, vaikka ne olivat Hämeen uutisten mukaan kärkikolmikossa sijoituspaikkavaihtoehdoista. Tässä näkyikin mielestäni valtakunnallinen näkökulma uutisen käsittelytavassa: ei oteta kantaa puoleen eikä toiseen. 20.30-uutisten ensimmäinen näkökulmaero verrattuna alueellisiin tv-uutisiin tämän uutisaiheen käsittelyssä on jo juttumuodon valinta.

Alueuutiset ohittaa aiheen nopeammin, sillä se on valinnut käsittelytavakseen lyhytkestoisen uutissähkeen. Puoli yhdeksän uutisilla on sen sijaan aikaa käsitellä KSS:n

sijoitusta tarkemmin. Valinta kertoo myös yleisemmästä linjaerosta, joka Hämeen uutisten ja valtakunnallisten pääuutisten välillä siis on: puoli yhdeksän uutisissa uutisaiheisiin syvennyttään alueuutisia useammin pitkän jutun ajan.

Juttu:

”Yli kahdeksankymmentä vuotta keskusotilassairaalaana toimineen Tilkan tarina voi päättyä ensi vuonna. Puolustusministeriölle jätetyn selvityksen mukaan parhaat edellytykset kenttälääkinnän ja sotilaslääketieteen keskukselle olisivat Tampereen yliopistollisessa sairaalassa ja sen yhteydessä toimivassa Finnmedissä.”

Ensimmäisen kappaleen ajan kuvitus näyttää Tilkan sotilassairaala Helsingissä. Sairaala nähdään opaskylttejä, sisäänkäynti ja yleiskuvaa. Kuvitus paikallistaa uutisen tässä vaiheessa Helsinkiin. Juttu lähtee liikkeelle Helsingissä sijaitsevasta Tilkasta. Alueuutisten sähkössä Tilkkää ei mainittu, nyt juttu vie katsojan sympatian 80 vuotta toimineen sairaalan puolelle, jota uhkaa lakkautus. Tämän käsittelytavan voisi tulkita ottavan kantaa Helsingin puolesta. Tamperetta koskeva osio tulee kuitenkin mainituksi heti perään, joten uutinen on kuitenkin samoilla jäljillä kuin alueuutinen.

Haastattelussa Keskusotilassairaalan pääluottamusmies Helena Hämäläinen Maanpuolustuksen henkilökuntaliitto: *”Eihän tämä täysin yllätyksenä tullut, kun tästä on puhuttu niin paljon. Mutta henkilökunta on jotenkin jo uupunut niin paljon, että ei jaksa enää tosissaan ottaa, kun tätä on vuosikausia spekuloitu.”*

Haastattelua ei kuviteta, vaan kuvassa nähdään koko kommentin ajan Helena Hämäläisen kasvot. Kommentti on mielestäni vanhan Helsingissä sijaitsevan Tilkan puolella. Ainakin kommentti on valittu tämän näkökulman puolesta. Kommentissa henkilökunnan edustaja kertoo, että väsyneitä ollaan, kun koko prosessi on kestänyt jo niin kauan. Eli olisiko parempi ollut, kun koko muutosprosessia ei olisi laitettu liikkeelle.

”Ulkoistamisilla pyritään säästämään rahaa, kumppanuushankkeella kohdentamaan rahat puolustusvoimien ydintoimintoihin.”

Tämän toimittajan spiikin ajan kuvitus kertoo potilaiden tarinaa. Potilaat ottavat tuolit ja kokoavat sakkilautaa sairaalahuoneessa. Ilmeisesti kuvassa ollaan edelleen Tilkassa sisällä. Spiikki jatkaa valtakunnallisella linjalla. Nyt puhutaan siitä, mitä puolustusvoimat suunnitelmillaan tavoittelee. Tämä spiikki ei ota alueellista näkökulmaa, vaan valtakunnan uutisten tapaan se kertoo asiasta yleisemmällä tasolla.

Haast. ylitarkastaja Olli Suonio puolustusministeriö: *”Nykyään Tilka keskittyy enemmän normaalin erikoissairaanhoidon tuottamiseen. Kun keskitytään tutkimukseen, kehittämiseen ja koulutukseen, painopiste muuttuu, ja tällöin Tilkan nykyinen toimintamalli ei ole enää tarkoituksenmukainen.”*

Haastattelukuva on jälleen ruudussa koko kommentin ajan ilman lisäkuvituksia. Tämä kommentti ottaa kantaa alueellisen sijoittamisen puolesta.

Tähän mennessä puolustusvoimat ei ole ulkoistanut mitään toiminnoistaan, mutta pilottihankkeita on meneillään lukuisia, muun muassa Kainuun prikaatin terveydenhuollossa.

Kuvitus pysyy yhä sairaalassa sisällä. Nainen puhuu puhelimeen sairaalatyöasu yllään. Kuvitus ei tässä vaiheessa varsinaisesti paikallista uutista mihinkään tiettyyn paikkaan, vaan kertoma on yleisemmällä tasolla. Spiikki kertoo Puolustusvoimien yleisemmästä linjasta. Yhden paikallistuksen toimittaja tekee nostaessaan esiin esimerkin Kainuun prikaatin terveydenhuollosta. Tämä on uutisen esimerkinomainen paikallistus Kainuuseen. Hämeen uutisten näkökulmasta tämä paikallistus vie kokonaisuudessaan KSS:ää käsittelevää juttua kauemmas Hämeestä.

Haast. Ylilääkäri Pentti Kuronen Puolustusvoimat: ”*Sehän on nyt ajan trendi ja varmasti tietystä määrin se on aivan perusteltua.*”

Kurosen haastattelu näytetään kasvoilla jälleen. Kommentti ei ota kantaa alueellisesti tai valtakunnallisesti.

”Myös Puolustusvoimien materiaalilaitoksen selvitys kertoo varikoiden hallinnollisesta yhdistämisestä. Tavoitteena on pudottaa nykyisen kahdenkymmenen yksikön määrä noin puoleen. Näitä muutoksia aletaan toteuttaa aikaisintaan vuonna 2006. Lisäksi kumppanuushankkeita useiden eri yritysten kanssa on vetämässä muun muassa pesula-, muonitus- ja kuljetuspalveluiden osalta. Haminassa kilpailutetaan parhaillaan ruokahuoltopalvelua. Intin hernesoppa voi siis sekä jäädä historiaan Tilkan ohella.”

Nyt kuvitus vaihtuu sairaalaympäristöstä puolustusvoimista kertovaan kuvitukseen. Varusmiehet kävelevät ulkona panssarivaunun ympärillä ja yksi nousee vaunuun sisään. Kun teksti siirtyy Haminaan, kuvitus vaihtuu ruokaileviksi varusmiehiksi. Juttu loppuu tähän ruokailukuvitukseen. Kun tämän aiheen uutisointia vertaa Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten välillä, syntyy suurin ero kuvitukseen juttuun valitusta juttumuodosta. Sähkekuvitus on lähtökohtaisestikin suppeampi kuin pidemmän jutun kuvitus.

Alueellista Hämeen uutisten kuvituksessa on se, että kuvitus paikallistuu Tampereelle. Valtakunnallisten uutisten jutun kuvituksessa sen sijaan ei oteta kantaa KSS:n uuden sijoituspaikan puolesta suuntaan eikä toiseen, vaan kuvitus pysyy siellä, mistä KSS on lähdössä, eli Tilkan sotilassairaalassa. Jutun lopussa tehdään taas paikallistus esimerkinomaisesti. Paikallistus vie uutisen Haminaan, taas pois Hämeestä ja tällä kertaa Kaakkois-Suomen alueelle.

7.2.2 Elisa aloittaa yt-neuvottelut

Hämeen uutiset 28.10.2003

Juonto:

"Teleyhtiö Elisa aloittaa yt-neuvottelut 900 työntekijän vähentämiseksi. Neuvottelut koskevat emokonsernia ja sen täysin omistamia yhtiöitä. Elisan tytäryhtiöillä on Tampereella 700 ja Riihimäellä 60 työntekijää."

Uutisankkuri lukee juonnon studiosta omilla kasvoillaan, tähän päälle ei ajeta erikseen varsinaista kuvitusta. Alueuutisten juontosähkeen kärki lähtee liikkeelle valtakunnallisesta uutisesta. Pian kuitenkin kerrotaan, millaisia alueellisia vaikutuksia tällä valtakunnallisella uutisella on, ja näin uutisesta tulee luonnostaan myös alueellinen. Jälleen uutinen on laajemminkin alueellinen ihan luonnostaan, kun kaksi näistä Elisan toimipaikoista osuu Hämeen uutisten näkyvyysalueelle.

Juttu:

Hämeen uutiset PETRA LAUTTAJÄRVI Tampere: "Tamperealaisen puhelinyhtiön Soonin työntekijät saivat aamulla huonoja uutisia. Emokonserni Elisa ilmoitti aloittavansa yt-neuvottelut yhteensä 900 työntekijän vähentämiseksi. Kaikkiaan neuvottelujen piiriin kuuluu 3 800 henkilöä."

Hämeen uutisten Elisa-jutun kuvitus lähtee liikkeelle tamperelaisen puhelinyhtiö Soonin ikkunoista ja ulkokuvista. Ollaan tunnistettavasti paikan päällä Tampereella. Kuva siirtyy sisälle puhelinliikkeeseen, jossa näytetään toimistotyöntekijää ja asiakkaan näköistä miestä. Juttu alkaa reippaasti siitä, mitä Tampereella on tänään tapahtunut. Paikallisuutisen jälkeen toimittaja kertoo spiikissään kuitenkin heti perään, mitä sama uutinen merkitsee valtakunnallisesti.

Haast. luottamusmies ARTO HEIKKILÄ Soon Net Oy: "No kyllähän tää sillai täytenä yllätyksenä tuli ja on filikset sillai vähän huonot. Kun tässä juuri käytiin yt:t. Sitä miten Tampereella vaikuttaa ei tässä vaiheessa voi sanoa muuta kuin että se ilmeisesti koskee lähes koko henkilöstöä Tampereella."

Haastaltettava on hetken aikaa kuvassa kasvoillaan. Sitten kuvitus siirtyy takaisin Soonin myymälään, jossa näkyy asiakaspalvelutiloja. Luottamusmiehen kommentti on hyvin paikallinen. Se ottaa myös kantaa paikallisten eli tässä tamperelaisten työntekijöiden puolesta. Alueuutisella on valinnut alueellisen kommentin alueuutisiin.

"Soonilla on Tampereella 700 työntekijää. Lisäksi yt-neuvottelut koskevat Riihimäen Puhelinta, jossa on noin 60 työntekijää. Elisa aikoo sulauttaa tytäryhtiöt itseensä ensi kesään mennessä."

Kun teksti kertoo, kuinka monia henkilöitä yt-neuvottelut kullakin paikkakunnalla koskevat, etsii kuvitus Soonin internet-sivuilta kohtaa 'avoimet työpaikat'. Kuvitus on paikallinen siinä mielessä, että Soon vie katsojan nimen omaan Tampereelle eikä Elisän johonkin muuhun toimipisteeseen. Toimittajan spiikki jatkuu selkeiden faktojen kerronnalla. Alueellista näkökulmaa tästä löytyy ainoastaan näistä paikallistuksista, jotka tuovat valtakunnallisen uutisen myös Hämeen uutisten katsomisalueelle.

Haast. viestintäjohtaja Velipekka Nummikoski Elisa Oyj: "Yt-neuvottelut aloitetaan siksi, että nyt tehdään iso rakenteellinen järjestely, jossa päällekkäisyyksiä puretaan ja rakennetaan jos voi sanoa niinku tämmöstä yhtä Elisaa. Pääsyy näille neuvotteluille ei ole taloudellinen."

Tämä haastattelukommentti kuullaan puhelinhaastatteluna, jolloin ns. puhuvan pään virkaa toimittaa puhelimen ja haastateltavan kuvasta koostettu grafiikka. Kuvitus ei ole tässä kohtaa alueellista. Nummikosken kommentti ei ole mitenkään sidottu alueeseen, ja se voisi yhtä hyvin olla valtakunnallisista uutisista.

"Työntekijöitä kummastuttaa yt-ilmoituksen ajankohta. Elisa kertoi tänään myös myönteisestä osavuosituloksesta."

Tässä kohtaa kuvituksessa pinotaan pöydälle Elisän esitteitä. Kuvalla ei ole katsojalle alueellista kertomaa. Tämä toimittajan spiikki ei ole mitenkään alueellinen. Toisaalta se johdattelee alueelle vihjaamalla, että työntekijöitä kummastuttaa. Katsoja jää odottamaan alueellista kommenttia, joka seuraa hetken perästä.

Haast. pääluottamusmies Arto Heikkilä Soon Net Oy: "No siinähan se yllätys tavallaan piilikin, kun oli tiedossa, että osavuosituloksesta tulee positiivinen, niin sitte samaan aikaan kuitenkin tehdään tämmönen tyyli-ilmoitus että alkaa näin suuri yt-kierros."

Kommentin ajan kuvituksena on haastateltavan kasvot. Luottamusmiehen kommentti ottaa kantaa paikallistenkin työntekijöiden puolesta, mutta sanallisesti se ei viittaa alueellisiin asioihin.

"Yt- neuvottelut alkavat maanantaina ja päättyvät joulukuun puolivälissä."

Jutun lopuksi mies kävelee pois kuvasta kuvituksessa. Kuva siirtyy antiikkisiin lankapuhelimiin. Alueellista näkökulmaa ei näissä jutun loppupuolen kuvituksissa ole. Myöskään varsinaista tarinaa ei tästä Hämeen uutisten kuvituksesta löydy, vaikka jonkinlaista ideaa on yritetty ensin liikkeeseen menevistä asiakkaista, siellä asioivista ihmisistä ja lopuksi pois kävelevästä miehestä ehkä koota. Toimittajan spiikki palauttaa mieleen perusfaktat ja nousee alueelliselta tasolta taas valtakunnalliseksi.

20.30-uutiset 28.10.2003

Juonto:

"Televisiintäyhtiö Elisa jatkaa irtisanomisiaan. Yhtiö on jo aiemmin tänä vuonna vähentänyt satoja työpaikkoja. Nyt tavoitteena on vähentää 900 ihmistä eli joka kahdeksas työntekijä."

Uutisankkuri lukee tämän juonnon uutisstudiosta. Elisa Communications –logo on näkyvässä juonnon aikana ankkurin vieressä vasemmalla puolella olevassa ruudussa. Tämä valtakunnallisten uutisten juonto on hyvin niukka. Sitä, kuinka Elisan ilmoitukset vaikuttavat eri paikkakunnilla, ei tässä pääuutisten juonnossa kuulla. Juonto pysyy kokonaan valtakunnallisella yleisellä tasolla.

Juttu:

"Elisalla oli tänään mielestään hyviä uutisia. Tulokset kääntyi uuden johdon näpeissä plussan puolelle ja parempaa on vielä luvassa."

Tämän jutun aloituskuvaus on selvästi valtakunnallinen – se vie katsojan Elisan tiedotustilaisuuteen, jossa ovat paikalla kaikki yhtiön ykkösjohtajat. Kun tekstissä puhutaan uudesta johdosta, näyttää kuva tyytyväisen näköistä johtajamiestä pöydän takana. Kuvaus vie ajatukset valtakunnalliselle ja yleiselle tasolle, sillä ollaan sisätiloissa ja tiedotustilaisuudessa eikä kuvaus paikannu millekään niistä paikkakunnista, joita Elisan tiedotustilaisuudessa jakama informaatio koskee.

Ensimmäinen spiikki on neutraalisti valtakunnallinen. Kun Hämeen uutisten juttu lähti liikkeelle Tampereen työntekijöiden tunnelmista, johdattelee valtakunnan uutisten juttu yrityksen näkökulmaan.

Haast. toimitusjohtaja VELI-MATTI MATTILA Elisa: *"Toimintatapamme, organisaatiomme, johtamistapamme on hieman monimutkaistunu ja haluamme purkaa tätä yksinkertaistamalla, menemällä yhteen Elisaan. yhteen yhtiöön"*

Toimitusjohtajan kommenttia ei ole kuvitettu päälle, kuvassa on kommentin ajan Veli-Matti Mattilan kasvot. Mattilan kommentti on valtakunnallisella tasolla, alueellisiin vaikutuksiin hän ei tässä ota kantaa.

"Elisan uuden johtajan mukaan asiat yksinkertaistuvat muun muassa sillä, että jopa yhdeksänsataa työntekijää saa lopputilin. Yhteensä työntekijöitä on reilut 7 000, joten nyt lähtee joka kahdeksas ja yt-neuvottelujen piirissä olevista joka neljäs. Täällä vuonna on jo valmiiksi ehditty karsia satoja työpaikkoja. Vielä tänään puhelin-asennustöitä tehtiin tytäryhtiö Elisa.comissa. Konserni aikoo ensi kesään mennessä sulauttaa itseensä kaikki tyttärensä, joihin kuuluvat myös Radiolinja, Riihimäen puhelin ja Elisan verkkopuoli. Viime kuussa aloittanut toimitusjohtaja pani ensitöikseen vanhaa pomoporrasta pihalle. Yt-neuvottelut koskevat kaikkia, paitsi edellisellä kierroksella mukana olleita ja asiakaspalvelussa työskenteleviä."

Kuvitus kertoo tiedotustilaisuudessa olleesta yleisöstä. Tarinaa ei kuvituksesta edelleenkään löydy, vaan kuvitus jatkuu tiedotustilaisuutta näyttävänä teemakuvituksena, jossa vuorottelevat kuvat yleisöstä ja puhujista. Tämän spiikin keskivaiheilla kuvitus vaihtuu konkreettisemmalla tasolla puhelinyhtiön toiminnasta kertovaksi, kun ruutuun ilmestyvät kaapeleja kiihennittävät asennusmiehet. Asennusmiehetkään eivät paikallista tapahtumaa minnekään, vaan kyseinen työmaa voisi olla missä päin Suomea tahansa. Spiikin lopussa kuvitus vaihtuu asiakaspalvelutyöhön, jossa mies työskentelee puhelinvaihderytjän ääressä.

Toimittajan pitkä spiikki selvittää yhtiössä luvassa olevia muutoksia edelleen yleisellä tasolla. Alueellista tietoa janoavalle katsojalle se ei anna tarkkaa tietoa vaan pysyy valtakunnallisella tasolla tiukasti.

Haast. pääluottamusmies MATTI SORSA Elisa: "Kyllähän se järkytys oli, että eihän sitä osattu odottaa. Sitten nää määrät, niin nehan on ihan ylimitoitettuja. Suorastaan järjenvastaisia."

Tämä kommentti näytetään jälleen pääluottamusmiehen omilla kasvoilla.

Luottamusmiehen kommentti on myös hyvin yleinen.

"Aiemmatkin säästöt ovat purreet. Vuoden kolmannella neljänneksellä Elisa alkoi tehdä tulosta, mutta liikevaihto supistui hieman."

Nyt kuvitus tulee katsojan tueksi täydentämään spiikkiä hyvin informatiivisesti. Grafiikka kertoo tämän spiikin päällä, miten tulos on kehittynyt 2002-2003. Tiedot ovat valtakunnallisia, mitään paikallistuksia grafiikassa ei ole. Toimittajakin jatkaa spiikissä valtakunnallisella, yleisellä tasolla.

Haast. pääluottamusmies Matti Sorsa Elisa: "Onko sitten kannattavuus niin, että mikään ei riitä."

Sorsan kommentti näytetään kasvoilla.

Haast. toimitusjohtaja Veli-Matti Mattila Elisa: "No meidän täytyy vielä merkittävästi parantaa kannattavuutta" Eli mikä on tarpeeks? "Ei meillä ole mitään eksakteja numeerisia tavoitteita, joita olisimme julkaisseet."

Mattilan kommentti on taas kasvoilla. Myös nämä pääluottamusmiehen ja toimitusjohtajan kommentit ovat valtakunnallisia luonteeltaan.

"Sijoittajia Elisan tulos ja säästösuunnitelmat ilahduttivat. Osakekurssi nousi liki 14 prosenttia eilistä korkeammalle. Elisan osienkin myyminen on käynyt johdon mielessä."

Kuvitus tuo näkyviin taas yhden yhtiön osaamisalueen. Miehet työskentelevät tietotekniikan yhteyksien parissa. Tietotekniikkahallissa kuljetaan tikapuiden kanssa ja nouseaan katon rajaan asentamaan jotakin. Edelleen pysytään tekstissä yleisellä tasolla.

Haast. toimitusjohtaja Veli-Matti Mattila Elisa: *"Tietenkin aina kun on useita liiketoimintoja niin aina on mahdollista että joitakin osia myydään. Ne tarkastelut tapahtuvat aina tapauskohtaisesti."*

Veli-Matti Mattilan kommentti näytetään katsojille Mattilan kasvoilla. Tämä viimeinen kommentti sekä seuraava toimittajan spiikki antavat edelleen vain valtakunnallisen tason osviittaa.

"Koko Elisankin myyminen tulee yhtiöjärjestyksen mukaa vuodenvaihteen tienoilla nykyistä helpommaksi."

Myös jutun lopun kuvitus on jo aiemmin näytetystä tietoliikenneyhteyksien asennustyöstä.

Tässä jutussa paikallisuus tai alueellisuus näkyy erityisesti siinä, että Hämeen uutisissa Elisän irtisanomisia käsitellään nimen omaan tamperelaisen Soonin näkökulmasta. Siten tietysti jutun toimijatkin ja lähteet ovat täkäläisiä. Valtakunnan uutisilla yhtiön johtoa edustava lähde on astetta kovempi kuin alueuutisten tasolla. Valtakunnallisesti suunvuoron sai toimitusjohtaja, maakunnissa kommentit kuultiin viestintäjohtajan suusta. Kyse ei tietenkään ole pelkästään näistä lähdevalinnoista, vaan kyse on myös aiheen käsittelyntavasta.

7.2.3 Päijänteeltä löytyi kalliomaalauksia

Hämeen uutiset 28.10.2003

Juonto:

"Päijät-Hämeestä on löydetty harvinaisia ja erittäin vanhoja kalliomaalauksia Asikkalasta. Päijänteen vesistöön kuuluvan Kinisselän rannalta löydetyt maalaukset ovat seitsemän tuhannen vuoden ikäisiä. Ne sijoittuvat Suomen kolmen vanhimman kalliomaalauksen joukkoon. Maalaukset löytyivät Lahden kaupunginmuseon viimekesäisissä tutkimuksissa."

Jutun juonto luetaan uutisstudiosta ilman kuvaa. Tämä juonto paikallistaa jutun Asikkalan Päijät-Hämeeseen, vaikka uutinen onkin räätälöity alueuutisia ajatellen. Voi siis ajatella, että katsojaa täytyy valistaa toimittajan mielestä siitä, että Asikkala sijaitsee Päijät-Hämeessä eikä Pirkanmaalla tai Kanta-Hämeessä.

Juttu:

Hämeen uutiset LEENA JOHANSSON Asikkala: *"Asikkalan kunnan alueelle sijoittuva kalliomaalaus on tehty mannerjäätikön irrottamaan lohkareseen. Hirvenpääkokkaista venettä esittävät shamanistiset kuvat ovat viiden metrin korkeudella, rannansiirtymiskronologian perusteella niiden iäksi arvioidaan 7 000 vuotta."*

Juttu lähtee liikkelle kalliomaisemasta, josta kameran huomio kiinnittyy kalliomaalauksia kiikaroiviin miehiin ja sitten itse kalliomaalauksiin. Kuva vie suoraan asiaan, ja kuva on alueellisesti tai paikallisesti tunnistettava seudun tunteville asukkaille tai esimerkiksi Päijänteen kesämökkiläisille. Tämä toimittajan ensimmäinen spiikki jatkaa katsojaa informoivaa taustoittamista, vaikka juttu on tehty alueuutisiin. Spiikissä muistutetaan, että Asikkala on kunta, ei kaupunki. Hämeen uutiset kertoo huolellisesti katsojalleen, missä mennään.

Haast. arkeologi HANNU POUTIAINEN Lahden kaupunginmuseo: *"Nää yleensä on tällasissa joko pystysuorissa tai lippamaisissa kalliioseinämissä ja ne on silloin suojassa sään vaikutuksilta aika hyvin ja sitten aikojen kuluessa niihin tulee pinnalle sellanen piisilikaatti tai kalsionidikalvo, joka suojaa niitä niin että se väri voi säilyä siellä tuhansiakin vuosia."*

Tässä kommentissa teksti on niin spesifiä, että paikallisuudelle ei jää sijaa. Alueellisuus ei varsinaisesti näy tällaisessa kommentissa.

"Avaavatko nämä sitten uutta tietoa sen ajan ihmisistä?"

Haast. arkeologi ANTTI LAHELMA Lahden kaupunginmuseo: *"Pelkästään se että nyt tällaselta alueelta joka aikaisemmin oli ikään kuin löytötyhjiö tässä Kymenlaakson ja toisaalta Päijänteen pohjoisosien välissä löyty näinkin paljon maalauksia niin on merkittävä uusi tieto. Ja myös näihin maalauksiin liittyy semmoisia piirteitä jotka on jos ei oo aivan uusia niin omalla tavallansa ainakin erittäin harvinaisia suomalaisessa kalliomaalauksessa. Ei esimerkiksi tällaisia veneen kuvia joissa on hirven kuva keulassa niin ei niitä tunneta kovinkaan monta Suomessa. Ne on hyvin harvinaisia"*

Näiden vastausten ja kysymyksen ajan kuva näyttää kalliomaalauksia kalliioseinämissä vuoroin lähempää ja vuoroin kauempaa. Miehet seisoskelevat kallion reunamilla.

Ilmeisesti lähelle maalauksia on ollut vaikea päästä, sillä maalaukset eivät näy kuvissa kovin hyvin. Alkujutun löyhä kuvatarina maalauksia kiikaroivista miehistä ei jatku kovin eheänä, vaikka kiikareiden kanssa kalliolla edelleen seisoskellaankin. Tarina ei etene eikä kuvaan tule uusia aiheita. Tekstissä päästään yleisemmältä tasolta taas jo paikalliselle tasolle. Arkeologi puhuu Päijänteen Kinisselän maantieteellisestä sijainnista Kymenlaakson ja Päijänteen pohjoisosien välissä. Toisaalta palataan takaisin valtakunnalliselle tasolle, kun arkeologi kertoo, että vastaavia maalauksia ei Suomessa tunneta monta.

”Järjestelmällinen kalliomaalausten tutkiminen on aloitettu vasta hiljattain. Arkeologit käyvätkin jatkossa kilpajuoksua aikaa ja ilmansaasteita vastaan.”

Tässä kohtaa kamera tsummaa maalauksia kiikaroivista miehistä lähemmäs kallioon. Kuvitus jatkuu ennalta tuttua, uusia aiheita kuvaan ei tule. Toimittajan kommentti on yleisellä tasolla. Toisaalta ilmansaasteet ovat globaali ilmiö, eikä kalliomaalausten tuhoutuminen ole vain paikallinen tapaus.

Haast. arkeologi HANNU POUTIAINEN Lahden kaupunginmuseo: *”Nää on tuhoutunu osa aika pahastikin ja näyttää siltä että se niiden kuluminen ja rapautuminen olisi kiihtynyt viime vuosien tai viime vuosikymmenien aikana.”*

Viimeisen kommentin kuvitus kokoaa löyhän kuvatarinan vielä yhteen. Arkeologimiehet, jotka ovat koko jutun kuvituksesta tutut, kävelevät kalliolla ja pysähtyvät taas tuttuun paikkaan katsomaan maalauksia. Poutiaisen kommentti jatkaa toimittajan edellisen spiikin linjaa. Ylipäätään tämä kalliomaalauksista kertova juttu on aiheeltaan niin erityinen, että sen alueellisuutta ei mielestäni voi arvioida samoin perustein kuin vaikkapa Elisän yt-neuvottelujen alkua koskevaa uutista. Kalliomaalausten löytyminen on paikallinen tapaus, mutta toisaalta kiinnostava myös yleisesti. Tästä kertoo myös se, että sama aihe on päätyynyt myös valtakunnallisiin illan 20.30-uutisiin.

20.30-uutiset 28.10.2003

Ylen pääuutiset on käyttänyt tässä jutussa samaa haastattelumateriaalia kuin Hämeen uutiset. Juttu on Hämeen uutisissa pidempi ja lähteitä on kaksi. Pääuutislähetykseen on valittu Hämeen uutisissa kuulluista arkeologeista toinen. Pääuutisissa juttu vaatii ehkä hieman enemmän taustoitusta.

Juonto:

”Päijät-Hämeestä Asikkalan kunnasta on puolestaan löydetty joukko harvinaisia erittäin vanhoja kalliomaalauksia. Lahden kaupunginmuseon viimekesäiset tutkimukset paljastivat Päijänteen vesistöön kuuluvan Kinisselän rannalta löydetyt maalaukset 7000 vuoden ikäisiksi. Hirvenpääkokkaista nahkavenettä esittävät shamanistiset kuvat sijoittuvat Suomen kolmen vanhimman kalliomaalauksen joukkoon. Löytö on harvinaisuus kalliomaalausten kuvakielessä.”

Tämän juonnon ensimmäisen lauseen uutisankkuri lukee studiosta. Ankkurin vieressä olevasta ruudusta näkyy kuva kalliomaalauksesta sekä teksti 'kalliomaalaukset'. Sitten siirrytään kuvitukseen. Kuvamateriaali on samaa, kuin mitä on käytetty päivän Hämeen uutisissa. Myös haastattelukommentti, joka kuullaan sähkeosuuden jälkeen, on sama.

Juontoteksti on hyvin samankaltainen kuin Hämeen uutisissa kuultu juonto. Kestoltaan se on hieman pidempi – yhdellä lisävirkkeellä juontoon on tuotu sitä informaatiota, jota on jäänyt pois, kun jutun muoto on karsittu pitkästä toimitetusta jutusta niin sanotuksi sähkösataseksi. Valtakunnan uutiset käyttävät siis alueuutisten materiaalia karsitussa muodossa.

Juttu:

Haast. arkeologi ANTTI LAHELMA Lahden kaupunginmuseo: *"Pelkästään se että nyt tällaselta alueelta joka aikaisemmin oli ikään kuin löytötyhjiö tässä Kymenlaakson ja toisaalta Päijänteen pohjoisosien välissä löyty näinkin paljon maalauksia niin on merkittävä uusi tieto. Ja myös näihin maalauksiin liittyy semmoisia piirteitä jotka on jos ei oo aivan uusia niin omalla tavallansa ainakin erittäin harvinaisia suomalaisessa kalliomaalauksessa. Ei esimerkiksi tällaisia veneen kuvia joissa on hirven kuva keulassa niin ei niitä tunneta kovin monta Suomessa."*

Osa haastattelukomentista on kuvitettu. Ensin Lahelma puhuu jonkin aikaa kasvoillaan. Sitten siirrytään maalauksia näyttäviin kuviin. Kalliomaalauksia näytetään lähikuvassa, sitten mies kiikaroi taas maalauksia kauempaa. Valtakunnan uutisten kuvamateriaali on tällä kertaa paikallista, kun se kertoo hyvin paikallisesta uutisesta. Tällä kertaa myös kuvamateriaali on alueuutisten tuottamaa, sillä sama materiaali on päätynyt illan Hämeen uutisten lisäksi myös näihin valtakunnallisiin 20.30-uutisiin. Lahelman haastattelukommentti on sisällöltään täsmälleen sama kuin Hämeen uutisissa. Valtakunnallisessa uutisympäristössä esitettynä se nostaa paikallisen uutisen valtakunnalliselle tasolle yleisesti kiinnostavaksi.

8 MITEN HÄMEEN UUTISET TÄYTTÄÄ OMAN KRITEERISTÖNSÄ?

Tutkielmani alussa tutkimusongelman määrittämisen yhteydessä esitin kysymyksen siitä, kuinka Hämeen alueelliset televisiouutiset eroaa Ylen perinteikkäämmästä uutisoinnista, pääuutislähetyksestä. Huomioni on keskittynyt kaiken matkaa tutkielman varrella Hämeen uutisten erityispiirteisiin aina suhteessa valtakunnallisiin pääuutisiin. Hämeen uutiset ovat olleet pääroolissa, valtakunnan uutiset enemmänkin mittapuu, johon verrattuna Hämeen uutisten ominaisuuksia on eroteltu. Tässä luvussa syvennyn siihen, kuinka Hämeen uutiset sitten täyttää itse itselleen asettamansa tavoitteet.

8.1 Laadulliset tavoitteet

Hämeen uutiset on koontanut niin sanotussa sisältöryhmässä (Hämeen uutiset, 2003) tavoitteensa lähetyksen sisällöstä muistioksi.

Hämeen uutisten omana tavoitteenaan on olla sähköpainotteinen lähetys. Tämä tavoite toteutuu hyvin, sillä hieman yli puolet eli 51 prosenttia kaikista uutisaiheista käsiteltiin sähköiden avulla. Lisäksi nopearytmiseen lähetykseen sovitettujen sähkösataset täyttävät reilun viidenneksen eli 21 prosenttia lähetyksen juttutyypeistä. Hämeen uutiset tavoittelee myös sähköpainotteista aloitusta lähetyksiinsä. Tutkimusaineistossani tämä tavoite totetui vain joka toisessa lähetyksessä. Puolet lähetyksistä alkoi jutuilla, neljä sähköillä ja yksi sähkösatasella.

Tavoitteena on ollut aiheiden tiivis ja lyhyt käsittely. Tämä tavoite toteutuu ainakin, jos Hämeen uutisten omaksumaa uutisaiheiden käsittelytapaa vertaa valtakunnan 20.30-uutisiin. Kuten edellä olen todennut uutisjuttujen kestoja käsittelevässä luvussa, on Hämeen uutisten käyttämä aika per uutisaihe selvästi valtakunnallisten kotimaan uutisia lyhyempi.

Uutisjuttujen kuvituksen suhteen Hämeen uutiset ei mielestäni täysin saavuta asettamia tavoitteita. Hämeen uutiset on asettanut tavoitteekseen sen, että kuvalla pitää olla kerrottavaa. Jos kerronnallisuuden ajatellaan liittyvän kuvan kertomaan tarinaan, täytyy tavoite oman tutkimusaineistoni perusteella vain viidenneksessä uutisaiheissa.

Hämeen uutiset on myös tavoitellut lähetykselleen omaa, muusta uutismassasta erottuvaa nykyaikaista ja pirteää ilmettä. Juontajat ovat melko nuoria, joten nykyaikaisuuden voi ajatella toteutuvan osin tällä tavalla. Valtakunnallisiin uutisiin verrattuna Hämeen uutisstudio on ehkä pelkistetympi, taustalla ei näy mitään ylimääräistä, vain uutistunnusgrafiikasta tutut symbolit seinämille heijastettuna. Loppukuvissa on luvattu hyödyntää päivän tapahtumia ja vuodenaikoja kaupunkiympäristössä ja luonnossa. Tämän lupauksen katson toteutuvan – juuri tällaisia aiheita Hämeen uutisten loppukuvissa, eli lopputekstien ja tunnusmusiikin kanssa samaan aikaan pyörivässä kuvituksessa, on.

Tärkeimmiksi uutiskriteereikseen Hämeen uutiset ilmoittaa luotettavuuden, ajankohtaisuuden, kiinnostavuuden, koskettavuuden ja yllättävyyden. Näistä kriteereistä toteutuu tutkimusaineistoni perusteella pääosin ensinnä ajankohtaisuus, yli 60 prosenttia jutuista on sellaisia, jotka oikeasti tapahtuvat sinä päivänä, jona ne on uutisiin tehty.

Toisaalta ajankohtaisuuden kriteeri täyttyy vain osin, sillä tutkimukseni perusteella kuitenkin 40 prosenttia uutisaiheista on sellaisia, joiden julkaisemisen ajankohta tai uutisarvo ei ole päivästä kiinni. Toisaalta Hämeen uutiset ilmoittaa itse sisällöllisten laatumääreiden arvioissaan, että ajankohtaisuuden käsitettä ei tulkita tiukasti. Ajankohtaisuus ei tarkoita Hämeen uutisten tekijöiden mielestä välttämättä sitä, että asian on tapahduttava juuri kyseisenä päivänä. Ajankohtaisuuden määrittelee siten toimitus itse.

Kiinnostavuuden mittarina voisi käyttää esimerkiksi katsojalukuja. Tutkielmassani aiemmin (ks. luku 4.1) olen lainannut ohjelmapäällikköä, jonka mukaan alueuutiset on omaksuttu melko nopeasti niiden aloittamisen jälkeen ja uutiset ovat lunastaneet paikkansa. Tästä voisi päätellä kiinnostavuuden kriteerinkin toteutuneen jollakin tavalla. Kiinnostavuuden kriteerinä uutiset itse ilmoittaa käyttävänsä esimerkiksi alueellisuutta eli sitä, että hämäläiset uutiset kiinnostavat lähtökohtaisesti hämäläisiä katsojia. Eli osaltaan kiinnostavuuden takaa jo pelkästään se seikka, että katsojille kerrotaan oman alueen asioista.

Paikallisten ja paikallistettujen uutisten iso osuus koko lähetyksestä kertoo tämän määritelmän mukaan kiinnostavuuden kriteerin toteutumisesta. Vain kaksi prosenttia uutisaiheista on yleisemmällä kuin alueellisella tasolla. Valtaosa uutisista kertoo siis tavalla tai toisella alueen asukkaista ja ympäristöstä. Toisaalta Hämeen uutisten alue

'Häme' ei ole täysin ongelmaton tai yhtenäinen alue, mikä luo myös kiinnostavuuden ongelman (Hossi 2004, 95). Koska kolmesta eri maakunnasta, eli Pirkanmaasta, Kanta-Hämeestä ja Päijät-Hämeestä, muodostuva alue on suuri eikä perinteisesti yhtenäinen, voi olla vaikea löytää koko aluetta kiinnostavia alueellisia uutisia (Hossi 2004, 95).

Koskettavuuden kriteerin oletan toteutuvan melko hyvin ainakin tavallisen kansalaisen näkökulmasta. Hämeen uutiset voisi koskettaa katsojaa esimerkiksi tavallisten ihmisten haastattelujen avulla. Tässä suhteessa Hämeen uutiset on koskettavampi kuin valtakunnallinen uutislähetys. Aiemmin tutkielmassani olen todennut, että ns. tavishaastateltavien osuus on Hämeen uutisissa isompi kuin 20.30-uutisissa.

Luotettavuuden toteutumista en tutkimuksessani ole erikseen pohtinut, mutta tämän uutiskriteerin voinee olettaa toteutuvan Ylen uutisissa lähtökohtaisesti hyvin. Aineistossani ei ole mielestäni viitteitä siitä, etteikö luotettavuuden kriteeri täyttyisi.

Hämeen uutisten oma sisältöryhmän raportti ilmoittaa, että koskettavuus tarkoittaa mm. katsojille tärkeistä asioista puhumista. Hämeen uutiset haluaa edistää kansalaisyhteiskunnan toteutumista. Esimerkiksi tavallisten ihmisten asioista kertominen ja heidän äänensä julki tuominen on tätä työtä.

Yllättävyys-kriteerin toteutumista voisi testata vertaamalla esimerkiksi uutisissa käsitellyjä aiheita valtakunnallisten uutisten vastaaviin. Suosituimmat aihealueet olivat kuitenkin näissä uutisissa melko yhteneväiset. Kovin yllättäviä uutisvalintoja Hämeen uutiset ei siis näytä tekevän. Sosiaali- ja terveysasiat sekä talousuutiset ovat molempien uutisten suosituimpien aiheiden kärkikolmikossa.

Ehkä jollakin tavalla sekä kiinnostavuuden, koskettavuuden ja yllättävyyden kriteerin voisi katsoa toteutuvan siinä, että kulttuuriuutisten aihealue on Hämeen uutisten neljänneksi suosituin uutisaihe. Valtakunnallisissa uutisissa kulttuuria käsitteleviä uutisia oli vasta kuudenneksi eniten. Hämeen uutiset itse ilmoittaa yllättävyyden toteutuvan, kun uutisaiheiden kirjo on laaja ja kansalaisyhteiskunnan ideaa edistetään.

8.2 Määrälliset tavoitteet

Hämeen uutisten itselleen asettamat määrälliset laatutavoitteet näyttävät toteutuvan hyvin. Tavoitteet on toisaalta asetettu sen verran väljäksi, että niiden toteutuminen onnistunee helpohkosti.

Esimerkiksi sähkötekstin tavoitepituudeksi on asetettu 10-30 sekuntia. Aineistoni perusteella sähkötekstin keskimääräinen kesto on 23 sekuntia, mikä asettuu hieman tavoitekeston puolivälin yläpuolelle. Kesto näyttää kuitenkin aina mahtuvan asetettuun haarukkaan. Juonnon tavoitekestoksi on määritetty 10-20 sekuntia. Tämäkin toteutuu hyvin, sillä keskimääräinen juonnon kesto on aineistossani 18 sekuntia.

Ns. sataskommenttien tavoitekestoksi on määritelty hyvin lavea haarukka viidestä sekunnista minuuttiin. Myös tämä tavoite toteutuu aineistoni perusteella. Satasen keskimääräinen kesto on 25 sekuntia. Juttujen tavoitekesto myös saavutetaan: Tavoitekesto on asetettu 30 sekunnista kahteen minuuttiin. Tähän haarukkaan mahtuvat kaikki aineistoni Hämeen uutisten jutut. Keskimääräinen jutun kesto on Hämeen uutisissa 1 minuutti 23 sekuntia.

9 PÄÄTELMÄT

Tutkielmani alkoi niin sanotusta tavis-hypoteesista. Oletin, että Hämeen uutiset on jotenkin lähempänä tavallista ihmistä, niin sanottua pihtiputaanmummoa, kuin Ylen valtakunnallinen 20.30-uutislähetys. Oletin myös, että alueellisten Hämeen uutisten aiheet saattaisivat olla jotenkin lähempänä katsojaa kuin valtakunnallisten televisiouutisten. Lähdin liikkelle kysymyksellä siitä, mitä uutta alueuutiset tuovat katsojalle valtakunnallisissa uutisissa jo nähdyn lisäksi.

Jossain määrin ensimmäiset hypoteesit näyttävät toteutuvan. Esimerkiksi juuri tavallisten ihmisten haastattelujen osuus oli valtakunnallisten pääuutisten vastaavaa lukemaa suurempi. Kovin merkittäväksi ero ei kuitenkaan noussut, joten lopputulos on ennakoasetelmani kannalta jonkinlainen pettymys. Myöskään uutisaiheiden kirjo ja valikoima ei Hämeen alueellisissa televisio-uutisissa erotu mitenkään hätkähdyttävästi Ylen valtakunnallisista uutisista aineistoni perusteella. Myös tässä Hämeen uutiset jää mielestäni sen tavoittelemasta ”tavis-ideaalista”. Tutkielman alussa esitetty edellytys, että alueellinen uutisointi tuo jotakin uutta, sellaista, jota ei valtakunnallinen lähetys tarjoa, ei siis mielestäni täysin toteudu.

Alueuutislähetyksen voi katsojaa lähemmäs tuoda kuitenkin sen hieman valtakunnallista esikuvaansa rennompi ote. Rennomman otteen olen tässä päätellyt syntyvän esimerkiksi iältään keskimäärin nuoremmista uutisankkureista tai vapaammasta pukeutumisesta. Myös uutisaiheiden kirjo osoittautui tutkielmassani hieman valtakunnallista rennommaksi tai vapaamuotoisemmaksi kovista uutisaiheista. Kulttuuriuutisten osuus nousi alueellisissa uutisissa valtakunnallista lähetystä isommaksi. Kulttuuriuutisten voisi ajatella kertovan juuri vapaammin alueen omista, läheisistä tai tutuista asioista.

Alueellisten Hämeen uutisten ja valtakunnallisten 20.30-uutisten samana päivänä esille nostama uutisagenda sen sijaan ei muistuta kovinkaan paljon toisiaan. Samoja asioita käsitellään kyllä uutisissa, mutta asiat eivät välttämättä ole juuri samalla hetkellä ajankohtaisia molemmissa uutisissa. Samaan aikaan käsiteltyjen yhteisten uutisaiheiden määrä jäi melko alhaiseksi. Samoin konkreettisesti saman kuva- tai haastattelumateriaalin käyttö kahden viikon tutkimusjakson aikana oli melko harvinaista. Tässä suhteessa yhteistyölle näyttäisi jäävän enemmänkin varaa.

Aiheiden lukumääräisessä käsittelyssä Hämeen uutiset päihittää valtakunnallisen 20.30-lähetysten. Mahtuuhan lyhyeen aluelähetykseen lukumääräisesti useampi uutisaihe kuin pitkään pääuutislähetykseen mahtuu kotimaan aiheita. Koska lähetysaika on Hämeen uutisissa hyvin rajallinen, jää uutisaiheiden käsittely mielestäni usein kuitenkin melko pintapuoliseksi.

Jos siis tavoite oli päästä hämäläistä katsojaa lähelle, olisi syytä pohtia, riittääkö runsas aiheiden määrä tavoitteeseen pääsyyn, kun yksittäisille aiheille ei kuitenkaan jää kovin pitkää käsittelyaika. Tässä suhteessa valtakunnallinen pääuutislähetys keskittyy aiheisiinsa perusteellisemmin. Uutisaiheiden käsittelyajat kohosivat 20.30-lähetyksessä selvästi alueellista lähetystä pidemmiksi.

Kun Hämeen uutisten itselleen asettama laatutavoite oli kertoa iso määrä uutisia lyhyessä ajassa, niin tavoitteen voisi nähdä nakertavan yksittäisen uutisaiheen sisälle pääsyä. Ehtiikö siis Hämeen uutisten tavoittelema tavis ääneen, kun aikaa on käytettävissä vähän?

Suosituimpien uutisaiheiden valikoimaan ei Hämeen uutisten ja 20.30-uutisten välillä löytynyt merkittävää eroa. Sen sijaan hieman suurempia eroavaisuuksia näkyy, kun vertaillaan uutisten kärkeen nousevien aiheiden sisältöjä. Hämeen uutiset korostaa kärkikolmikkoon nostamalla useimmiten ykkösuutisena työllisyyttä tai liikennettä, kakkosuutisena sosiaali- tai terveysuutisia ja kolmosuutisena talousuutisia tai onnettomuus- ja rikosuutisia. 20.30-uutisten ykköspaikan saa aineistoni perusteella useimmiten talousuutinen, kakkosuutinen on yleensä onnettomuus- ja rikosuutinen ja kolmosuutinen kärjestä lukien työllisyydestä kertova uutinen.

Huomiota voi kiinnittää esimerkiksi siihen, että 20.30-uutiset näyttää nostavan Hämeen uutisia useammin lähelle uutislähetysten kovaa kärkeä onnettomuus- ja rikosuutisen. Sen sijaan liikenteeseen liittyvä uutinen ei kärkikolmikkoon valtakunnan uutisissa yleensä tutkimusaineistoni perusteella päädy. Onko valtakunnalliselle lähetykselle jotenkin luonteenomaisempaa kertoa rikoksiin ja onnettomuuksiin liittyvistä uutisista? Ovatko nämä aiheet sellaisia, joita ei alueella mielellään nosteta kärjen lähelle? Toisaalta ero ei kuitenkaan ole valtava, kun kolmosuutispaikalle Hämeen uutisetkin onnettomuus- ja rikosuutisia nostaa.

Uutisten ajankohtaisuudessa jää alueellisissa televisiouutisissa vielä parannettavaa. Juuri tässä hetkessä tapahtuvia uutisia suosittiin 20.30-uutisissa alueellisia Hämeen uutisia useammin. Toisaalta alueuutisten puolustukseksi aiemmin tässä tutkielmassakin on todettu (ks. luku 2.3), että ajankohtaisuuden kriteeri voidaan alueellisissa uutisoinnissa tulkita laiveammin kuin valtakunnallisessa uutisoinnissa.

Itse olen huomannut alueellista uutislähetystä silloin tällöin arvosteltavan tällaisesta valtakunnallista uutisointia löyhemmästä ajankohtaisuuden käsityksestä. Alueella työskentelevänä toimittajana kuitenkin allekirjoittaisin itse sen käsityksen, että paikallisella tasolla pidempäänkin kypsyttyvä uutinen voi olla uutisarvoltaan hyvin tärkeä. Jos ajankohtaisuuden uutiskriteeriä noudatettaisiin hyvin tarkasti, voisi tärkeitä asioita jäädä kertomatta. Ja toisaalta hiljaisemmalla seudulla juuri tänä päivänä tapahtuvien uutistapahtumien määrä ei välttämättä päästä huimaa – näin päivän uutisagenda voisi tulkintani mukaan olla esimerkiksi kevyempi, jos ajankohtaisuuden kriteeri ajaisi kategorisesti jonkin muun uutiskriteerin edelle.

Uutisten paikallisuus toteutuu mielestäni tutkielmani tutkimusaineistossa melko hyvin. Alueellisessakaan toimituksessa ei ole niin sanotusti sorruttu paikallistamaan muualla tapahtuvia ilmiöitä, vaan uutisiin on kaivettu omalla alueella oikeasti tapahtuvia paikallisia asioita. Toisaalta alueellistaminen tapahtuu edelleen kuitenkin usein melko mekaanisella tavalla silloin, kun yhdistellään esimerkiksi tilastotietoja alueen eri osilta. Alueellisuuden määrittely ja sen toteuttaminen osoittautuu vaikeaksi monesta näkökulmasta.

Myös kuvituksen osalta Hämeen uutiset näyttäisi tutkimusaineistoni perusteella voivan panostaa enemmän tarinalliseen kerrontaan. Hämeen uutisten jutuissa kuva muodosti itsenäisen tarinan valtakunnallisia televisiouutisia harvemmin. Sen sijaan uutisissa turvauduttiin valtakunnallisia uutisia useammin aiheeseen löyhemmin liittyvään teemalliseen kuvitukseen. Tämä voi johtua myös siitä, että Hämeen uutiset käytti harvemmin uutisissaan niin sanottua pitkää, toimitettua juttua kuin valtakunnalliset uutiset. Kuten tutkielmassani on aiemmin todettu (ks. luku 7.1), on televisiouutisissa kuvitus kuitenkin tärkeä kerronnan tapa. Panostamalla enemmän tarinalliseen kuvakerrontaan voisi Hämeen uutiset saada uutisiinsa uutta aidosti alueellista otetta. Näin tultaisiin myös maantieteellisesti likemmäs katsojaa.

Kaiken kaikkiaan tutkimusaineistoni perusteella alueelliset Hämeen uutiset näyttää tuoneen uutisiin varmasti aiempaa enemmän alueellisia aiheita mutta toisaalta ei välttämättä kovin merkittävästi valtakunnallisista uutisista erottuvaa kerrontaa. Oman tutkimusaineistoni lähetyksissä tutkimusajankohtana esiintyneiden uutisaiheiden määrä lähenee yhteensä kahta sataa, mikä on laaja kirjo erilaisia uutisaiheita. Jonkinlaisen suunnan tutkielmani tulokset näiden uutislähetysten erilaisuudelle tai ehkä ennemminkin samankaltaisuudelle antanevat.

Lopulta tutkimustulokset esiintyvät tässä kuitenkin enemmänkin tapauksina kuin kovin laajasti yleistettävänä huomioina. Tutkimusaineistoni laajuus – kaksi viikkoa – ei riitä antamaan kovin lopullista kuvaa Hämeen uutisten tai 20.30- uutisten luonteesta. Suuntaa antavia viitteitä uskon kuitenkin tutkielmani huomioista voivan nousta. Tämä ilmiö on esimerkiksi Seppälänkin (2003, 195) mukaan sisällönanalyysissä tuttu. Sisällönanalyysi kertoo vain siitä sisällöstä, joka kuuluu tutkimusaineistoon. Uusiin, tutkimusta tehdessä esiin nouseviin kysymyksiin, ei välttämättä saa vastausta tutkimusaineiston perusteella, vaan siinä saattaisi taas olla uuden tutkimuksen paikka.

Oman tutkimusaineistoni nauhoitushetkellä loppuvuonna 2003 Hämeen uutiset oli iältään vain alle vuoden vanha uutislähetys. Tuolloin uutisissa oli mielestäni paikoin nähtävissä vielä jonkinlaista uudenkarheutta ja vihreyttä. Nyt kirjoitushetkellä, loppuvuonna 2007, Hämeen uutiset lienee jo vakiinnuttanut paikkansa ja tekemisen tapansa uudella tavalla.

Yksi omaa tutkielmaani sivuava maakuntaradioiden ja alueellisten televisiouutisten ajankohtainen seikka löytyy tuoreesta väitöstutkimuksesta. Näränen (2006, 132) kiinnittää väitöstutkimuksessaan huomiota myös Ylen maakuntaradioiden toimituksissa monimediaosaamisena tehtävien alueellisten tv-uutisten problematiikkaan. Monimediajulkaisemisessa journalistinen työ saa uusia vaiheita ja tiimityöskentelyn tärkeys korostuu. Näräsen mukaan Ylessä on toteutettu 'merkittävä monimedia-askel', kun maakuntaradioiden uutistoimitukset on koulutettu tekemään myös alueellisia tv-uutisia. Vuonna 2000 käynnistynyt toiminta laajeni kesään 2004 mennessä jokaiseen maakuntatoimitukseen. (Näränen 2006, 132.)

Monimediatuotanto on tehokasta mutta toisaalta tämä tehokkuus voi syödä toimittajan tuotosten journalistista laatua. Kun samaa sisältöä julkaistaan useassa eri välineessä, syntyy riski siitä, että uutiset standardoituvat ja prosesseista tulee automatisoituneita sekä kaavamaisia. (Näränen 2006, 132.) Myös monen työvälineen yhtäaikainen hallitseminen voi alkaa nakertaa laatua jostakin. Esimerkiksi oman tv-jutun kuvittaminen, leikkaaminen ja toimittaminen yhden ihmisen voimin voi vaikuttaa esimerkiksi kuvituksen tasoon. (Jussila 2002, 101.)

Oman työpaikkani, Yleisradion maakuntatoimituksen sisältä katsoen monimediatyöskentelyssä voi kiistämättä olla Näräsen mainitsemia riskejä. Kun aikaa on vähän, toimittaja voi helposti sortua tuottamansa journalistisen sisällön versiointiin niin, että eri julkaisuvälineisiin päätyy melko samansisältöinen ja samanmuotoinen lopputuote.

Yleisradion Oulun aluetoimituksen sisältä toimittaja Esko Kokkonen kuvaa osuvasti lehtikirjoituksessa työtään näin: ”Nykyinen aluetoimittaja onkin uutis- ja ajankohtaistoimittaja, joka on samalla äänitarkkailija, internet-toimittaja, kääntäjä, kuvaaja, editoija, ohjaaja, kuvaussihteeri ja tv-uutisten juontaja, joka tekee internetin lisäksi ohjelmaa radioon ja televisioon niin maakunnallisiin kuin valtakunnallisiin lähetyksiin.” (Liiton Arkki 1976-2006, 18.)

Toisaalta alueella tehtävä toimittajan työ saa myös valtakunnallista tunnustusta – kiireestä ja uhkakuvista huolimatta. Suomen Kuvalehden journalistipalkinnolla marraskuussa 2007 palkittu Yleisradion tv-uutisten Kaakkois-Suomen aluetoimittaja Marja Manninen kutsuu juhlahaastattelussaan aluetoimittajia yleisjournalismin erikoistoimittajiksi: ”Mielestäni palkinto ei ole kunnianosoitus pelkästään minun työlleni, vaan sille työlle, jota maakunnissa tehdään. Me olemme niitä, jotka teemme juttuja kiireisellä aikataululla milloin mistäkin. Olemme yleisjournalismin erikoistoimittajia.” (Internet-lähde 1.)

Tämä kommentti kuvastaa mielestäni hyvin alueella työskenteleviin toimittajiin kohdistuvia vaatimuksia. Kun pienissä toimituksissa ei ole erikoistoimittajia, on kaikkien tiedettävä mahdollisimman paljon kaikesta.

Kiireen olemassaolo tunnustetaan siis myös maakuntatoimituksissa. Työnjako ja monimediadeskin uudistus on silti toimittajien omasta mielestä kuitenkin onnistunut hyvin esimerkiksi Hämeen uutisia tekevässä Lahden Radiossa (Journalisti 20/2003, 12-13.)

Näränen (2006, 133) on kuitenkin huolissaan kiireen ja uusien vaatimusten vaikutuksesta journalismiin. Kiireisen journalistin voi olla vaikea irrottautua perusteellisempaan, tutkivaan journalismiin. Jos monimediatoimittamista käytetään oikein yleisön hyödyksi, pitäisi sitä käyttää julkaisurutiinien halveksimiseen ja tuotekirjon monipuolistamiseen. Näin voimavaroja saataisiin irrotetuksi enemmän laatujournalismiin. Näränen pitää riskinä myös sitä, että vaikka onnistuneet monelle medialle samanaikaisesti tuotetut journalistiset julkaisut saattavat sopiakin useaan julkaisukanavaan, ei tuote välttämättä pääse missään näissä välineistä täysin oikeuksiinsa. Monimediatoimittaminen saattaa siis myös tehdä toimitustyöstä liukuhihnamaista. Esimerkiksi lähteistä saatetaan tarttua niihin, jotka ovat helpoimmin saatavilla. (Näränen 2006, 133.)

Eli kun samaa sisältöä julkaistaan yhtäaikaisesti useassa julkaisukanavassa, esimerkiksi televisionomaisuus tai radionomaisuus kärsii. Myöskään esimerkiksi internetin mahdollisuuksia ei pystytä huomioimaan välttämättä riittävästi.

Myös Jussilan (2002, 101) tutkimus herättelee samoja kysymyksiä. Hänen tekemässään Ylen monimediadeskin haastattelututkimuksessa ilmenee huoli siitä, että toimittajilta edellytetään yhä enemmän monitaituruutta ja vankka ammattiosaaminen heikkenee samalla, jos tekniikka alkaa syrjäyttää journalistista osaamista. Jussila ennakoikin, että toimittajan rooli olisi muuttumassa 'aktiivisesta etsijästä moniosaavan tekniikan taitajaksi'.

Tässä näkökulmassa löytynee jatkossa lisää tutkimusaihetta näinä edelleen usein uutisoituina Ylen vaikeina taloudellisina aikoina.

LÄHTEET

I KIRJALLISUUS

Fairglough, Norman (1997). *Miten media puhuu*. Tampere.

Fiske, John (1998). *Merkkien kieli*. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Vastapaino.

Hakkarainen, Pirjo (1998). *Aluetelevision idea ja haasteet*. Käsitteitä Päijät-Hämeen tv-toiminnasta. Journalismin tutkimuksen ja kehitystyön yksikkö. Tampereen yliopisto Tiedotusopin laitos.

Heikkilä, Heikki (2001). *Ohut ja vankka journalismi*. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla. Mediatutkimuksia 1. Tampereen yliopisto.

Heino, Jaakko (2005). *Kirjoita hyvä uutissähke!* Uutissähkeen kirjoittaminen sähköisiin viestimiin. Yleisradio. Helsinki 4/2005.

Hietala, Veijo (1990). *Teeveen merkit*. Television lukutaidon aakkoset. Oy Yleisradio Ab. Opetusjulkaisut.

Hietala, Veijo (2006). *Kertovuus* (91-108). Teoksessa Ridell, Seija; Väliaho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.). *Mediaa käsittämässä*. Tampere 2006.

Hietala, Veijo (2007). *Media ja suuret tunteet*. Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan. Helsinki 2007.

Hossi, Laura (2004). *Ylen alueellista*. Alueellista uutistyötä kolmen maakuntatoimituksen näkökulmasta. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yle Yleisötutkimus.

Hujanen, Jaana (2000). *Journalismin maakunnallisuus*. Alueellisuuden rakentuminen maakuntalehtien teksteissä ja tekijöiden puheissa. Jyväskylän yliopisto.

Huovila, Tapani (2001). *Uutinen rakentaa kriittisesti*. Jyväskylän yliopisto.

Jankowski, Nick; Prehn, Ole & Stappers, James (1992). *The People's Voice: Local Radio and Television in Europe*. Academia Research Monograph, No.6. John Libbey & Company Ltd.

Jansson, André (2001). *Contested Meanings* (57-80). Audience Studies and the Concept of Cultural Identity. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija (ed.). *Contesting the Frontiers*. Media and Dimensions of Identity. Nordicom.

Jussila, Elisa (2002). *Monimediadeski toimintaympäristönä*. Yleisradion Oulu Radion ja Pohjois-Suomen tv-uutisten työntekijöiden näkemykset monimediadeskistä ja sen aiheuttamista muutoksista. Puheviestinnän pro gradu –tutkielma. Viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Jönsson, Anna Maria (2004). *Samma nyheter eller likadana*. Studier av mångfald i svenska TV-nyheter. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborgs universitet.

Kantola, Anu (1998). *Tärkeintä on olla aito* (122-148). Teoksessa Kantola, Moring, Väliverronen (toim.). *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Kero, Noora (1996). *Miksi katsoa Pirkanmaan tv-uutisia?* TV-Tampereen kanavalla tuotettavien paikallisuutisten käyttötarkoitukset katsojien näkökulmasta helmikuussa 1996. Tiedotusopin laitos pro gradu –tutkielma 1996. Tampereen yliopisto.

Kirves, Kaisa (2000). *Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit*. Journalistiikan pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kivikuru, Ullamaija (1990). *Muinaisjäänne vai villakoiran ydin?* Keskustelua paikallisuudesta tiedonvälityksessä. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja. Sarja 1A/8/90 Helsingin yliopisto.

Kivikuru, Ullamaija (1998). *Identiteetit viestinnässä* (319-338). Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Kunelius Risto (toim.). *Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön.*

Kokkonen, Esko (toim.) (1998). *Alueuutisten aika.* Oulu.

Kunelius, Risto (2000). *Epistemologisen ahdistuksen tuolle puolen.* Epilogi toimittajien ja yleisön journalismipuheesta (182-208). Teoksessa Kunelius, Risto & Ridell, Seija (toim.) *Kaksi katsetta journalismiin.* Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja. Sarja A 94/2000.

Kunelius, Risto (1998). *Viestinnän vallassa.* Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin.

Kuparinen, Marko (1993). *TV-uutisten kertomusmaailma.* Yleisradion pääuutislähetysten estetiikkaa. Taidekasvatuksen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kärki, Anita (2004). *Sivusta seuraten.* Sanomalehti lukijoiden kertomuksissa. Jyväskylä.

Matintupa, Minna (2003). *Alueellisuus – maakuntaradion tuote, työväline vai menneen talven lumia?* Teemahaastattelututkimus toimittajien tavoista tuottaa alueellisuutta vuoden 2003 radiouudistuksen jälkeisessä Radio Suomessa. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

Marling, Eva (1998). *Nyhetsjournalistik i tv – en handbok.* Falun.

McQuail, Denis (2000). *McQuail's Mass Communication theory.* SAGE Publications London, Thousand Oaks, New Delhi.

Moring, Inka (2000). *Heimojen maa?* Alueellistamisen politiikka ja identiteetti alueellisissa lehdissä (80-113). Teoksessa Tapper, Helena (toim.). *Me median maisemissa. Reflektioita identiteettiin ja mediaan.* Helsinki.

Negrine, Ralph & Eyre, Rachel (1998). *News and current affairs in regional television* (36-50). Teoksessa Franklin, Bob & Murphy David (ed.). *Making the Local News. Local Journalism in Context.* London and New York.

Näränen, Pertti (2006). *Digitaalinen televisio*. Analyysyjä alkuhistoriasta, viestintäpoliittisista haasteista ja tv-järjestelmän muuttumisesta. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos.

Pietilä, Veikko (1995a). *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista*. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja sarja A 86/1995.

Pietilä, Veikko (1995b). *TV-uutisista, Hyvää iltaa*. Merkityksen ulottuvuudet televisiouutisjutuissa. Vastapaino.

Pietiläinen, Jukka (1998). *Ulkomailta Suomeen: Määrällinen analyysi* (84-108.). Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.). Uutisia yli rajojen. Ulkomaanuutisten maisema Suomessa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Plake, Klaus (2004). *Handbuch Fernsehforschung*. Befunde und Perspektiven. VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Pylkkänen, Risto (1998). *Miehiä, naisia ja kansakoulun opettajia* (41-44). Teoksessa Esko Kokkonen (toim.). Alueuutisten aika. Oulu.

Ridell, Seija (1998). *Tolkullistamisen politiikkaa*. Acta Universitatis Tamperensis 617. Tampereen yliopisto.

Ridell, Seija (2006). *Yleisö* (233-257). Teoksessa Ridell, Seija; Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.). Mediaa käsittämässä. Tampere.

Rosenberg, Jyrki (1998). *Uutislähteet päiväjärjestyksen rakentajina ja portteina* (109-131.) Teoksessa Kivikuru, Ullamaija & Pietiläinen, Jukka (toim.). Uutisia yli rajojen. Ulkomaanuutisten maisema Suomessa. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

- Rushton, Dave (1993). *Reading the ITC's Mapping Regional Views* (116-132). Teoksessa Rushton, Dave (ed.). *Citizen television. A local dimension to Public Service Broadcasting*. London.
- Salmijärvi, Tiina (2001). *Alueellisten TV-uutislähetysten heijastama käsitys Keski-Suomen alueellisesta identiteetistä*. Valtio-opin pro gradu –tutkielma Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Yleisradio Oy Yleisötutkimus.
- Salste, Elisa (2000). *Tv-uutisten profiloituminen kilpailutilanteessa*. TV1:n, MTV3:n ja Nelosen pääuutislähetysten tarkastelua. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Schlesinger, Philip (1992). *Putting 'reality' together*. BBC News. London and New York.
- Seppälä, Antti (2003). *Todellisuutta kuvaamassa - todellisuutta luomassa*. Työ ja koti television ja vähän radionkin uutisissa. Jyväskylän yliopisto.
- Siljamäki, Anna-Maria (2006). *Tiivistetty paikallisuus*. Radio957:n paikallisuuden tarkastelua uutisten avulla. Tiedotusopin pro gradu -työ. Tampereen yliopisto.
- Silvola, Pekka (1998). *Alueorganisaatiota uudistamassa* (2-9). Teoksessa Kokkonen Esko (toim.). *Alueuutisten aika*. Helsinki. Yleisradio.
- Tuchman, Gaye (1978). *Making News. A Study in the Construction of Reality*. The Free Press. London. New York.
- Tuchman, Gaye (2002). *The production of news* (78-90). Teoksessa Klaus Bruhn Jensen (ed.) *Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. Routledge London.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä.

Viljakainen, Jarmo (2004). *Radiomonopolista kanavatulvaan*. Poimintoja Suomen radio- ja televisiotoiminnan alkuvaiheista. Edita.

Väliverronen, Esa (1998). *Mediatekstistä tulkintaan* (13-39). Teoksessa Kantola, Moring, Väliverronen (toim.). *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus

Wilking, Thomas (1990). *Strukturen lokaler Nachrichten*. Eine empirische Untersuchung von Text- und Bildberichterstattung. Dortmunder Beiträge zur Zeitungsforschung; Bd. 47.

II AIKAKAUSLEHDET

Krüger, Udo Michael (2006). *Fernsehnachrichten bei ARD, ZDF, RTL und SAT.1: Strukturen, Themen und Akteure* (50-74). *Media Perspektiven* 2/2006,

Wahl-Jorgensen, Karin (2005). *The market vs. the right to communicate*. The anti-political local press in Britain and the journalism of consensus (79-94). *The Public* Vol. 12 (2005), 3.

Ampuja, Marko (1997). *Statisteja, symboli-ihmisiä ja selviytyjiä*. Kansalaisen roolit tv-uutisissa (37-47). *Tiedotustutkimus* 4/1997.

III LEHTIARTIKKELIT

Journalisti 20/2003, 12-13. *Lahden radiot myötätuulessa*. Ylen Leena Johansson viimeistelee tv:n maakunta uutisia.

Liiton Arkki 1976-2006, 16-18. *Alueradiotoiminta muutoksen kourissa*. Radio- ja televisiotyöntekijöiden liiton RTTL:n jäsenlehden 30-vuotisjuhlanumero juhlaARKKI 1976-2006.

Linkki 17/2004, 5. *Pohjanmaa sai omat alue-tv-uutiset*. Ylen henkilökunnan tiedotuslehti.

IV SÄHKÖISET LÄHTEET

Salovaara-Moring, Inka (2004). *Media Geographies. Regional Newspaper Discourses in Finland in the 1990s*. Viestinnän julkaisuja 9. Helsingin yliopisto.

(<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/3507/mediageo.pdf?sequence=1>) Viitattu 16.1.2007.

Internet-lähde 1. *Ylen Marja Manniselle arvostettu journalistipalkinto*. Yleisradion internet-sivut. (<http://www.yle.fi/uutiset/24h/id75574.html>) Viitattu 20.1.2007.

V JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Hämeen uutiset (2003). *Yleisradion Hämeen uutisten sisältöryhmän raportti*.

LIITE

Uutisten luokittelurunko

Lähetys	1 Hämeen uutiset 2 20.30-uutiset
Juttutyypit	1 sähke 2 sähke100 3 juttu
Uutisaiheiden vertailu	1 luonto/ympäristö 2 kulttuuri 3 väestö 4 talous 5 työllisyys 6 sosiaali-/terveystoimi 7 liikenne/suunnittelu 8 maa-/metsätalous 9 yhdistykset/järjestötoiminta 10 kirkko/uskonto 11 politiikka 12 hallinto 13 koulutus 14 onnettomuudet/rikokset 15 matkailu 16 viestintä/tietoliikenne 17 maanpuolustus
Kärkiaiheet	monesko juttu lähetyksessä
Uutisjuttujen kesto	sekuntia
Haastateltavat/asema	1 viranomainen/virkamies/johtaja/asiantuntija 2 poliitikko 3 työntekijä/alempi toimihenkilö/pienyrittäjä 4 järjestöjen/yhdistysten edustaja/opiskelija 5 tavallinen ihminen
Haastateltavat/sukupuoli	1 nainen 2 mies
Uutisten ajankohtaisuus	1 tapahtuu tänään 2 julkaisu ei päivästä kiinni
Uutisten paikallisuus	1 paikallinen 2 paikallistettu 3 valtakunnallinen tai ei-paikallinen
Kuvitus	1 teemakuviitus 2 tarinakuviitus 3 grafiikka 4 ei kuvaa

